

సంపుటము 24

సంచిక 3

భూ ర త్తి

మార్చి, 1947

వ్యయ, ఫాల్గునము

భా వ ల హ రి

*

= శ్రీ ఇంద్రగటి హనుమచ్ఛాస్త్రి =

నా నిరుపేదవాకిట వినంబడె చల్లని వేకువన శుభ
స్వానము; ఏ శిరీషసుమపాదమృదుక్రమమంద్రనాదమో—
వీనుల సోకినంత కనువేదురునన్ పరువెత్తి చూడ నీ
దీనుని కంటిజంట గురులింపదు శ్రీచరణాంక మొక్కటేన్.

ఔనులే నీ గళానూనసూనావళి పరిమళమ్ముల గాలి పారల నిచె
తెలిసలేవయ్య నీ దివ్యమంగళమూర్తి తొణకించె నిచట మాధుర్య మేదో ?
కనుకట్టినది తెమ్ము కరుణామృతపు జల్లు కురియించు నీ కనుగొనల చలువ
దొరకిపోయినదిలే తొలినంజచాయ నీ స్నిగ్ధాధరపు పాలచినుకు నవ్వు
ఎంత తెరచాటులో నలయించి నన్ను - త్రిప్పజూచిన, సీమూర్తి తీయదనము
నిండిపోయిన నృప్తి నా నేత్రయుగళి - కప్పగలదయ్య ? రమ్ము సాగంగనేల ?

వ్యోమజూటమ్ములో నుదురాజరేఖయో శిఖిపింఛరత్నరోచిర్విధమ్మో ?
మేనిమానిక మాచు మెలగు శ్రీదేవియో పర్వతరాజగర్భమ్ముఫలమ్మో ?
మొలలోని వెలలేని పులికళాసపు సాబగో రమణీయ పీతాంబరమ్ము హోయలొ ?
కరమున మురళికా గానస్రవంతులో డమరు స్రవండ తాండవరవమ్మో ?

కాద్రవేయగై వేయమో కంఠనీమ? - దివ్యతులనీలలంతికాధీనరుచియొ ?
మొలుగుగా కనుమొలుగుగా తరలిపోయె - ఏది యింకొకసారి తాన్నింపు తండ్రీ!

శిలువయో చిలువయో గళనీమలోగాని కరుణామృతము కంట దొరలిపాటు
కామాయవసనమొ కనకచేలమొగాని పతితమస్తము తాకు వరదకరము
నెలరేకగురుతో మిన్నులనాక ఫణితియో నడియెడారుల జీవనమ్ము నింపు
స్రూక్ స్రవద్వితయమో సుఖవేణునాళమో మలగి మాయెద త్యాగమధువు కురియు
ప్రాణి యూర్చిన చోట నేర్పడగ నిలిచి - బుద్ధికడలినబాట నెప్పుడును పొలిచి
కలగు మతపక్షపాతబుద్ధులకు నవ్వి - విశ్వమయరూపమై వెల్లు వెలుగు దలతు.

భావములోని చీకటులు పాయవు ; నైగమమోక్షశాస్త్ర వి
ద్యావిధి, తర్కకర్కశవిధాపరిణాధము, మానయాత్రులై
పోవుదురయ్య నన్మనులు ముట్టరు మూఢుల, నైననేమి నీ
మోవిని నిల్పు లేనగవు ముక్తిపథాగతకోటిచంద్రికల్.

పారాశర్యవ్యాసుని వేదవిభాగ విధానము

= శ్రీ పెండ్తాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి =

వేదవ్యాసశబ్దమునకు వేదములను విస్తరింపజేసినవాడు అను నిర్వచనము మహాభారతమున గలదు. *

వేదములను విస్తరింపజేయుట యనగా వేదములలో చెప్పబడిన యజ్ఞాదికర్మములకు సంబంధించిన “విద్యర్థవాదమంత్ర”దులను విస్తరింపజేయుటయే. నాల్గువేదములును యజ్ఞములను ప్రవర్తింపజేయు “హోతృ, అధ్వర్యున, ఉద్గాతృ, బ్రహ్మత్య”ములకు సంబంధించిన యంశములు కలవైయున్నవి.

అందు ఋశ్వదభాగము హోత యను ఋత్విక్కుయొక్క కార్యములకును, యజుశ్వేదము అధ్వర్యుని క్రియలకును, సామవేదము ఉద్గాతయొక్క గాన క్రియలకును, అశ్వర్యవేదము బ్రహ్మ అను ఋత్విక్కుయొక్క క్రియలకును అనువగు విద్యర్థవాదమంత్రములు కలవైయున్నవి. కేవలము యజ్ఞక్రియలకే గాక వివాహోదిగృహ్యకర్మములకు సంబంధించినవియు, ఆముష్మికధర్మాచరణమున కనువగునవియు విద్యర్థవాదాదులు ప్రతివేదముయొక్క సంహితాబ్రాహ్మణోపనిషత్తులలో నింపుగా నాయాయగములయందు మహర్షులు విస్తరింపజేసియున్నారు. వారిని వేదవ్యాసులు అనిరి.

మఱియు నావేదవ్యాసులేకాక భిన్నభాషాప్రవర్తకులు, మంత్రద్రవ్యులు, కాండర్షులు మొదలగు ప్రత్యేకభాగస్వాములును వేదములకు సంబంధించిన మహాముఖులున్నారు.

* “వివాహం వేదాన్ యస్మాత్ స వేదవ్యాస ఇతి స్మృతః” (ఆది. ౯౩ అధ్యాయం)

మహర్షులు వేదములలో బొందుపఱచిన విద్యర్థవాదాదులలో భిన్నభిన్నరూపములు కలవు. వానిని పూర్వసూచనాసాక్షాత్ప్రయు వివరించియున్నది.

సాధారణముగా సంహితాబ్రాహ్మణములలో ఐహికఫలప్రాప్తికై చేయు యజ్ఞవిశేషంశములే యుండును. ఎట్లనగా విశ్వగృహముడు ‘వాయవ్య’ సంజ్ఞగల శ్వేతపశువుచేతను, పశుకాముడు ‘చిత్ర’సంజ్ఞగల పశువుచేతను, తేత్రకాముడు సీతిపృష్ఠసంజ్ఞగల పశువుచేతను జన్మములను చేయవలయును. ఇట్టివిధులు, ఆవిధులకు సంబంధించిన గాథలు (వీనినే అర్థవాదములందురు.) పెక్కులుండును.

అర్థవాదములలో ఆయావిధుల ననుసరించి కర్మముల నొనరించి ఫలమునొందుట, క్షతిలేకముగా నొనరించి దుష్టులము నొందుట మొదలగు నివర్తనములు చెప్పబడును.

ఇందులకు కొన్ని యుదాహరణములు:—

మంత్రస్వరమును సరిగా నుచ్చరింపక హోమ మొనర్చుటచే “త్యప్త” అను మునికి అల్పాయుర్దాయము గలిగి ఉద్దిష్టఫలము నందింపజేసి వృత్రాసురుడు జన్మించెననుటకు “విశ్వరూపుని” అర్థవాదము చెప్పుబడెను. “సోమహరణము” అను విధిని బలపరచుటకై “కదూరి సాపర్ణి”గాథ చెప్పుబడెను. యజ్ఞదీప్తరంభమున యజమాను డొనర్చుకొను ‘శుభకర్మ’కు దేవాసురగాథ ప్రవచింపబడెను. విద్యాభ్యాస పెట్టు పూర్తియగునో దానినిగూర్చి “భారద్వాజుని”గాథయు, ఎట్టితపస్సు మోక్షహేతు వనుటకు “ధృవగురుణవాదము” మొద

లగు కర్థవాదవిశేషములు కృష్ణయజుర్వేదకాఖ్యను
తైత్తిరీయసంహితాబ్రాహ్మణోపనిషదాంశ్యములలో
చిన్నిచిన్నివి ఏబది యున్నవి. ఇట్లే ఋగ్వేదమున
తృత్రియుడు హోతగా నుండవచ్చు ననటకు “దేవాపి
శీంతిసుల” గాథయు, రాజనూయమున తృత్రియపశువు
లభింపకుండిన బ్రాహ్మణపశువు, అదియు దొరకకున్న
రాజసంజ్ఞకలది గాన “సోమలతాఖండనము”గల “అంజ
స్పనకర్మము” కల “సనశ్శేపు” గాథయు, తృత్రియు
నకు సోమపానార్హతలేదనుటకు “గ్వాసర్ణి” “మార్గ
వేయరాముల” గాథయు, ఇంక నెన్నియో చెప్ప
బడెను. *

ఆధర్వవేదమునను రాజు యజ్ఞముజూడవచ్చి
నపుడు యజ్ఞ మొర్చువాడు “బ్రాహ్మణాచ్చంసీ”అను
ఋగ్వక్కుచే తేయింపబడు క్రితులకు సంబంధించిన
“పరిక్షిస్తు” “కారవుల” గాథయు, పశువైద్యమునకు
“అత్రి, జమనగ్న్యాసుల” శోధనాంశములు, రాజు
సుపరిపాలన మొర్చుటగూర్చియు, రాజు సింహాసన
మెక్కినపుడు అధ్యక్షులొనర్చు క్తుతిరూపకగాథ
మొదలగునవి యెన్నియో యున్నవి. †

నేను చదివిన సామవేదకాఖ్యలగు “కాధును,
తైమిని” సంహితలలో టెక్కు మంత్రములు ఋగ్వేద
మంత్రములుగానే యున్నవి. కాన ఋగ్వేదగాథలే

* శ-కల్పిసంహిత, వితరేయబ్రాహ్మణములలో
పై ఆధర్వచదులు కలవు.
† శానకసంహిత.

‡ వైదికవాద్యమున గల ‘అనష్టుప్’ గురు
లఘునియును, లేక అష్టాక్షరపదఘటితపాదచతుష్టయ
మేయని “పింగళధండు”న గలదు. లౌకికచ్చందమున
గల యనష్టుప్ ప్రతిపాదమునందును విదన యక్షరమును,
ద్విస్త్రీయచక్షరపాదములలో సప్తమాక్షరములును లఘు
వులుగా నుండవలయునను నియమ ముండుటచే గానము
చేయునపుడు లయవేయుటకును, వీణపై వాయింతుట
కును వీలుగా నుండును.

సామసంహితాగాథ లనవచ్చును. కాని సామవేద
బ్రాహ్మణములగు, “తాండ్య, ఛాందోగ్య, తైమిని”
బ్రాహ్మణములలో ఔద్ధాత్రియనకు సంబంధించిన
యధర్వాదములు విశేషముగా నున్నవి. అందు ఛాందో
గ్యమున “మక్కలు వరుసగ వచ్చి, మోరల వాకసముపై
కత్తి హేంకార మొనర్చిన వర్షము కురియు”నను
గాథయు, తాండ్యమున మహాశ్రతిమొనర్చు యజమాని
అగ్గురు భార్యలు కలవాడై, లేక వేగ్యలు కలవాడై
గానమొనర్చుట, “ఉదాత” ఉద్యోల నూనచు గాన
మొనర్చు సంశయ మొదలగునవియు, తైమినిబ్రాహ్మణ
మున అన్నము వండుకొనునపుడు, ఎడరులో వియ్యము
పోయునపుడు వండువాడు కొన్ని గింజలవైన ప్రాయ్య
లోని అగ్నియందు వేయకపోయినచో భుజించువారు
పైజన్మములో వియ్యపుగింజలుగాను, వండబడు గింజలు
భోక్తలుగాను మరల జన్మింతు రను గాథయు నింపుగ
వర్ణింపబడియున్నవి. ఇట్టివే కొన్ని హుగ్రహదాది
గాథలు “కషిష్టాకత, కాణ్యసంహిత”లలోను తైమిని,
శతపథాది బ్రాహ్మణములలోను కొన్ని నూర్పులతో
ప్రోక్తములై యున్నవి.

పై వేదగాథలన్నియు భారతరామాయణము
లలో జెప్పబడు నొక్కొక్క సాధారణకథకంటె
హెచ్చయినవికావు.

ఇట్లుండ, సామవేదద్రవ్యలలో నొకడును,
తపోమహిమముచే “నావ్యీకి” అను విరాదము నొందిన
వాడు నగు “ప్రాచేతసమహ్నా” హతాస్పిద్యును
“నిషాదక్రాంచపక్షి” వృత్తాంతమును గాంచి నిషాదుని
తిట్టుచు “నైదికానాష్టుప్ధండున్ను”నందు కొంత
మార్పుతో నుచ్చరించి ఆహుదిరిగా పిమ్మట వారదోప
దిష్టమును నామకథను రామాయణముగా నొనర్చి †
తిరువాత దానిని రాముని ఆశ్వమేధకాలముననే
రాముని తృక్కులును, నావ్యీకిచే కుశలపులుగాను, వైది
కులుగాను శిక్షింపలైన కుశలపులచే వీణలపై బాడించెను.
అని రాముడు రాణిని జయించి పట్టాభిషిక్తుడయ్యె
నను కథతో పూర్తిగాక “గర్భరతియును సీతా మహా
దేవిని” శ్రీరాముడు గంగాతీరార్ణవములలో విడిచి

పెట్టెను* అను కథవరకు నుండుటచే దానిని “జయము” అను సంజ్ఞ గల గ్రంథముగా తరువాత నుండిన (వార్మి కి) మహర్షులు తలపరైరి.

మఱియు యజ్ఞకర్మములలో సవనాదుల విర మణకౌలములయందు దెప్పబడు పూర్వోక్తములగు అర్థవాదములవలె, సోకఫలమును (సీతాదియొకరథ) నూచింపబడకపోవుటచేతను, గానరూపకమున నర్థ వాదము యజ్ఞక్రియలయందు విహితము కాకపోవుట చేతను రామాయణమును యజ్ఞక్రియలలో వ్రాచిన లుపయోగించినట్లు కాన్పింపదు.

కాని పవిత్రమున సీతారాముల కథ గాయత్రీ మహామంత్రాక్షరభుజిత మొనర్చి గేయమేగాక పాశ్చ్య

* భవభూతిమహాకవి తన యంతరరామచరిత్ర నాటకమున “భుకుని” పాత్రచే వార్మికిరామాయణ మును సీతను శ్రీరాముడు అరణ్యమున విడుచువరకే రచించెను అని చెప్పించినాడు.

† రామాయణము తొలుత ‘ననుష్టుప్’ శ్లోక రూపకమున నిపుడుండినరీతి నుండక చిన్నదిగా నుండె ననుటకు బాలకాండదియందు గల కథానుక్రమణిక వలన తెలియవచ్చును. అనుక్రమణికలో గల యంశముల కంటె నిపు డెంతయో భిన్నముగా నున్నది; విశేష ముగా తెలిసినది. ఉదాహరణమునకు స్వల్పముగా జూపెదను. బాలకాండ పదునాల్గవస్తంభ మహాభారత ములోని అశ్వమేధపర్వమునందలి ధర్మబాళ్యమేధస్తంభములే. అయోధ్యాకాండలోని ౧౦౦ వ స్తంభ (కచ్చి త్స్తంభ) భారతముసభాపర్వములోని ౫ వ అధ్యాయమే. ఇందిరి భారత అను కృత్తుడు రామాయణమున “రాఘవ” యైవది. అట్లే నుందరకాండ ౧౫ వ స్తంభలోని సీతా వర్ణనము అరణ్యపర్వములోని దమయంతీవర్ణనమే. “వైద్యు” శ్లోకమునకు “సీతా” శ్లోకము కూర్చబడెను.

‡ యోరాష్ట్రం క్రామతి సో అశ్వమేధేన యజతే—తై. సం.

“ఏవమమరక ఏవ వః పాంచాలా ఆయం రాజా” ఇతి కాణ్యకంహిత.

ముగాను, పిమ్మట వివిధవృత్తాదులతోను, వివిధగాథల తోను గూర్చబడుటచే రామాయణము మహాభారత ముతో సమానప్రతిపత్తిని, కొన్నియెడల నంతకంటె హెచ్చగు గౌరవమునే పొందియున్నది.

వ్యాసుని వేదవిభాగవిధానము

కృష్ణద్వైపాయనుడు వార్మికివలె సామవేద ప్రోక్తకాక సామవేదప్రవర్తకుడుగా (సామవేదమును ప్రచారము చేయువాడు) తాండ్యబ్రాహ్మణమునను, విద్యుత్పరిశోధకుడుగా (విద్యుత్తువలన గలుగు ఫలము చెప్పవాడు) తైత్తిరీయారణ్యకమునను చెప్పబడియు న్నాడు. ఇట్టి వ్యాసమహర్షి వేదములలో నాయా వైదికకర్మములకు సంబంధించిన అర్థవాదరూపకము లగు నితిహాసముల జూచి అన్నియజ్ఞములలోను మత్స్య ప్రస్తావన, బహుదినములు చేయుటకు అశ్వమేధయజ్ఞమునందు మయోగింపబడిన పెద్దదగు నితిహాసము చేసెను. ఇతి హాసము గేయముగా నుండరాదుగాన రామాయణేతి హాసము వైదికకర్మోపయుక్తముగా నుండలేదు.† అశ్వమేధము మహారాజ మరియొక రాష్ట్రము నాక్రమించినతరువాత చేయుట అన్యరాష్ట్రాక్రమణ ప్రోత్సాహకార్యవాదయుక్తముగా నుండవలయును. రామకథగల వార్మియొక్క రామాయణము సీతా వియోగాంతకథగా చెప్పబడెను. అందువల్ల వ్యాస మహర్షి తాను స్వయముగా వడిపించిన స్వపాత్రులగు పాండివు లన్యరాష్ట్రముల నాక్రమించి జయముగొన్న కథను ‡ (పాంచాలదేశములుకూడ యుద్ధానంతరము పాండివు లాక్రమించినట్లున్నది.) జయము అను నితిహా సముగా రచించెను. అది వ్యాసమహర్షి యుద్ధానంత రము చూడేండ్లు స్వకర్మమును నిర్వహించుకొనుచు ౮౦౦౦ శ్లోకములుగా రచించెనని మహాభారతము యొక్క అదిపర్యాదియందు చెప్పబడెను. మఱియు భిష్మపర్వాదియందు వ్యాసమహర్షి ధృతరాష్ట్రుని తో రాజోవు మహోపద్రవములదెప్పి నీవుశ్రులయొక్కయు, పాండివులయొక్కయు గాథలు కాల్యోతిముగా నుండు నట్లు చేయుదునని చెప్పబడూడ జయేతిహాసముచేతు నను నూచినదొగదా.

వ్యాసమహర్షి వార్షికీకరణేయముగా జేయక వేదేతిహాసములవలె పాశ్యముగా చేయుటయు, విషాదాంతమున (సీతావియోగము) గాథగాగాక పాండవులు విజయము నొందిరి అను స్త్రీపర్వాంతకథతో తన జయేతిహాసమును * ముగించుటయు ఆశ్చర్యమేధయాగదినములగు అన్నిదివాలలోను యజ్ఞకర్మల విరమణకాలమున జెప్పదగిన విస్తృతమున నొక యితిహాసముగా జేసెను.

ఈ జయ మను నితిహాసమును వ్యాసమహర్షి వార్షికీ కుశీలపులగు కుశీలపులచే బాదించినట్లుకాక తనకడ వేదాధ్యయనముచేయు “సుమంత, జైమిని, వైల, వైకేంపాయన, కుకులు” అను ఐదుగురు శిష్యులగుగూడ వేదమువలెనే చెప్పగా ఇది యితిహాసమున టచే నందలి గాథలను వృద్ధిపరచి లోకమున నానైకంపాయనాదులు చెల్లడితేసెరి.

మహాభారతయుద్ధానంతరము ఇంచుమించు నూటపదేండ్లకు పాండవప్రపాక్రువగు జనమేజయుడు తక్షశిలారాజ్యమును జయించి సర్వయాగమొనర్చిన పిమ్మట † ఆశ్చర్యమేధయాగము జేయుట కుద్ద్యమించు కాలమున వ్యాసశిష్యుడగు వైకేంపాయనమహర్షి వ్యాసులవారి యానతిచే జయేతిహాసమును జనమేజయ మహారాజునకు చెప్పెను. ఆ యితిహాసమును జనమేజయుడు వినుచు నందలి పండితములను వైకేంపాయను

* వ్యాసకృతజయేతిహాసము ఆదిపర్వమున గల ‘ఉపరిచరు’ని కథతో ప్రారంభమై, స్త్రీపర్వాంతముతో ముగిసినట్లు ఆదిపర్వము ౬౧ అధ్యాయములోని అనుక్రమణికవల్లను, స్త్రీపర్వాంతమున గల ఫలశ్రుతివల్లను తెలియవచ్చుచున్నది.

† యజ్ఞములలో చెప్పబడు ఇతిహాసములకు మారు రూపుగానే పురాణోద్దితయజ్ఞములగు వ్రతములలోను వ్రతవిరమణకాలములలో కథలు జెప్పబడును. యజ్ఞములలో నితిహాసముల జెప్ప మహాత మొదలగు వారికి విశేషదక్షిణలను యజమాను డిచ్చినట్లులనే వ్రతకల్పమును, కథను జెప్పవానికి వ్రతముజేయువారు విశేషదక్షిణ నియమలయగదా.

నడుగుచుండగా వైకేంపాయను డిచ్చు ప్రత్యుత్తరము లచే జయము పెరిగి యిరువది నాల్గువేల శ్లోకములు గల భారతమైనది. దీనినే ‘అస్తీకు’ని కథ ప్రారంభమున గల భారత మనవలయును. ఈ భారతభాగము వైకేంపాయనుడు జనమేజయుని సంబోధించు ‘భారత’ అను శబ్దముతో విశేషముగా ప్రస్తుతమున చుండును.

ఆ వైకేంపాయనభారతమును సౌతి (వ్యాసుని శిష్యుని పుత్రుడు) విని కొంతకాలమునకు నైమిశారణ్యమున కానకాదులు చేయు దీర్ఘపత్రమునకు వచ్చి వైకేంపాయనోద్దిత భారతమును జెప్పచు వారి ప్రశ్నలకు విరళముగా ప్రత్యుత్తరముల నొసగుటలో ఇరువది నాల్గువేల భారతము లక్షశ్లోకములు గల మహాభారతమైనది.

ఆ మహాభారతముననే ధర్మకాస్త్ర, అర్థకాస్త్ర, మోక్షకాస్త్ర, పురాణ, కావ్యాగుల యంశములు బహుళముగా నిమిషియున్నవి. వై ధర్మకాస్త్రాద్యంశములను భారతగాథలలో నింపుగ నిమిషిన సౌతిప్రతిభ యశ్వీత్యమైనది.

తొలుత వేదేతిహాసముగా వ్యాసమహర్షి యుద్దేశించి చెప్పిన జయము అను నితిహాసమునందు బహువిధములగు ధర్మకాస్త్రాద్యంశములు ‘సౌతి’కాలమున గూర్చబడుటచే నది పంచమవేదముగా గాలాంతరమున పరిగణింపబడినది. ఆపస్తంబుమహర్షి కాలమునకు (క్రి. పూ. ౭ వ శతాబ్దము) ఇతిహాసము అను గ్రంథము వేలుగ గలదని అతని ధర్మసూత్రములలో నొకటి రెండుపలములలో ఆపస్తంబుడు చెప్పియున్నాడు. దానిని భారతముగానే “వారదత్తుడు” (ఉజ్జ్వలసాధుశ్చ కర్త) గ్రహించుట జయేతిహాసముగానే తలపవగును. ఆశ్చిలాయనమహర్షి (క్రి. పూ. ౪) తన గృహ్యసూత్రములలో (బ్రహ్మయజ్ఞవిధానమున) ‘భారత, మహాభారతధర్మచార్యులు’ అని వైకేంపాయనాదిగ్రంథములను చెప్పియున్నాడు. కాన అప్పటికి జయము భారతాంతర్గతమైయుండును.

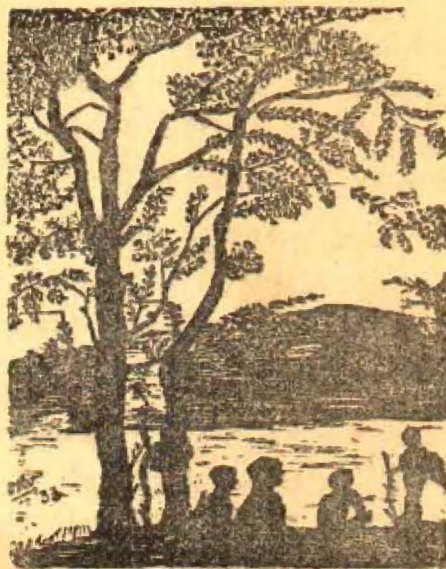
పై యాశ్వలాయనుని వాక్యమును బురస్కరించుకొనియే, కొందరు విమర్శకులు నేటి మహాభారతము క్రీ. పూ. మూడవ శతాబ్దమున కేర్పడినదని వ్రాసియున్నారు. (సౌతి క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దివాడని ప్రశేపండితుని కలంపు.)

తొలుత జయేతిహాసము బహుదిన ప్రవర్తకమును, యజమానాని యన్యరాష్ట్రాక్రమణనిజయముతో బూర్తియగు అశ్వమేగయాగముకొర కుద్దేశించి వ్యాసమహర్షి దానిని తొలుత తన శిష్యుడగు వైశంపాయనానిచే జనమేజయుని సర్వయాగాంతమున తక్షశిలారాజ్యాక్రమణకు పిమ్మట (సర్వయాగము అశ్వమేగయాగమునకు బూర్వకాలికమును యజ్ఞముగా నొక సామవేదవ్రా

* హోత్ర యడిగడి ప్రశ్నములు యక్షప్రశ్నములుగాను, బ్రహ్మ చెప్పెడి సదుత్తరములు ధర్మకాని ప్రశ్నోత్తరములుగాను మహాభారతారణ్యపర్వమున జేర్చబడినవి. ఈయక్షప్రశ్నములకు మూలము తైత్తిరీయసంహితలో గలదు.

హ్మణమున గలదు) ప్రవచింపజేసియున్నాడు. వ్యాసమహర్షి జయేతిహాసమును జెప్పకముందు సవనవిరమణ కాలములలో హోత్ర ప్రశ్నింపగా బ్రహ్మ యుత్తరము జెప్పనట్టి చిన్నచిన్న వేదగాథ లుండెడివి. * పై జయేతిహాస ప్రోక్షయగుటచేతనే పారాశర్యవ్యాసుడు వేదవిభాగకర్త యైనాడు.

ఆ జయేతిహాసమును వైశంపాయనసౌతులు భిన్నభిన్నాంశములు గూర్చుటచేతనే జయేతిహాసము భారతముగాను, మహాభారతముగాను, పంచమవేదముగాను ప్రాచీనులు పరిగణించిరి. ఇదియే వ్యాసమహర్షి చేసిన వేదవిభాగము. విభాగ మనగా వేరుగచేయుట. అనగా వేదముకాక వేరుగ చేయబడిన గ్రంథము వేదవిభాగము అనుటచే వేదమునకు సంబంధించి వేరుగ చేయబడినది. వేదములు నేతిహాసములు. అనగా ఇతిహాసములతోఁబడినవి. ఇది వేరుగ చేయబడిన యితిహాసము. జయమునకు పూర్వము మరియొక వేరుగ చేయబడిన యితిహాసము లేదు. ఇదియే వ్యాసమహర్షి చేసిన వేదవిభాగము.

తార్కిక ప్రకృతి

✽

= శ్రీ కె. అన్నమరాజశర్మ =

శారదాకాశమున మనోజ్ఞత వెలార్చి
మొలకనవ్వలఁ గాసారముకురమందు
అందముల దిద్దకొనియెడు చందమామ
కడుపుమసి మచ్చ నేటికో కడిగికొనఁడు?

రాగపులకితసురభిభారణ్యవాటిఁ
గలరవంబున శ్రోతల కైపునేయు
కోకిలాంగన నిజమంజుకూజితముల
మాని హేమంతమున హాస మూసనేల?

ఉదయరాగిణిపై మోహ ముట్టిపడఁగఁ
గనకకరపాళి కౌగిటఁ బెనచు తరణి
దుర్భరవియోగమునఁ బ్రియం దూలఁజేసి
మాటదప్ప నేటికి మునిమాపువేళ ?

వలిపపుక్ రేకుఁజీరలఁ గులికి, కులికి,
పరువమెడలిన ఛదములఁ బరిహసించు
చివురుజొంపం బడేటికి శిశిరహతిని
మర్మరధ్వనిఁ బతనమై మ్రగ్గిపోవు ?

శ్యామలవ్యోమసున్నిగ్ధపైకతమున
శర్వరీశాంతి పాలించు సమయమందు,
తళతళల్ జిల్కు ఋక్షముక్తాచయంబు
ప్రత్యుపస్సుల నెవ్వని పాలఁ బడునో ?

ప్రావృడంబుదపుత్రుండు ప్రతిభ మెఱయఁ
గేతకీప్రపుటములఁ గీలుకొలుపు
అంబుకణచిత్రితంపు రహస్యలిపిని
సరసభావోదయస్ఫూర్తిఁ జదువు నెవఁడు?

సంస్కృతవ్యాకరణంలో ఉన్న విశేషాలు

= శ్రీ గరికిపాటి కృష్ణమూర్తి =

గ్రీకుభాష అని ఒక భాషగా మొట్టమొదట ఏదీ లేదు. అనేక స్థానికభాషలు కలిసి గ్రీకుభాష అయినది. అలాగే ఇటాలిక్ భాషలలోనుంచి లాటిన్ భాష తయారయినది. ఈభాషలు రానురాను వృద్ధిపొంది కొంతకాలమునకు వ్రాయదగ్గ భాషలుగా అయినవి. ఇప్పటికీ సరియైన వ్యాకరణం గ్రీకుభాషకు లేదట. సంస్కృతంకూడా ఒకప్పుడు ఇండ్లోయూతో పియస్ భాషలలోనిది అని చెప్పి తరువాత ఆభాష ఒక ప్రత్యేకత సంపాదించుకున్నది అని పాశ్చాత్య విజ్ఞులు సిద్ధాంతీకరించారు. 'చరతి' (చల్లుచున్నాడు) అనే క్రియ 'కరతి' అని అయిఉండాలట. అందులోని 'ఎ'కారాలు అన్నీ అకారాలు అయినవట. దీనికి కారణం గ్రీకులో Queliti అని, లాటిన్ లో Collit అని ఉన్నదికాబట్టి అని చెప్తారు. 'ఎ'కారము ఉండటంవలన కకారము చకారమై 'ఎ' 'అ'గా మారి, 'చరతి' అయినదట. లాటిన్ గ్రీకుభాషలలో ఈవిధమైన మార్పులు జరిగినవికాబట్టి సంస్కృతంలోకూడా అలా మార్పు వచ్చిఉంటుంది అని వారి అభిప్రాయం. కకారము చకారమునట చెప్తారు. కాని సంస్కృతంలో చకారము కకారమునటకూడా కద్దు. ఈ మార్పు ఎలాగు సమర్థిస్తాలో!

సంస్కృతం ఏనాడో ఇరానీభాషనుంచి విడిపోయి ఒక ప్రత్యేకమైన భాష అయినదట. వేదకాలంలో చక్కని భాషప్రధానమైన కవిత్వం పుట్టినదట. తరువాత ఒక్కచూడిరిగా వచనం వ్రాయటానికి ఒక

తైలి కల్పించబడ్డది అని శేక్స్ పియర్ గారు అంటారు. అంటే మొట్టమొదట వచనంకాని, మన రోజులలో చూడిరి వచనపద్యాలకాని వ్రాయటం చేతకాక వేదకాలంలో ఋషులు పద్యాలే వ్రాసుకున్నారు. పాపం. ఈపద్యాలు రచించే నాటికి వాళ్ళకు నోటితో చెప్పకొనుటేగాని వ్రాయటం చేతగాదట.

అనవాదులు

పూర్వలంఘనా ఆనాగరికులు అని నమ్మితే ఈ వాదం తేలిగ్గా నమ్మగల్యును. ఇదివరలో తెల్లవారే ఈ పరిశోధనలు చేయడంవలన వారి భాషలకు సంస్కృతభాషను ముడిపెట్టటం తటస్థించినది. ఈ సిద్ధాంతముచేత సంస్కృతం ఒక అప్రభుప్రమైన భాషగా కనబడుతున్నది. ఒకప్పుడు గ్రీకుభాషనుచూచి సంస్కృతం ఘోరరీచేతారు అని ఒక పాశ్చాత్యవిజ్ఞుడు అన్నాడు. ఇదిగాక శిండవెస్టా వేదానికి పూర్వరూపమని, మెల్లిగా వేదం అందులోనుంచి బయలుదేరినదని, తత్వకాస్త్రం, ఖగోళకాస్త్రం గ్రీకులవలన, గణితకాస్త్రం అరబ్బీలవలన భారతీయులు నేర్చుకున్నారనీ వాదాలు ఉన్నయి. శిండవెస్టానుంచి వేదం బయలుదేరింది అనటకు ఎంత ఆధారమున్నదో అంత ఆధారము వేదమునుంచి శిండవెస్టా వచ్చినది అనటకు ఉన్నది. కాని మొదట ఈ వాదం లోకంమీద తెల్లవారే వేళారుకాబట్టి అది కాదు అని ఋషువుచేమకొనే భారం మనమీద ఉండి గిలగిలలాడుతున్నాము. అరబ్బీలనుండి వేదకాలంనాటి

ఋషులు గడ్డాలూ మీసాలూ పెంచుకొనట చేర్పు కొన్నారు అని ఒకవారు అొకరియొద్ద వేస్తే, అది నిజం కాదు అని ఎవరు ఋషులచేత్యులగు?

సంస్కృతశబ్దాస్త్రంలో ఒక వైశిష్ట్యం ఉన్నదనీ, అది ఇతర భాషావ్యాకరణాలలో లేదనీ ఏలూగో వింటర్నిజ్ వగైరాలు ఒప్పుకున్నారు. వేదభాష ఒక స్థానికభాష అనీ, అది వైయాకరణులచే సంస్కరింపబడి 'మాటిపోయి' సంస్కృతమైనది అనీ మెట్టోనో అంటాడు. అయితే ఇతర భాషలకు వచ్చిన మార్పు లోనూ, సంస్కృతానికీ వచ్చిన మార్పులలోనూ ఒక భేదం ఉన్నది. గ్రీకు లాటిన్ భాషలు రాసురాసు కొత్త రూపాలు, ప్రయోగాలు కలిగి కృత్రిమానినవి. వేద భాష రాసు రాసు తగ్గి సంస్కృతభాష అయినది. సంస్కృతభాషలో ౨౦౦౦ భాషులు లున్నవి. ఇప్పుడు ప్రయోగంలో ఏ ౪౦౦, ౫౦౦ లో ఉన్నవి. 'లేట్' (Subjunctive) ప్రయోగం అొకరిలో లేనే లేక, వేదాంతమే. అర్థంకాని మాటలు పఠంబలి అొకరిలోనే చాలా ఉన్నవట. 'మహావోహి శబ్దా యేషా మర్తా న విజ్ఞానంతే' జగ్గరీ, మర్కరీ* అనే రెండు శబ్దాలు అర్థంకానివి పఠంబలి ఉదాహరించాడు. కాంటి సంస్కృతభాషాప్రయోగ విషయము రాసురాసు తగ్గినది అని మెట్టోనో పండితుడే ఒప్పుకుంటాడు. ఈ తగ్గించే భాష కృత్రిమానినది అని చెప్పవలసివస్తుంది.

లాటిన్ భాష గ్రీకుభాషయంది చాలావిషయం గ్రహించింది. గ్రీకుభాషలో శబ్దాలు, ద్వీచనము (ఇది ద్విత్యంబునమైన చేగులు, కాదు వగైరా శబ్దాలలోనే) భాషులు, భాషులవలన నిమగ్నమైన భాష, ఒకమాదిరిగా కారకము ఉన్నది. సమాసాలు,

తద్ధితలు, యత్, నన్ వగైరా ప్రత్యయములు లేవు. ఇవి సంస్కృతభాషలోనే ఉన్నవి. వీటి ప్రయోజనం సంతృప్తముగా రచించుటకు అవకాశము కలిగించుటమే.

స మా సా లు

సమాసములే సంతృప్తము అని అర్థము. వ్రాసేటప్పుడు సమస్తంగానూ వ్రాయవచ్చు, వ్యస్తంగానూ వ్రాయవచ్చు. కాని సమసింపనప్పుడు కొన్ని నియమాలు పాటించాలి. 'సవిశేషణాం కృత్రిక, వృత్తస్య విశేషణయోగో న'—సవిశేషణమైన శబ్దాలకు సమాసంరాదు; సమాసంలో ఉన్నవాటికి విశేషణం ఉండదు. 'రాజపురుషః' అని ఒకసమాసం. ధనికుడైన రాజుగారియొద్ద అని చెప్పవలసివస్తే 'సమృద్ధస్యరాజః పురుషః' అని క్యసంగానే ప్రయోగించాలి కాని 'సమృద్ధ్యై రాజపురుషః' అన గూడదు. 'రాజపురుష' అనే సమాసంలో ప్రధానమైనది రాజుగారి పురుషుడుగాని రాజుగారు కాదు. విశేషణ మేదైనా వేస్తే ఆ పురుషుడికి వర్తించాలి. 'రాజపురుషః సమృద్ధః' అని అనవచ్చును. 'సమృద్ధ్యై రాజపురుషః' అన్నప్పుడు సమాసావయవమైన రాజశబ్దమును ఒక్కదానినే సమృద్ధశబ్దము సాపేక్షకముగా చూస్తున్నదికాబట్టి అక్కడ ఏకదేశ్వయోగమం కలుగుతున్నది. ఇటువంటి తప్పుల పూర్వరూపం 'దేవదత్తస్య సురుకులమ్' కాని ఇక్కడ దేవదత్తయొక్క శబ్దాలు సాపేక్షకములైనప్పటికీ దేవదత్తుడి సురువుగారి కులం (పాతకాల) అని అర్థం గమకమాకున్నదికాబట్టి ఇది తప్పుకాదన్నారు. అర్థం గమకమైనప్పుడే ఇటువంటివి పనికివస్తాయి అన్నాడు భాష్యకారుడు.

ఖట్యకూఢః (మంచం ఎక్కినవాడు, అంటే పెల్లిచేసుకొని) అని సమస్తంగా ప్రయోగిస్తే తిట్టుబొతుంది. 'అధీశ్చ స్నాత్య సురుభి రహజ్జాతేన ఖట్యకూఢః' అని భాష్యం వేదాధ్యయనము పూర్తిచేసి, సమావర్తనస్నాన మాచరించి సుర్యవజ్ఞానుడై గృహస్థాశ్రమము వీక్షించాలి. చదువుపూర్తిచేసే ఓషిక లేకముందరే పెల్లిచేసికొని మంచంఎక్కిన దుబ్బడిని ఖట్యకూఢుడు అనాలి. నిందావగమకం అయి

* జగ్గరీ అంటే భర్త; మర్కరీ అంటే పాంతుకుడు అని నికాంతంగా యాసుకుడు నిర్వచించాడు. ఈశబ్దాలు సృజనప్రక్రియలు కావు కాబట్టి, ప్రకృతిప్రత్యయవిభాగం చేసి చెప్పటానికి వీలుగాలేదు కాబట్టి పఠంబలి 'ఇది అర్థమగుట లేదు' అని చెప్పియుండవచ్చును అని నాగేశభట్టు అభిప్రాయం.

నప్పుడే సమాసం. చదువుకొనే కాలంలో మంచంమీద పడుకోబోవచ్చు. కిందనే పడుకోవాలి. ఏదైనా జబ్బు చేసి మంచంపక్కనే 'ఖట్వా మారాథా' అని కష్టపడగా ప్రయోగించాలి. అప్పుడు నిండలేదు.

'దాస్యా: పుత్రో' అని అల్లవ్ సమాసం చేసినప్పుడే నింద. దానీపుత్రుడు కానివాడిని తిట్టడలవినప్పుడు 'దాస్యా: పుత్రో' అవాలి. వక్షకథనమైతే 'దానీపుత్రో' అంటే చాలు, వాడివ్యూహము మనకు తెలుస్తుంది.

కొన్ని శబ్దాలు సమాసభూతితమయినప్పుడు ప్రథమా వయవంగా ఉండాలి. 'ఇది దంతాలలో రాజు' (శేష్ఠము) అని చెప్పినప్పుడు రాజశిబ్దము ప్రథమావయవముగా వచ్చి 'రాజదంతం' అని సమాసం వస్తుంది. కొన్ని అటూ ఇటూ కూడా వాడవచ్చును. అహితాగ్ని అని అవవచ్చును; అగ్నిహితాగ్నుడు అని అవవచ్చును. కొన్ని సమాసాలు పాణిని నివరిస్తాడు. ప్రత్యేకము భిన్నంగా నిర్దమైనయూపము చెప్పటమే నిపాతము. 'కృష్ణంశకుడు (ఘోరుడు) ఈ చాత్రుడు' అని చెప్పాలంటే 'చాత్రకృష్ణంశక' అని అవాలి. రెండు పదాలు కలిపి సమాసం. రెండుపదాలు వైగా ఉంటే ద్వంద్వ సమాసంగాని, బహువ్రీహిగాని జాతుంది. ప్రాచీన సంప్రదాయములో నాలుగుకాల సమాసాలు ఉన్నాయి: ౧. పూర్వపరార్థప్రధానము-అర్థయూభావము. 'సత్యం అన్వితం' డిక్షోనరీ తింటున్నాడు అని అర్థం ఇక్కడ గడిమీయటంలో తార్కిక్యంలేదు. ఏమి విడిచి పెట్టకుండా పాకర్థంగా తిన్నప్పుడు 'సత్యం అన్వితం' అని అర్థయూభావం వాడవచ్చును. ౨. ఉత్తరపరార్థప్రధానము-తగ్గురుము. రాజపురుష: (ఇందులోనే కర్మధారయకూడా వస్తుంది) ౩. అర్థపరార్థప్రధానము-బహువ్రీహి. 'యవజాని' పడుచు పెట్లంకలవాడు. ౪. ఉభయపరార్థప్రధానము-ద్వంద్వము. కాళియాన్-కాతులు, నుడ్లనూలులు. ఈవిభాగం పఠంజలిలో కనబడుతుంది. ఈ విభాగాలలోనికొన్ని కొన్ని సమాసాలు ఉండటంచేత నవీనవైయాకరణాలు సమాసాలను ఆరుకాలుగా విభజించారు.

సమాసకచనలో ఉన్న ఇబ్బందులు చాలక దాని కొక స్వరకల్పనకూడా చేశారు. 'త్రిమునివ్యాకరణమ్' అన్నప్పుడు 'త్రిముని' అనే సమాసం స్వరభేదంచేత అర్థయూభావంగాని, బహువ్రీహిగాని చెయ్యగలమునట. 'మూలపుష్పతీ మనద్యాహీ మాలభేత' అని యాశ్చిదులు ఒక ఆవుని చంపబడ్డారు. ఆ ఆవు 'మూలపుష్పతీ' అయి ఉండాలి. ఇక్కడొక సందేహం. 'మూలాచాపా' పుష్పతీ (బలి: నది, చిత్రార్ణమైనది) అని అర్థమా? లేక 'మూలాని పుష్పంతి యస్యా సా' (పెద్దనీచవులుగలది) అని అర్థమా? తొందరపడి ఆవుని చంపక, ముందర ఇక్కడ తగ్గురుమస్వమో బహువ్రీహిస్వమో తెలుసుకోవాలి-యజ్ఞఫలం లభించాలి అంటే. దుష్టస్వరం వలన వచ్చే ప్రమాదం వేదంలో కనబడుతున్నది. "దుష్ట: శబ్ద: స్వరతో: క్షరతోవా, మిథ్యాప్రయోగై: నరేంద్రమహా, సవాగ్యతో: యజమానంహి నస్తీ, యశేష్ట) క్షు: స్వరతో: ౭పరాధాత్-". స్వరంచేత దుష్టమై, నర్థంచేత దుష్టమైన శబ్దము వృథాప్రయోగమై అర్థకమైపోవడమే కాకుండా యజ్ఞం చేస్తున్న యజమానుడిని వక్షమై హింస్తుంది. ఇంద్రక్షువైన వృశ్నుడు ఇంద్రపావనంకొరి యజ్ఞం చేశాడు. 'ఇంద్రక్షు ర్నర్థస్య' అని ఏవోఒకమంగ్రం చదివటంలో స్వరం తిప్పి, 'ఇంద్రుని క్షుడా, వర్ధిల్లకలినది' అని అర్థం రావటానికి బదులు, 'క్షువైన ఇంద్రుడా, వర్ధిల్లకలినది' అని అర్థంవచ్చి, అంతిమే జరిగి, వృశ్నుడు పాదై పోయాడు. యజ్ఞయోగాదులవలన కలిగే అదృష్టఫలం ఎట్లున్నా అవి ఇప్పుడు చెయ్యకుండా ఉండటమే తగినంత కారణం కనబడుతున్నది. ఇదేదో యజ్ఞంలో కలిగే లాభ. అహితాగ్నికి దివదీనమూ గండము ఒకటి కల్పించారు. 'అహితాగ్ని రవశేబ్దా ప్రముఖ్య ప్రాయచ్చిత్రీయ- సారస్వతీ మిప్తిం నిర్వశేత్'. అహితాగ్ని అవశేబ్దా ప్రయోగించితే ప్రాయచ్చిత్రంగా సరస్వతీ సంబంధమైన ఇప్టి ఒకటి చేరుకోవాలి. ఈలాభలు పడలేక అహితాగ్ని అంతరించిపోతున్నాడు.

'చిత్రసు' అనేది ఒక బహువ్రీహిసమాసం. చిత్రమైన ఆవులు కలవాడు అని దాని అర్థం. ఈఅర్థం సమాస

మలో ఉన్న పదములనుంచి వచ్చినదా, లేక సమాసం లోని పదసముదాయముంచి ఒక శక్తి-సమాసశక్తి బయటవేటి వచ్చినదా అని చై యాకరణులూ, నై యాయి ములూ వివాదపడ్డారు. చిత్రికీబ్బాలో కాని, గోళేబ్బంలో కాని (గోళేబ్బా సమాసంలో 'చ' అయినది) ఈ గోస్వామి కవచముల లేదుకాబట్టి ఏకాథ్థీరూపం ఒకటి సమాస శక్తివలన కల్పించి అర్థం చెప్పకోవాలి అన్నార చై యాకరణులు. క్య పేక్షావారులు నై యాయిమలు, సమాసంలోని పదములు స్వాస్థ్యవ్యవసాయాలు అయి నప్పటికి ఆకాంక్షాదివశంచేరి పరస్పరావ్యయం కలిగి క్యపేక్ష అనే సామర్థ్యం బయలుదేరింది. అప్పుడు సమాసానికి ఒక అర్థం కలుగుతున్నది అని చెప్పి, 'చిత్రికు' అన్నపుడుముటుకు చిత్రిమైన గోవు లను చెప్పే పదములనుంచి గోస్వామిని చెప్పే అర్థాన్ని ట్టుణచేత నై యాయిమలు సాధించారు. * ఈవిధంగా వీరిద్దరూ అర్థానికి భాషరాకుండా వాదం పెంచుకొన్నారు. సమాసంలో ఎన్ని పదాలు ఉన్నా అది ఒకటేపదం. సమాసంలో ఉన్న పదాలకు ఒక్కొక్కదానికి ఒక్కొక్క స్వరం ఉన్నా అవి అన్నీ వాయి ఒక్క సమాసస్వరమే ఉంటుంది. ఈ విధంగా సమాసానికి వికవర్ణం, వికస్వ్యం చై యాకర ణులు కల్పించారు. నిత్యసమాసాలు అని కొన్ని ఉన్నై. అవి క్యస్తంగా వాడటానికి వీలులేదు. వాటికి విగ్రహం లేదు. సమాసంలోనే ఉండాలి. కృష్ణస్వం అన్న పుడు ఆమటను విడిచియపడదు. ఒకపల్లని పాను అని కాదు దీని అర్థం. ఈసమాసం ఒక సర్వకాలిని తెలియ చేస్తుంది.

త థి తా లు

తద్ధితప్రకరణంకూడా సంస్కృతవ్యాకరణానికి చైత్యైహపాదకము. ఇదికూడా సంక్షేపంగా మట

* Philosophy of Sanskrit Grammar
—Chakravarthi.

† ఈవాక్యాన్నిబట్టి కాత్యాయనుడు దాక్షిణాత్యుడు అని ఒక వాదం ఉన్నది.

చెప్పటానికి ఉపకరిస్తుంది. 'గర్హ' అని ఒకడు. ఆతన అపత్యం (కొడుకు) గార్హి; గోత్రాపత్యం (మమముడు) గార్హ్యు; అయిదవతరం వాడు, వాడి తండ్రిగాని అన్న గాని బ్రతికిఉంటే యదవంజు అని ఒకటి వచ్చి వాడు 'గార్హ్యాయణ' అని అనిపించుకొంటాడు. అపత్యార్థ మందేకాక ఇంకా అనేక అర్థాలలో తద్ధితప్రత్యయం వస్తుంది. 'హిమయత్రురంగు వేసిని బట్టి' అంటే 'కామయం వస్త్రం' అవాలి. వసిష్ఠుడు ఈ సామ మంత్రం చూశాడు అంటే 'వాసిష్ఠం సామ'; ఈ మంత్రానికి పశుపతి దేవత అంటే 'పాశుపతో మంత్రః' అవాలి. జనసమాహం అవటానికి 'జనతా' అంటే చాలు. చక్షుస్సుచేత గ్రహించిన రూపం అంటే 'చాక్షుషం రూపం' అవాలి; కాక్యం యశస్సు కలి గిస్తుంది అన్నప్పుడు 'యశస్యం కాక్యం' అవాలి. నలు గురు మోసే వాపావాన్ని 'చాతురం వాపావమ్' అవాలి.

ఈవిధంగా అనేక అర్థాలలో తద్ధితప్రత్యయాలు వస్తై. తన్నున్నైగదా అని విశ్రుతంగా తద్ధితప్రత్యయాలు వాడకూడదు. తనది కాని వస్తువు తనది విడిచి అనే చిత్రిప్రత్య గుర్థంలో స్వీకరణం అని వస్తుంది. కాని పాణి 'స్వీకరణం' అని మూత్రంలో వాడేశాడు. ఇదేమి అంటే పతంజలి చెప్పాడు—“విచిత్రా తద్ధితప్రత్యయః వాతస్తద్ధిత ఉత్పద్యతే” ఈతద్ధితలు విచిత్రమైనవి. ఇక్కడ తద్ధిత పుట్టదు అన్నాడు. దాక్షిణాత్యులకు ఎన్నకో పేరుపెట్టాడు పతంజలి—ప్రియతద్ధిత దాక్షిణాత్యు, అని. కాత్యాయనుడు అనవరంగా తద్ధిత వాడాడు కాబట్టి తద్ధితప్రియలు దాక్షిణాత్యులు † అన్నాడు.

ఇచ్చార్థకమందు సన్ ప్రత్యయము భానువుకు వస్తుంది. 'పవతిమతి'—చదువవలచుకొన్నాడు. అతి శయాగ్ధకమందు, పానాపువ్యాగ్ధకమందు యశ అనే ప్రత్యయం భానువుకు వస్తుంది. 'బోధూయతే'—అతి కమంగా ఉన్నది. ఈఅర్థంలోనే 'యశ్చయి' అనే ఇంకొక ప్రత్యయం ఉన్నది. 'బోధివీరి' అని దాని రూపం. ఈ రెండురూపాలూ 'ధూ' అనే భానువు నుంచి వచ్చినవి.

నామధాతువులని కొన్ని శబ్దమే ధాతువోననది. 'అశ్వశ్రుతి వడవా'—వడవ (అపసృష్టము) అశ్వశ్రుతి కోనున్నది. 'క్షీరశ్రుతి బాలు'—శిల్పవాడు పాలు కోనున్నాడు. అశ్వ, క్షీర శబ్దాలమీదనుంచి ఈ శ్రుతులు పుట్టిస్తే.

కృత్ప్రకరణాలు

భామలోని శబ్దాల చాలామటుకు కృత్ప్రకరణ యాంతాలు, ఉదాహరణకు యాంతాలు. ధాతువులనుంచి కృత్ప్రకరణాలు పుట్టతే. అన్ని భామలోను ఇటువంటి

ధాతుజమైన శబ్దాలు ఉన్నై. కాని వీధాతువునుంచి ఏప్రకరణం వచ్చి ఏశబ్దం వచ్చిందో సంస్కృతంలో మునుపగా తెలుసుకోవచ్చును. తప్పించుకొని ఎగిరి పోవండా మూత్రములచేత నిర్మింపబడిన అష్టాధ్యాయి అనే వలలో శబ్దాలను పాడిని బంధించాడు. ఈపని ఇతరభామలలో ఎవరూ ఇంతజాగా చేయలేదు. 'నివ ర్తకం కాస్త్రీం'—తప్పుచారిన పదమండా చెయ్యటమే కాస్త్రీం చేయవలసివచ్చి. ఈపని వ్యాకరణకాస్త్రీం చేసినంత బాగా ఇతరమైనది ఏదీ చేయలేదు.

ఆషాఢం లో ఒకనాటి ఉదయం

= శ్రీ మహంకళి బీ శంకరమూర్తి =

ఆకాశం వాన కురిసి
అంత తెల్లబడింది పుడు
కాకిలాంటి నావొట్లు
కాస్త చల్లబడింది పుడు
పొన్న మొక్క ఒరిగిందని
కన్నెపిల్ల తడబడుతూ
నన్ననన్న గొంతుతోటి
జాలిజాలి పాడింది చెదో.

నీలాంటి మల్లెపూ
నిలుపుకోలేని ఆకాశం
మల్లెంటూమాటుగా
మలచుకొన్న ఆశీవిషం
తెల్లని వెన్నెల
వెల్లిపోయిన విశేషం
నిమిషనిమిషం నాలో
నెమరుకోలేని ఆవేశం
ఎందుకో చూపునిండా
ఇలా పరచుకొంది దివ్యుడు
అందంలాంటి నీవు లేని-యీ
మందు తిన్న ఉదయాన్ని.

ఏడురంగుల బాణానికి
ఎగిరివచ్చే సూర్యుడు
ఏడుకోట్ల కిరణాలతో
ఎందుకో భయపడుతూ
తెగిపడని ఆలోచనతో
తెల్లబోయి నిలుచున్నాడు
అంత దూరదూరాల
వంతగా నాకుమల్లే
అంతగా దూఱాన్ని
అణచుకోలేని నాకు మల్లే.

[కథానిక]

ఒంటరిపక్షులు

= శ్రీ తెన్నేటి సూరి =

మరి; పూర్తియ —

అక్కడ బుడమేరు చాలా పెడల్పుగా వుండి. కాని, వేసవికావటంచేత, వదిలివెళ్ళిపోయి, యేటికి మధ్యగా పన్నటి పాయలోనూతం నీరు ప్రవహిస్తోంది. ఇరువైపులా ఉత్పేవుగా మీటవేసిన యిసుక తిన్నెలకు మధ్యగా ప్రవహిస్తూ, భూదేవి చతుర్దశ్యానికి మధ్యగాంచి పుటికపుమాల వ్రేలాడుతున్నట్టుగా వుంది ఆ నెలయేరు. ఆ నీటితరగచాలులయిన పండుచెన్నెల పడలించి నెమ్మదిగా కన్నుచూస్తోంది.

ఒక స్త్రీమూర్తి, ఒక పురుషమూర్తి ఎర్రగా వున్న యేటిపట్టు దిగి ఆ యిసుకతిన్నెమీదుగా నీటి ఒడ్డుకు వదిలివెళ్తున్నాడు.

“మేరీ !”

“అమ్మా ! ఆ పిలుపు నాకు సిగ్గెత్తావుండది”

“అడలు నీ పీఠరడ మేరీ ! సిగ్గుందుకు ! ఎంత చక్కని మేరీ ! ఆ పీఠ పలకటం చాతకాక మరియెప్పుడు అంటున్నారు — మొరటుతినంగా. నా కల్లా పిలవటం బాగుండదు. మేరీ అనే పిలుస్తాను.”

“ఇదిగదా అలవాటై... నలుగురిలో వుండగా నీ కాపేరు వోరుబాగుదామోనని.”

“యించినకేగా !... నువ్వ నెమ్మచాలున వాడేది నువ్వనలాడుకు చెప్తున్నారో, అది వాళ్ళ ముఖాన కొట్టిపెట్టు ఒక్కముక్కలో తెరదించి చెప్పేయ్య గలుగుతాను... బాంబో ఆ నువ్వన లబ్ధునై”

“నయం... నువ్వంతవోడివి కావనా !... నన్ను రచ్చలోకి నూత్రం యాడవమాక... నీ శుభ్రమాయరి. నీపాదాలెవక కూసేసిట్టా తిరగనియ్యి — అదిపాలు; ఎపురికి కాపవకం బా... నీవల్లే, నీయినతనకే మనుల్లా వుంటాను, పాణంబోయేదాకా.”

“అవును వాప్రక్కన ఇలా నిల్చుంటే... నీ నెంతో యెత్తున్నా వనిపిస్తోంది మేరీ ! చెయ్యిత్తికే ఆకాశమందునుందా అనిపిస్తోంది”

అడుగు పెట్టువేసి మేరీ అతణ్ణి ఆపాద మస్తకం చేరిపారజూచింది. “అవును... బలే !... ఎంతెత్తుగా నిల్చున్నామా !” అతనిపక్కన నిల్చుంటే తను ఆకాశంలోకి పెరుగుతున్నట్టుపించింది. ఏదో, చెప్పరాని ఆవేశంతో తన కిరీరమంతా తుణతూడం విచ్చూకుని తన ఇంకా ఇంకా పెద్దది పెద్దదిగా పెరిగి పోతున్నట్టుపించింది. ఏదో అదభుతేషులో తని ఉత్సాహంతో వొట్టతెలియకుండాపోతోంది. క్రక్కిన నడుస్తున్న మనిషి ‘చక’న ముందుకు అడుగు వేసి అతని గమనాన్ని నిరోధించింది. ఆ స్త్రీ రెండు కావాలవులూ అతని నడుంతుట్టూ పాముల్లా పెనవేసుకు పోయినయే.

తన ఆక్రమం లేంది ఆ ప్రాణి ప్రకకగడం తోచిందతనికి. తన నీడను ఆక్రయించుకు ప్రదకాలనకునే ప్రాణి ఒకటి యాలోకంలో వుంది. అది చాలు అతనికి. ఆపాదమస్తకం అతనిలో ఏమో ఒక గంభీరమైన కత్తి మేల్కొన్నట్టుయింది. ఈ భూగోళాన్నంతా గెప్పున భజిగ్గంధింపిందికి ఎత్తుకొని ఆక్రయమియ్యగల ఒక మహాకత్తి అతలో విశ్వాన్ని ఆక్రమిస్తూ లేచి ఒడ్డువిరుచుకుపోంది. ఆ స్త్రీమూర్తిని

భూమిమీదనుంచి తామరమొగ్గలా చర్మపుణి! పుచ్చుకురి వ్యాధయనికి పాక్షకుంటున్నాడు—

* * * *

అలవిపోయిన ఆ పురుషుని రివి తోడివిద పడుకోవెట్టుకు లాదించుతోంది మేరీ. ఆ యిరుకు తిన్నెకు మధ్యగా జలదేవతలా కూర్చునివుంది. కంపులు తాపిన బారులగిరి మేరీమెట్లో బిన్నెలో మెరుస్తోంది. ఆ దృశ్యాన్నంతా అతను కళ్ళతో మింగేస్తున్నాడు.

“అదిగిరి నా కందుకు తెచ్చావా?”

“ఏం?”

“ఎపురన్నా ముర్రే?”

“అదిగిరిమెట్లో ఆడదాన్ని నేను చూశాను మేరీ...అయినా చూస్తేమటుకు రేం మునగుతుందింటావు?”

“నీ మొండికనం కూర్చే నా కిదంతా బయటే వుండని. ను వెళ్ళున్నాడో మండబడ్డగా పైకేత పై వుండావు...నీవరి కిదంతా వాటికొనినీ కేం మునగుతో?”

“అవపదంగా భయపడుతున్నావు మేరీ! ఏం మునగుతుంది...ఎవరూ మునగరు—”

“నీకేం కూరాలావి; మొగరాయుడివి”

* * * *

“ఇరుగో!—”

“.....”

“ఒకమాట చెప్పకోరా?”

అతను ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు—

“చెప్ప ; సంతోషంగా వింటాను. వింటాను గాదు...కాబట్టి తాపిన ఈ ఆకాశాన్నంతా చీరమడతగా మడిచి నీచేతుల్లోకి అంగించుకుంటావా? చెప్ప; అందిస్తాను.” అన్నట్టు అరిచి చెప్పడం అతని కుడి గంటికొనలానుంచి గంభీరంగా కిక్కించుతోంది.

“కత్తికలా...ఇంటికడే చుండరాదు...మద్దాన పేల పేలో యీడ నాకడ వుండుతుగానీ—”

చివుక్కున ముఖం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు—

“నిన్ను విసిగిస్తున్నావా మేరీ?”

నాటికకరుచుకొంది—

“అదో...అదిగాదు...దొరసాని ఒంటెకుగా ఒకరే...ఎట్లా బతుకుతేదీ, రాత్రిపేల నీకల్లా—ఆ

యమ్యని పిన్నబుచ్చుటం నా కంకో బాడేతావుండది. ఆరెలి యెంలేదేతావుండదో నీకానం!...పాడుబల్ల అయమ్యరిగాడా నీకాకతావుండదానం...నా పొణం యెండుకు పొదూ?” లోపల పేనులకోసం నీచోరున్నట్టు బాపగా యేదస్తోంది.

అతను చివల్లా తేలికాకన్నాడు. ఆస్త్రీ అరచేతులు కందు ముఖాన్నంచి చిచ్చిస్తే. తన చేతుల్లోకి పుచ్చుకున్నాడు.

“మేరీ! యాదినయం నీతో ఎక్కడో కప్పుకో వలసింది. కానీ అతంకాకం కలగలేదు. ఇప్పుడు నీయ కున్నావిను. దొరసానికోసం నవ్వు విచారపడకు మేరీ! దొరసాని నాకోసం విచారపడదు; దొరసానికే నేకక్కలేదు. అక్కరకపోయినా నీనమటుకు ఈ యెండుదింకత్తలాలకంది ఆరిగ్గి కిరచంలా నెంట బడి కత్తుకున్నాను. చివరదినాకు ఆరిచకు విడుతగి, నామిది విరాకుపడిటంకూడా ప్రారంభించింది. వెళ్ళో పుచ్చెట్టానగకాలని, తప్పుపరి కర్కరించి, నాతో సుసారంకెనెట్టలం మొదలుకెట్టింది. నీరున్నానంగా, ప్రాణ నీ నీరున్నామ్యగా ఆ ఆడదానో సుసారం?..నీగ్గి! ఆడదానం—(కంటగించుకున్నాడు)—ఆమాదాంకిం ఆ కర్కరికకంటే, ఒక బాకు పుచ్చుకుని చిరల్లా దొక్కలో దింతెకునీ ప్రాణం నెంట బంకో ఇంకో కొంత ఆడదావుంది. ఆయమయతన నేను భరించడను మేరీ! మల్లా ఆ నరకకూపంలాకి ప్రాణాలు కెనెట్టుకు నన్ను నేను బలంతాన తోసేసు కోసేను. మేరీ!—పానీ...నీకుడా విరగ్గావుంటే నవ్వు తప్పుకో మేరీ!...ఏం తెలుసు?” అన్నాడు బాడిగా.

ఆకాశమంత మసిషీ ఆస్త్రీ కడమూరిగా దించుకుపోయి, దిగులగా కూర్చున్నాడు. మేరీకి నుండే రెరుక్కుపోయింది. అవ్వియంగా దొక్కలోకి పాడువుకుని అమనయించుతోంది—

“ఎరక్కన్నాను...అంత బారిబ్బా నెండుకూ? ...నవ్వంటే నాకు యింకే రివా...ఎరిమాటన్నా వ్రాసే...నాబల్లకి బాగారుకొండే దొరికిం దుకుంటా వుండాను. గిరిశనీ పర్విగా యేదేతావుండదాన్ని కనికారంగా ఒక్కోకిదిగుకుని బతికమన్నావు. నీు నొరుదుకుంటావా?...నిన్ను ఒకలు కో నా శ్మేవోస్తే నాపొణమే వదల్తాను. అట్లా మొగం చిన్నబుచ్చుకో నాకు...నీయంక తాత్రావుంటే...నాకంకో...నీయం

గులులుగా గొంతులో యేడుపాతావుండది... ఇటు నూడు... వాయుంక సప్త్యతా నూడు. ఎనకటికిమిట్టే వాకర్లలోకి నూసి సంతోషంగా సప్త్య... వా కేదో యెక్కివచ్చాను. యెందు కంట బాలిబడ్డావు? చెక్కిళ్లు బుచ్చుకు బ్రదివిలాడుతోంది.

మేరిట్లో పడిపడ్డలా పడుకున్నాడు. ఆస్త్రి అరచేతులు మురిపొనున్న తన కంఠబుగ్గలకు వాడుకుంటున్నాడు. చినిపించిచినిపించి గొంతుతో నెమ్మదిగా మాట్లాడుకున్నాడు.

“నాకు బుద్ధి తెలిశేటప్పటికే మాఅమ్మ చచ్చి పోయింది మేరీ! ఆప్పటినుంచి నా జీవితమంతా యీ మెట్టుచేసేనూ, యీ తోటలోనూ గడిపాను. ఈ బుద్ధిమేటిగాలి! ఆమెలు కదిలి ఎన్నగా స్వర్ణిచేస్తుంటే, ఆకెల్లు సంతోషంగా నన్ను పలకరించుకున్నట్టుగానే వుంటుంది. తోటలో వాళ్ళ కట్టివేపున్న ఆ యెడ్లూ, ఆవులూ, లేగలూ-ఆగ్ని అందిండా కళ్లు ఇందిరిగా రిచ్చులుకుని, సప్త్యతా నానక బాసి, మోరలు వైకత్తి ‘అంభా’ అంటూ నన్ను ప్రేమగా పిలుస్తే. ఈయేటి ముగ్ధాకి అడుగు చెక్కితే, ఈ పెట యేటివాడా, వ్యాధుమంతా రిచ్చులుకుని, కిలీలా సప్త్యతా నన్ను తనవాణ్ణిగా పలకరించుకుంటుంది అంతిమార మెండుకు— బుగ్గల ముంజెవ్వగని, ఇలా నామందు మానమూర్తిగా మార్చున్నావు కాని నీ పౌరదయం నన్ను పలకరించుతూనేవుండ—”

మేరీ రొమ్ముమీద చెయ్యివేసి చూసుకొంది. ఆశ్చర్యం... ఆవులు... ఎవడే... ఇదేమిటి?... పలకరించుకున్నట్టుగానే వుంది. అవునన్నట్టు ఆశ్చర్యంగా అతనినక తెల్లపోయి చూసింది.

“కాని, ... మీ దొరపానికిమాత్రం నన్ను పలకరించుం చేతగాదు మేరీ! అవిడ నాట్లాడుకున్నా, నా కావడ నాట్లాడుకున్నట్టుగావుండదు. ఆమాటల వెనక పౌరదయమండగా. గ్రామభోజనశాలకు మల్లే కొంచెంసేపు నింటే ఇట్టే విడిగిపోతుంది.”

“మనవిచ్చి అరెల్లి నీతో యెందుకు మాట్లాడుకోనూ?”

“చేతగాక— అవిధోగటి చింటుంకే, అవిడ కేమన్నా కొంచెం పిచ్చేమనానోనూడా అప్పుడప్పుడు అనుమానమేస్తుంది— అవిడభట్టింటివార్యు చాలా గొప్ప వాళ్లుట. తన అన్నగారు తనెద్దరుట; వది

వోగోనియం వాయిస్తుంటిట; వాళ్లు అద్దెన్ను మేడ చాలా అందంగావుంటుంటిట; వాళ్ల పివకింక్రితుకునూ అల్లుడూ మద్రాసులో బీదమిడ పికారుకేస్తాంటిట; వాళ్ల మేనమామ చాలా దర్బాగలవాడట; వాళ్లంతా రోజుకు డజనుపాదు కాఫీతానతాడట; వాళ్లంతా చాలా గొప్పవాళ్లుట; గొప్పనంకంటిట; వాళ్లల్లో ఫుట్టిందిగనుక తనూ గొప్పంటిట—

“ఈ పిచ్చువానువంతా, నోటికి విసుకూ విరామమూ లేకుండా ప్రాప్తస్తమానమూ తన వాక్కింటూ మార్చుంటుంది; చుట్టూవున్న వాళ్లందరినీ వాగమంటుంది. ఎప్పుడన్నా, కాస్త విసిగెత్తి, నీ నావానుడు వాగలేక కొంచెంసేపు మానే, అవిడకుక్క డలేని దుర్గాగమానూ వచ్చేస్తుంది. మూతివిగించుకుని ఇక అయిదాడుకోడాలు, పిలిచినా పలకుండా, సత్యభామలూ, అడిగితూర్చుంటుంది. ఏయేమాటలు మాట్లాడితే ఫుల్లెట్టానన్న ఫియాతో యేడుకున్న మగాడు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడో ఆ మాటపోటిపళ్లుమాటలన్నీ బాగుల్లా యెడాపెడా విసిరేస్తుంది. ఇక కంక నన్ను కుగ్గాన నేనే స్వయంగా తీసుకోవాలివస్తుంది. కానుగో కట్టిస్తూ నేనే స్వయంగా చించడాకి తోడుకోవాలివస్తుంది.

“సుఖపడటం ఆమెపికి చేతగాదు. ఇరకలను సుఖపెట్టడం ఆమెపిరల్ల కేమానుంది? అస లావిడకు సుఖపెక్కిరేదు. ఆ ఆదాలో సుఖంకావాలని వాంఛించటం అది అజ్ఞానం.

“సుఖాన్ని అనభదించటంకాదు, ఆ వివిధకావలసింది. తన చాలా సుఖపడతోందని చుట్టూవున్న వాళ్లంతా అవకాశాలి. తన, కాకిలా, ‘సుఖపడుతున్నా, సుఖపడుతున్నా’ అంటూ వాక్కింటూవుండాలి; చుట్టూ వున్న వాళ్లంతా వాగాలి. ఈ ‘విక్య-ధి’పరంగం సానుకూవుంటే, ఇదావిడకు చాలు.

“ఆత్మమహత్యచేసుకుని, సుఖంకోసం బఫేలా బ్రాజిల్లో, బర్మాకాండెన్సుగోనూ, మెరినార్చ్లోనూ చదువులాడే ఆదానా? తిపకింకో సుఖ మెక్కడ లభిస్తుంది మేరీ?—అట్లాంటి ఆదానాలో మొగవాడు సుఖంకోసం చేవుల్లాడటం ఎంత అనివేకం!

“అబ్బ! ఆ సరళమంతా మళ్లా తల్చుకుంటూవుంటే నా నుంజెలు కర్పూరంలా గాలిలోకి పారింది పోతున్నయ మేరీ! అవిడయం నన్ను మరిచిపోసి

మేరీ ! కదిలించబోకు; ఆహూహ వదిలెయ్య. పాతాళ
కూపంలా! దిగబడిపోతున్నాను. తీసివైతన్యంతో
తోడికిసలాడుతున్న నీ అరచేయ్యి నాకు బరువుగా
అందింది పైకి లేచిపో మేరీ ! మల్లా లేచితంలా!
అందివుచ్చుకో; ఇప్పుడు నాచేయ్యి బారవిడవాలని
చూడకు—దిగబడిపోతున్నాను.

“అనవసరంగా కంగారుపడి... వాస్తవమంది
అజ్ఞాతంలోకి ఎగిరిపోవాలని చూడకు... మర్నా ఒంట
రిగా బ్రతకలేను... నేను ఏకాకిని.”

౨

అనురసంధ్య—

చూచిపింజెల్లాంటి రెల్లేటి ముట్టులు, ఎర్రటి
శంధ్యారాగంలో పరుగులు పెడుతున్నయ్య. ఆ వేపున
నివ్వంటుకురి, ఆకాశం ఆ పెదకాపెదకా తగులడి
పోతున్నట్టు కనుపించుతోంది. నూర్గిరింబం ఆహ్వా
లల్లో ఎర్రగా కారి భస్మమైపోతూ, కుదత్తుగం
భూగర్భంమీద పారించిపోయింది పోతోంది. ఆ పాలం
మీద వున్న మానూ మానూ అన్నీ మంటలుంటున్నాయి,
భగభగ మండిపోతున్నట్టుగా కనుపించుతున్నయ్య.
ఏటిగాలికి ఆకులూ, రెమ్మలూ కదిలి రెపకలురెపక
లుగా మంటలుమునుపొతున్నట్టు బీభత్సంగా వుంది.

కట్టు చిక్కగా రేగిపోయింది. చిన్నదొర ఆ
కుంచెమందు వాల్చివున్న మడతమంచంమీద ఒక
మూలగా గిటాటుగా కూర్చుని అదృశ్యంలోకిపోవగా
చూస్తున్నాడు. శంధ్యారాగం పడి, అతని ముఖం
రెక్కరు పులుముకున్నట్టు ఎర్రగా భయంకరంగా వుంది.
ఆ కూర్చోడికి మల్లేశీ తీనూ ఎదోమంటల్లో వొళ్లుకారి
తగులడిపోతున్నట్టు అలజడిగా వున్నాడు.

కట్టుగొయ్యల దగ్గర కట్టేకున్న గొడ్డు కట్టు
గొయ్యల దగ్గరే డిగాలుపడి నిల్చుని ఆతనివంక రెం
గగా చూస్తున్నయ్య. పరక కొండంలేదు. పాలా
మ్మంది కచ్చాక అతను వాటిని కంట జాడలేదు,
కంట పలకరించలేదు. కనుమారెద్దు మార పైకెత్తి
‘అంభా’ అని నాలిగా పిలిచింది. అతను మాట్లాడ
లేదు. దాని రెండుకాటికకళ్లలోనుంచి రెండు నీటి
బొట్టు గానాగోరిల్లా బారి భూమిమీద పడ్డయ్య. అతను
కన్నెత్తి చూడగా చూస్తేదు. చెచ్చగా బుసగొట్టింది.

నిల్చున్న యెద్దు నిల్చున్న పశూన వీరసంగా తించుకు
పోయి నెమ్మదిగా కాళుమడుచుకొని పడుకుంది. వట్టి
నోరే దిగులుగా నెమరేస్తోంది.

‘మేకపిల్ల తల్లిపొడుగులోనుంచి నెమ్మదిగా లేచి
వచ్చి భయంభయంగా దూరదూరాన నిల్చుని, పెల్లిగా
‘మేమేమే!’ అని అడిగింది.

‘ఏమో!... నన్నుదురుతారే... ఆ తాల్పిల్ల
చెల్లెల్లుండగండి’ అన్నట్టు, చిక్కగా కసిరికొట్టివట్టు
ఒకమాట చూశాడు. మల్లా ఆకాశంవైపు ముఖం
లిప్పేకుకున్నాడు.

మంటలన్నీ ఒకటొకటే ఆరిపోతున్నయ్య.
ఆకాశమంతా నల్లగా కమిరిపోయింది. చీకట్లు క్రమ
మంటున్నయ్య.

చేనుగట్టున వున్న చిట్టికేసరకట్టునిండా గిడ
గాడినూళ్లు వేళ్లాడుతున్నయ్య. ప్రాద్దునూటప్పటికి
ఆ బంగారుపిచ్చుకలన్నీ కొమ్మల్నిండా జేరాయి.
‘కే!కే!కే!కే!’ మంటూ ఉండ్రకంతో వాటిలో అది
ఏదో గందరగోళంగా మాట్లాడుకుంటున్నయ్య. ‘కే!
కే!కే!’ ప్రతిపక్షీతను చెప్పేది విసమవటంకపు అవతల
పక్షీ మాట్లాడే దేవిలో కాస్త వింతామన్న బ్రానం
అందులో యేపక్షీ! వున్నట్టు తోచుదు. కే!కే!కే!
పిచ్చెత్తిపోయేలా ఒకటే రొద; చిక్కగా కూసేస్తు
న్నయ్య.

‘కే!కే!కే!—పాపం! మరియవ్వు...యెంత
మంచిరల్లి; ఇట్టా వెడేవా కుంది అదిరించేది కాదు.
ఇంకి! దాని రాత—’

‘కే!కే!కే!—మాయకారుమరదలు...ఏకాది
... ఎంతవని జేసింది... అక్కడకాబట్టుకుగా నిండు
ప్రాణాన్ని కూసిచేసింది...’

‘కే!కే!కే!—మొన్నదీపావళివాడే; పండగ
చేసుకున్నానని పిలిపించింది; పప్పునం పెదతానని
పిలిపించి ప్రాణం తీసింది—అరినెల్లా! విషం పెట్టిం
దిట; ఎంతలేసివారుంటారూ!’

‘కే!కే!కే!—పాపం! మరియవ్వుంటే
దాని కంక కోప మెందుకో?’

‘కే!కే!కే!—ఆ సంగతి నీకు తెలియదా
యేమిటి? మొగాట్లి ముఖపెట్టుకోటం దాని! చేత

గాదు. వాడు అదీ ఎడమఖం, పెడమఖం; వాడు ఇల్లాదికీ, ఈ పడకలమంటి, చీకట్లోకూడా ఈవాలం లోనే రియగున్నాడు.'

'కే!కే!కే—చీకట్లోనే వాడి! భయం లేదా? అంది, ఒక పాత్రాన, గూట్లోనుంచి మెడి బయటికి వారి. దానిమాట యెవల్లా వినిపించుకోలేదు.

'కే!—మరియమ్యమెరుదు?'

'కే!—అవును, యేవోవో.'

'కే!కే!—అది ఎంతయేడిచినా వివకుండా యుద్ధంలా? పోయాడు'

'కే!—అవును, చచ్చాడుగా!'

'కే!కే!కే!—వాడు చావటంతో మరికొత్త కూడా ఒంటిపైకి రిగలం ప్రారంభించింది. ఈ యేకాకు రిద్దరూ తాగిపోయారు. ఇద్దరూ కలిసి పోయిగా బుడమెటికెద్దకు వెన్నట్లో నిద్రచి పోయారు. పోయిగా మళ్లీ జీవితంలోకి బ్రతుకు గున్నాడు!'

'కే!కే!—మొదటికెద్దనిద్రాని! మరి, మరి యెమ్మయిన కోపం నేటి?'

'కే!కే!—అది మొగుడుకోసం కాదు; అది తాగిపోయినవెల్లెలు; తాగిపోయినవెల్లెలిమొగుడు ఎవరినో కానిదాన్నంచుకున్నాడంటే తనకూ, తనవాళ్లకూ తలసంపులుగా వుండిట.'

'కే!కే!—మొగుడికి నుఖపెట్టలేని మొప్ప అని లోకులు చెప్పబంటుంటే, అది తనకూ, తన వాళ్లకూ తలసంపులుగా యేయ లేదుగాబోలు?'

'కే!కే!—కూనీచేసినందుకు ఆపాపిని తిరిగించ మొందు క్కొంచారుగామా?'

'కే!కే!—తాగిపోయినవెల్లెలు, పాపకారు మరదలు కూనీచీస్తే మటుకు దాన్ని కీసించే వాడెవడు! పాడుదే!—'

'కే!కే!—ఇంతకూ, యాయుద్ధం దానికొంత దీసింది!'

'కే!కే!—యేవోవో ఎల్లాగూ తొండు ముందావాడు రెద్దరూ! యుద్ధం, వాడి క్రాధం! తన చచ్చాడు, దాని ప్రాణం తీసియించాడు.'

'కే!కే!కే!—పాపం! వాడేకేస్తాడు, పది డబ్బులు సంపాదించి తెచ్చి పెళ్ళా! పెట్టుకోవా అనుకుని ఆకపడ్డాడు; చస్తా ననుకున్నాడా?'

'కే!కే!—హూ! తెలసదు రెద్దరూ...అస రిదంతా ఆ అపమరపు చిన్నదొరమాలంగా వచ్చింది. ఆకల్లిని కాపాడుకోలేక, ఆపెద్దపురినోటికి బలిగా అందించాడు—అసమరుడు'

'కే!కే!—సన్నాసి,—చవట—'

'కే!కే!—చచ్చుచున్నా'

'కే!కే!—అడుగుడుగో! అరే! ఇక్కడే కూర్చున్నాడు; మనం చూడలేకదు. చిటి గతి ఎవుడూ ఇంక, ఏకా?'

'కే!కే!—ఏదే!—'

'కే!—అడుగో, మంచంబాదా!'

'కే!కే!కే!—ఏదే!—' అంటూ తరులన్నీ తెలతెలా కొమ్మలవికవలకు వచ్చేస్తే.

'కే!కే!కే!—వాడే, వాడే, వాడే! అంటూ పిచ్చురిపోయేలా గతదికగా కూనీస్తున్నయ.

వెదరిపోయిన జాట్లలో! వేళ్లు పోనిచ్చి, చిక్కాగ్గా పిక్కుంటూ, పిచ్చివాడులా లేచి, ప్రాణం లేని చీకటిప్రీతిలా నిస్పృహగా, బుడమెటికెద్దకు అంభికారంలోకి పడిచిపోతున్నాడు.

3

కారుమట్టుల కాళరాత్రి—

కన్ను కన్ను పాడుచుకున్నా కనుపించ కుండా అంధరమనం! కిమూకలు ఆకాశంలో కరు నులు తోలరున్నయ.

ఆ నిరాకర్షణలో రెండుగట్లకూ తవాయించి, ప్రపంచాన్నంతా మంచిపాతేనీ ఉద్వేగంతో కెరలా తెగరవేసుకుంటూ, అల్లకల్లోలంగా, రెల్లెదుట్టుల విరుగుగా పొర్లిపోతోంది బుడమేరు.

గట్టుమీద నుంచుని నదీగర్భంలో చూస్తున్నాడు అయ్యో! అతని హృదయంకూడా హృద్యవం తప్పి, కంటలు రేసి కల్లోలమైపోతోంది. ఆ జం లేగాన్ని అనసరిస్తూ రివ్రున...యెక్కడికో—

పన్నుగా కుపరపడుతోంది. ఆ కారణంగానే చెట్టు జడలచెక్కలులా అంధకారంలో భయంకరంగా పోగుతున్నాయి.

అకాశం ఒక్కచారి విరిగిపడిపోతున్నట్టు ఫెళ్ ఫెళ్లా ఒక్క ఉరుముమీద; 'దోగ్దోయి' ఒక మెరుపుతీగ 'దోగ్దో'న భయంకరంగా అంధకార గర్భాన్ని చీలిపోతే మళ్ళీ అదృశ్యమైపోయింది.

'నవ్వు, నవ్వు, నవ్వు, నవ్వు'— దూరాన చీకట్లూ, గులకరాళ్ల మీద మట్టెలు మోసుకున్నాయి.

గట్టుమీద నిల్చున్న రోద్రమూర్తి చివాల్ని వెనుదిరిగి, సింహంలా తిరిమిచూశాడు.

పసిడిగాజులు జీతగా మోగినై — 'హు' అని భయంకరంనా గర్జించాడు. వాయుగర్భం కంపిల్లి పోయింది.

ఎక్కడా మిశ్రమమిశ్రమమంటున్న లాంఛన వెలుగులో, మామిడిపిండల పట్టాలతో, చిక్కిపోయిపోతున్నది, నాలాగా వున్న, చిన్నిచిన్ని ఆపాదాలు గట్టెక్కుతున్నై.

"ఎందుకొచ్చావ్?—" అంధకారగర్భంలో! భయదంగా గర్జించాడు.

....."

"మాట్లాడవేం?—"

పన్నుగా అడ్డొంతుయేడుపు విసిపించింది.

"నాక్కూడా అరిసెలు తెచ్చావా?—...తెస్తే యిలా తే"—

విలయంగా ఘూర్లిలిపోతున్న ఆదిలోకి ఆ ప్రోథమూర్తి పెద్దపెద్ద అంగలు తెరుకుంటూ నడిచి పోతున్నాడు.

"అమ్మో! అమ్మో! అగందాగండి!... అదేమిటి?"

"నడిలోకి అడుగుతేనే చస్తావ్"... జలగర్భ ప్రళయంగా ఘూర్లిలిపోయింది. నడిలో ఫగ్గాల

దూరాన, గండు ఏనుగుగుండాలు నీటికెక్కులమీద దబాదబా బాదుతున్నట్టు కబ్బం వినిపిస్తోంది.

తనూ అరిగి వంటిస్తుంది; చచ్చినాసరే— నీరు గుండెల్లోకా వచ్చి పుడోసిస్తోంది;

'అమ్మో!—' భయమేసి, అడుగు వెనక్కు తీసుకుంది.

"హానీ, నీటిలో బడి మునిగిపోతూంటేనమ్మా చచ్చి కాపాడుకోదూ?...ఏమో..." అనుమాన మేసింది.

'చస్తే చచ్చావ్'—తూగి అడుగు ముందుకు వెయ్యటోయింది.

ఒక కంటం 'గయ్యో'మని శబ్దం, పరుగెత్తుకుంటూవచ్చి, 'ఏడికావ్! మొగవాడికోపం ప్రాణత్యాగం చేసి పైగర్భం నీక్కొడిచేసింది? ఇదేం మరి యమ్మకు కంపం తెబ్బదనుకున్నావా?' అని, ఫెట్లన చెంపమీద కొట్టి, నెత్తిమీదుగా పార్లిపోయింది.

పుక్కిలింతలై, వాడిలిపోయి, ప్రాణభీతితో, వెనక్కు గట్టుమీదకి పారిపోతోంది ఆస్త్రీ.

నడిలోనుంచి బయటికి శబ్దం అవతలిగట్టుమీద కెక్కుకున్నాడు ఆ రోద్రమూర్తి. ఇవతలిగట్టుమీద గజగజా వణుకుతూ నిల్చున్న ఆస్త్రీలంక భయంకరంగా తిరిమిచూశాడు.

"హా! ఇంటికి హా! హాయిగా బ్రతుకు, నీకు కావలసింది డబ్బూ, గౌరవం—కావలసినంత నీ మొహాన పారేశావ్. పెత్తివేసి కొట్టుకో— మొగాపి తోలి నీకెందుకు?—మేరీని చంపేశావని మటుకు చంకలు గొట్టకోకు. ఇరుగో మేరీ నా పౌదయంలో. కళ్లు తెరుచుకు చూడు"—వడిగర్భంమీదుగా ఆకాశంలో విసుపించుతోంది.

ఫెళ్ ఫెళ్లా ఒక ఉరుముమీద. ఒక మెరుపు మెరిసింది—మేరీని పౌదయంలో చాచేసుకుంటున్నట్టు గండు ముంతేగులా ఎదురొమ్మ మీద మడిచెసుకుంటూ పెద్దపెద్ద అంగలుగా ఆకాశపుటంచు దగ్గిరికి కోపంగా నడిచి పోతున్నాడు.

మనుచరిత్రము: కొన్ని విశేషములు

= శ్రీ బులుసు వెంకటరమణయ్య =

ఆంధ్రకవితా పితామహుడును, అనన్య సామాన్య ప్రతిభాభాసుడును నగు నల్లసాని పెద్దనార్యుని మనుచరిత్ర మాంధ్ర మాత ధరించు కింఠమాలలో దరశమచి యగు చున్నది. కొంచెము డొక్కిశుద్ధి యున్న ఏ పల్లెటూరివారికైనను ఇందలి పద్యరత్నములలో అన్నియో, కొన్నియో కంఠస్థములయి యుండును. ఎక్కువ ప్రచారము గల ప్రబంధములలో నిది ప్రధానము. దీనికి వ్యాఖ్యానములును పెక్కులు. ఇందలి బాగోగులను గూర్చియు, అర్థభేదములనుగూర్చియు, పాఠములనుగూర్చియు పెక్కువిద్వాంసులు పెక్కుసారులు పెక్కు పత్రికలలో వ్యాసములను బ్రకటించియున్నారు. నేను మఱి దీనిని గూర్చియే వ్రాయుట చర్చితచర్చణమని కొందఱు తలఁపవచ్చును. కాని ఇది వఱకుఁ బ్రకటించఁబడని విశేషములను కొన్నింటిని తెలుపుటకే యీ వ్యాస ముద్దేశించఁబడినదని మనవి. పూర్వపాదులు శ్రీపేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు బిండు రెండుసారులు 'మనుచరిత్రము' నందలి పాఠభేదములను గూర్చి ప్రకటించి కొన్ని 'గ్రంథగ్రంథు'లను విప్పి ఆంధ్రవాఙ్మయాభిమానులకు మహోపకారమొనర్చిరి. వానినిచదివినపిదప ఈ ప్రబంధము నామూలగ్రముగ వ్రాతప్రతులతో నరిచూచి ఉచితపాఠములను, విశేషములను గ్రహింప మనసుపుట్టినది. పిదపఁ గొన్ని నెలల విషయమునఁ బరిశ్రమించితిని. నాపరిశ్రమ మూరకపోలేదు. పెక్కు పాఠాంతరములు,

విశేషములును లభించినవి, ఆ విశేషములను మచ్చునకు వెల్లడించుటయే నా సంకల్పము.

౧. ఇందలి ప్రథమాశ్వాసపు ౧౧-వ పద్యమున-

'నావాదపతి శకంధర సింధురాధ్యక్షుఁ
లరిగాఁపు తెవ్వని ఖరతరాసికి'

అను పాదము శ్రీకృష్ణదేవరాయల సామంత సాధాగ్యము చెప్పనది కలదు. వ్యాఖ్యాత లిట 'శకంధర' పదమునకు 'శకంధరదేశపురాజు' అని అర్థము వ్రాసిరి. ఈ పదము అక్కాలమున గుజరాతు దేశమును పాలించిన 'శివందరమ' ప్రభువును తెల్పుచున్నది. వ్యాఖ్యాతలు తలఁచినట్లు శకంధర మనుపేరు గల దేశమును తెలుపుటలేదు.

౨. ఇందలి ద్వితీయాశ్వాసమున (౨౨)

కా. తావుల్ క్రేవలఁ జల్లు చెంగలువకే
దారంబు తీరంబునకే
మావుల్ క్రేవులు వల్లిల్లికొనుకాం
తారంబునం దెందవ
గ్రావాకర్చితకాయనూన జటిల
ద్రావిడుసుచ్చంబులం
బూవుం దీవం నొప్ప నొక్కభవనం
బుల్ గారుడొత్కిర్లమున్.

పయిపద్యమునందలి 'చెంగలువ కేదార తీరంబునకే' అనుదానికి 'ఎఱ్ఱకలువలుగల వరి మడియొక్క చేరువను' అని వ్యాఖ్యాతలర్థము వ్రాసిరి. ఎఱ్ఱకలువలు నీటియందఁబుట్టును; వంశుడుల గట్టులపై పుట్టుట అసంభవము. ఇచటి 'చెంగలువ' పదము ఎఱ్ఱ కలువలను బోధింపదు. చెంగలువయనునది తెల్లని - పరిమళించు పూవుల నిచ్చు దుంపజాతి గడ్డి

మొక్క. కొన్ని కొంచెపు సీలిరంగు గల పూలనుకూడ పూచును. ఇయ్యవి సామాన్యముగా పరిమళ్య గట్టవలెనే నాటఁబడును. ప్రవరుఁడు చూచిన చెంగలువలు ఇవియేగాని వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసిన ఎఱ్ఱకలువలు కావు. వ్యాఖ్యాతలు 'చెన్ను + కలువ' అని విడఁచిసి చెన్ను శబ్దమునకు శోణార్థమును గ్రహించి 'ఎఱ్ఱకలువ' అని లఘమును చెప్పియుండవచ్చును. ఇచటి 'చెన్ను' రమ్యార్థకముగాని శోణార్థకముకాదు.

3. ప్రవరుఁడు వరూధినికి లొంగక పరిశుద్ధుఁడై సంధ్యవార్చి గార్హపత్యాగ్నిని స్తుతించి "పావకప్రసాదలబ్ధంబగు పవనజవంబున నిజమందిరంబున కరిగి" నట్లు ద్విత్వీయాశ్వాసమునఁ (౭౭వచనము) కెప్పుఁబడియున్నది. ఇచట ప్రవరుఁడు పవనజవంబున నడిచి వెల్లెనా? లేక సిద్ధుని పాదలేశప్రభావముచేతంబలె తలఁచినంతమాత్రమున ఇలువేరియుండెనా? అను సందేహము కలుగుచున్నది. ఒక వ్రాతప్రతిలో నియ్యెడ "పావకప్రసాదలబ్ధంబగు హయంబు నెక్కి పవనజవంబున" అను పాఠమున్నది. ప్రవరుఁ డగ్నిని ప్రార్థింపఁగా నాయగ్నిభట్టారకుఁడు యోగహయమును ప్రసాదించె ననియు, దన్ములమున ప్రవరుఁడు పవనజవమున నిలువేరెననియు నా పాఠమును బట్టి తెలియుచున్నది. ఇది ఎంతయు నుచితముగ నున్నది.

౪. మాయాప్రవరుఁడు వరూధినితోఁజేమముట్టిపడ సంభాషించె ననిన పిమ్మట ఈ క్రిందిపద్యము కలదు. (3-౨౦౬)

క. అని యానగలుగఁ బరికిన

విని వేలుపువెలఁది మోము వికస్థిలంగా

దనచేతి చెఱగు లిగియం

తనఁచుచుఁ దలవారి సకపు తుఁజుఁగఁ బు ౧౮.

పంపు పద్యములో 'తనచేతి' చెఱగు. తన చేతఁ బట్టుకొన్న కపట ప్రవరుని యుత్తరీయపుఁ గొంగును; బిగియఁ = బిగియునట్లు; పెనఁచుచున్ = చేతిఁ జాట్టుకొనుచు' అని యర్థము వ్రాయఁబడినది. దీనినిబట్టి వరూధిని మాయాప్రవరుని యుత్తరీయమును తన చేతికి గట్టిగాఁ జాట్టి లాగుచుండెనని వ్యాఖ్యాత లభిప్రాయపడినట్లు తెలియుచున్నది. కాని లజ్జావతియగు నామె యంతటి సాహసమున కొడిగట్టలేదు. ఆమె తనవైటచెఱఁగునే తన చేతిచేతికిఁ జాట్టుకొనుచు, నవ్వుచు నతనితో మాటలాడినది. చేతిచేతికిఁ జీర చెఱఁగును చుట్టుకొనుట లజ్జాసూచకమని సహృదయు లెల్లరు నెఱిగిన విషయమే !

౫. రాక్షసుఁడు గంధర్వుఁడుగ మాటి న్యనోచితో మాటలాడఁ బ్రారంభించునెడ మనోరమ యచ్చోటికి వచ్చినట్లు తెలుపు పద్యప్రారంభము -

క. అనునెడ వచ్చి మనోరమ

జనకుని పాదముల కెరఁగ—

[౫-౫.]

అనియున్నది. న్యనోచి యంతకుఁ బూర్వ మామెను ఒక పాదరింట భద్రముగాదాచి యుంచినట్లు చతుర్థాశ్వాసముచివఱఁగల -

క. అనుమయంబున గీర్వా

జీనుకుఁ డయ్యింతి నొక్క నికట నికుంజా

వాసమ్మున నిశీ క్రమ్యతీ

చే నురరిపుఁ దాఁక.....

అను పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. గంధర్వుఁడు మాటలాడఁ ప్రారంభించిన సమయమున మనోరమ యచ్చోటికి రానక్కఱలేదు. కాని ఆమాటలు విని తన తండ్రి మాటలే యగుట గుర్తించి, యచటికి వచ్చిననుట బాగు. వ్రాతప్రతిలో 'అనునెడ' కు బదులుగ 'అనవిని' యనియున్నది. ఇది ఎంతయు నుచితము. ముద్రితపాఠ మంతపరసముకాదు.

సుషుప్తి

~~~~~

✱ శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ✱

చంద్రశేఖరాని! విచిత్రవిషయాలలో జోక్యం కల్పించుకోవటం చాలా సరదా. ఉర్రండరహ ఉత్తరమైలే అతని! దక్షిణమే. పాడుబడ్డ దేవాలయాలలోకి వెళ్ళేవాడు. దయ్యాల మేడల్లోనే నివసించేవాడు. మంత్రతంత్రాలు చేసే ఆశవాళ్ళ పూటమార్చి ఇళ్ళలోనే తినేవాడు. అంతా విచిత్రంగా ఉంటే రమ్యంగా ఉందని భావించేవాడు. లోకాని! ఇతడూ ఒక విద్వివానిలగానో, దయ్యాలగానో కన్పించేవాడు. అతనిమీద అనేక ఆపవాదులు వేశారు. కాని అతన్నీ దున్నుపోతుమీద కన్నంపరిసెంట్లే. ఎవరూ దగ్గరకు రానిచ్చేవారు కాదు. అలాగే ఇతను విశ్వ ఇళ్ళలోకి కూడా ఇతరులు వచ్చేవారు కాక.

సరసమృత పూటమార్చి ఇల్లు చాలా ప్రఖ్యాతి చెందింది అపూర్వ. అవిశ రోజూ అర్ధరాత్రి స్వగానాని! వెల్లిండుందనీ, భూతాలతో సంభాషిస్తుందనీ, లోకులంతా భావించి, రాత్రి కాస్త పొద్దుపోతే ఆమె ఎక్కడ కనిపిస్తుందో అనే భయంతో ఇల్లు కదిలేవాళ్లు కాదు. ఆమె అలా వెళ్లి వా వెళ్లకపోయినా చంద్రశేఖరం మటుకు పాడుబడ్డ దేవాలయంనంచి అర్ధరాత్రి విలేగాని ఆమెఇంటికి భోజనాని! వచ్చేవాడుకాదు. పొద్దుపోయి తిరగకూడదనీ, ఉల్కో చాలా పెద్దవా యైనాననీ, పెండలాడే భోజనం చేయటం మంచిదనీ, పక్షులు తీరికలేకుండా చేసే ఉద్యోగాని! రాత్రి విక్రంది అకసరమనీ ప్రతిరాత్రి అతని! భోజనంనుండు హితోపదేశం చెప్తుంది. ఏమీ

మాట్లాడేవాడు కాదు. చాలా మంచిపిల్లవాడని తన కొడుకు లాగానే చూస్తూఉండేది. కాని అతని ప్రవర్తనలో ఏమీ మార్పుకాలేదు. ఆమెకు ప్రాణం విడిగింది. ఒక నాటి రాత్రి అతను వచ్చాడు.

“నీకోసం ఎంత నీపో చూసీ చూసీ విడుగు పుట్టింది. నీపాడే లేకపోయింది. నీకు మంచిగా చెప్పే ఏమీ నచ్చటలేదు. నీకు కాన్తి చేయాలి. శేషజీవించి వశకు రాకపోతే భోజనం చెట్టను.”

అనేసింది. చంద్రశేఖర మేమీ మాట్లాడలేదు. భోజనం చేశాడు. తన దారిన తాను వెళ్ళిపోయాడు. ఈ ఉపన్యాసాలతో కొన్నిరోజులు గడిచిపోయినవి. ఇదంతా మామూలైందతనికి. ఒకరోజు భోజనమైనాక అతన్ని నిలచేసింది.

“నీవెవరో నీకు తెలుసునా?” అని అడిగింది.

అతని కాళ్ళకొంగు వేసింది. ఇలాంటి ప్రశ్న అతడెప్పుడూ వినలేదు. కస్తుందని అనుకోనూలేదు. కాని ఆమెనుండు ఏమీ మాట్లాడినరకము మళ్ళీ అదేప్రశ్న వేసింది. కాస్త పస్తాయించి జవాబిచ్చాను.

“మీరు సరసమృతగారని అనుకొంటున్నాను”

“ఇంతేనా నీకు తెలిసింది? లోకు లెమనుకొంటున్నారో తెలుసా?”

“అ, తెలియకేం !.....ఎక్కిసురించి ?”

“నిన్ను, నన్ను సరించి.”

“మీరు దయ్యాలతో సంభాషిస్తారనీ, నన్ను మీఅమ్మాయి కిచ్చి వివాహంచేయాలని నన్ను వశం చేసుకొన్నారనీ అంటున్నార.”

“అదే అవగాలని అనుకొంటున్నాను.”

“ప్రాద్దువ ఈసంగతి విశేషాకా మీదగ్గర ఒక అమ్మాయి ఉందనీ నాకు తెలికపోయింది. అందుచేత వాళ్ళపాపాన వాళ్లే పోతారని ఊహించుకున్నాను.”

“సరేగా, ఆ పాడుబడ్డ దేవాలయానికి రోజూ వెళ్తున్నా వెందుకూ ?”

“అది వెనక కారితాలయం. అక్కడ రథస్థు చేస్తే కారితాదేవి ప్రత్యక్షమౌతుందనీ, నేనూ కూడా కారితాసంతతివాణ్ణి ఔతాననీ ఆశ.”

“దేవత ఏమన్నా సాక్షాత్కరించిందా ?”

“మీ కొక అమ్మాయి ఉందనీ, ఆమెపేరే కారిక అనీ, అందుకనే ఆమెకి వెళ్తున్నాననీ ప్రార్థనన్నీ నాకు వార్లు సాక్షాత్కరింపజేశారు.”

“ఇది అబద్ధమంటావా ?”

“ఆ, సుతరాం.”

“ఐతే, కారితాదేవి అర్ధరాత్రిదాటితేనే గుళ్లోకి వస్తుంది, అందుచేత నీవు అర్ధరాత్రినండి అక్కడ ఉండటం మంచిది.”

“పెందలాడే నాకు భోజనంపెట్టి సాగింపటాని కిది ఒక ఎత్తన్నమాట.”

“అసలుసంగతి అది కాదు. అర్ధరాత్రిదాటితే నీకు తగని భయం. కాబట్టి ఇక్కడకు వెంటనే వస్తున్నావు.”

“పోనీలేండి. ఇక కల్లెసస్తాను. వెలపు తీసుకొంటాను.”

“ప్రాద్దుపోయింది. ఈరాత్రి ఇక్కడే పడుకో. దయ్యాల ఏమీ రావులే.”

“ఏమండీ, ఐతే మీరు దయ్యాలతో మాట్లాడుతారట నిజమేనా ?”

“అక్షరాలా నిజమే.”

“నాకుకూడా వాటిని చూపరూ ?”

“అర్ధరాత్రికి తిరిగితిరిగి వచ్చే నీకన్నా పెను భూత మేమంది ? ఐనా ఇక్కడ నిద్రపో. దయ్యాలన్నదేమో చూద్దుగానీ” అని అంటూ అతన్ని పంచలోకి తీసుకొనివెళ్లి, పక్కవేసి, నిద్రపామ్మన్నది. ఆమెదారిన ఆమె లేచిపోయింది ప్రక్కగదిలోకి. ప్రతిక్షణమూ దయ్యాల వస్తున్నట్లుగా అవకాశం, వాటిని చూడాలనే వత్సాహలంతో, అతేం చేస్తయ్యా అనే భయంతో నిద్రపోకుండానే పడుకున్నాడు. నరసమ్మ తన కేమీ అపాయం రానిత్యంవనే దైర్యం తెచ్చుకుంటూ మెలకువతోనే ఉన్నాడు. ఆ దయ్యాల వస్తే వాటి నేలా పలకరించాలా అని ఎన్నో సంభాషణలను మనసులో అల్లుకొంటున్నాడు. ఎంతకాలం గడచినా ఒక్కదయ్యమైతే కనబడలేదు. వాటి కాళ్ళు చేతులూ వెనక్కు తిరిగి ఉంటాయనీ, గోళ్ళు పెద్దరిగా ఉంటాయనీ, బట్టు విరబోసిఉంటుందనీ, తా విడివిరకు విన్న విషయా లన్నింటినీ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, వాటిని సరిగా పరీక్షచేయాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

కోడికూసింది. విరుత్సాహపడ్డాడు. కోడికూస్తే దయ్యంరాదు. ఇక ఏం చేయ్యాలి ? నిద్రపట్టలేదు. తన మతూహలమంతా నాశనమైంది. మన తెల్లవారివాక నరసమ్మ ఇంట్లోకి మకాంమార్చాడని ఇతరులకు తెలిస్తే, ఇంకొక కొత్త అవమానమూడా బయలుదేరుతుంది. ఏమీ తోచక, ఎలానైనా లేచిపోవాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు. కాని ఆమెతో చెప్పి వెళ్ళాలి. ఆమె ఎక్కడ పడుకుంటో తెలియదు. ప్రక్కగదిలోకి వెళ్ళినట్లు రాత్రి చూశాడు. సరే, ఆమె అక్కడే పడుకొనిఉంటుందనుకొని వెళ్ళాడు. ఒక్క మంచమే ఉన్నది. దీపంలేదు. ఎవరో గాఢసుషుప్తిలో ఉన్నార. “నరసమ్మగారూ, నరసమ్మగారూ” అని పిలిచాడు. కాని ఎవరూ కంకలేదు. ప్రాణంవిడిచే చేతితో నెమ్మదిగా ముఖం కదిపి మళ్ళా పిలిచాడు. ఎందుకో సుందే వేగంగా కొట్టుకున్నది. “ఆమె లేస్తే ఏమనుకొంటుంది ? ఎందుకు లేచినచ్చాకంటే ఏమని చెప్పాలి ? వెళ్తున్నానని చెప్పటానికి అంటే ఆమె ఏమంటుంది ?” అని ఏమేమో ఆలోచించుకొని, లాభం

లేదని, దాహమాకున్నదని అందామని నిశ్చయించుకొని మర్యా లేపాడు. ఫలితం మాన్యమే.

తెమ్మదిగా చేతిమీది కొట్టిలేపాడు. “ఎవరు వారు” అన్నది. “నేనండీ, చంద్రశేఖరాన్ని. దాహమేస్తున్నది. కాసిని మంచిని లీకయింది” అన్నాడు. ఆమె లేచి నీళ్లు తీసికొనిరావటానికి రివ్యవ వెళ్ళింది. ఆమె నరసమ్మగారి కాలికేమోనని ఆనదిక చూసివాక అతనికి స్ఫురించింది. చాలా భయం వేసింది. నిజంగా ఆమెకుతుకే విలే, నరసమ్మ ఈసంగతి చూస్తే ఏమంటుందో అని బంకాడు. గబగబా లేచిపోయి తన పక్కదగ్గరకు వెళ్లి కూచున్నాడు. అప్పుడే పొద్దు పొడుస్తున్నది. ఆ అమ్మాయి నీళ్లు తెచ్చి అందిచ్చింది. కాస్త ద్రవ్యం తెచ్చుకొని పల్కరిద్దామనుకొన్నాడు. నీళ్లు తాగలేక తాగలేక ఎలాగో తాగాడు. “ఇంకా కాసిని కావాలా” అని మెల్లిగా అడిగింది. అప్రయత్నంగా జవాబిచ్చాడు: “మీపేరేనా కాళిక” “అవునండీ” అన్నది నవ్వుతూ. అతనికి భయం వేసింది. నిజంగా నరసమ్మ తన కీదివాహం చేయాలని వశికరణం ప్రయోగించిందేమోనని చాలా దిగుజుతుట్టింది. దీనికి తగ్గట్టు ఆ అమ్మాయికూడా కదలకుండా మెదలకుండా నిలిచిపోయింది. ఇలా ఉంటే గ్రులిమించి రాగాన పడుకుంచని, “శుమించండి. నిద్రలేపాను. దాహం చాలా అపరిమితంగా వేసింది” అన్నాడు. “అందుకేనేనా అక్కాసిని నీళ్ళూ తాగలేకపోయారు” అన్నది కొంటెగా. గ్రహించాడు సుర్యమూ. తన భయం గ్రువకట్టెడి. ఇక ఎలా తప్పించుకోవాలి అనే ఆలోచనలో పడ్డాడు. “కాదండీ, మీ అమ్మగారు నాకు దయ్యం చేస్తానన్న దీరాత్రి. చాలా సేపు నిరీక్షించాను. లాభం లేకపోయింది. పైగా దాహం వేసింది. నీళ్లు తాగుతూకూడా, దయ్యంలు అదృశ్యమై వస్తాయని పరీక్షిస్తున్నాను నాలుగు దిక్కులూ. అందుకని జప్తుగా తాగలేదు” అన్నాడు. “దేవతాసాక్షాత్కారం కావాలని మీరు తపస్సు చేస్తున్నారట నిజమేనా?” అని సాధిప్రాయంగా అన్నది. అవునన్నాడు తడువుకోకుండా. “దేవత న బ దాల నే వారికి దయ్యంలు కనబడవు”

అన్నది. “ఎలే దేవతకూడా కనబడటంలేదుగా” అన్నాడు. “అర్ధరాత్రి చాటింతువారే తపస్సు చేయమని మాఅమ్మ చెప్పిందిగా. అలా చేస్తే కని పించమా.” అన్నది. “ఏమో”నన్నాడు. “మీ రీరాత్రి చేసిన తపస్సుకు తార్కాణంగా కాలిక కన్పించిందే” అన్నది కొంటెగా. వెంటనే ఏవో భావం స్ఫురించింది. ఆమెచేయి పట్టుకొన్నాడు. ఆ అమ్మాయి బాగా చేయిదిదిలించుకొని రివ్యవ లేచిపోయి తనపక్క మీద కూర్చోన్నది. అతనూ వెంటబడించాడు. సమీపంలో నిలబడి చేతులు జోడించుకొని ముఖముకసారి చూపించమని ప్రార్థించాడు. కాకుల కూత వినిపిస్తది. “మాఅమ్మ లేచే వేల్పింది. మీరుపోయి, ఏమీ తెలిసి వారిలాగా పడుకోండి. రేపుకూడా ఇక్కడ ఉంటే, నన్ను స్ఫురించనని వాగ్దానంచేస్తే, ముఖం చూపిస్తా” నన్నది. సరేనని చంద్రశేఖరం వెళ్లిపోయి ఏమీఎరగని అమానుకునిలాగా పక్కమీద పడుకొని గురకలు ముదలు పెట్టాడు.

మర్నాటి రాత్రి చాలా పొద్దుపోయింది. నరసమ్మ చాలాసేపు మెల్లొనిచున్నది. కాలక్షేపానికి కూతుర్ని పిలిచింది. ఏవేవో మాట్లాడుకుంటూ కాలం గడిపారు.

“ఎలే, అమ్మాయి, పొద్దున చంద్రశేఖరంమంచం దగ్గర మంచినిళ్ల చెంబున్న చేమిటి? నేను పెట్టినట్లు జ్ఞాపకంలేదే. నిశ్చయమన్న లేచి మంచినిళ్లడిగాదా” అని అడిగింది.

ఉన్నదున్నట్లుగా కాలిక పూసగుచ్చినట్లు చెప్పింది. నరసమ్మ లోపలలోపల నవ్వుకొంటూ “ఇదేనా అతగాడి గాఢమసృష్టి, గురకలూనూ” అన్నది. కాసేపు నిశ్శబ్దం.

“ఈరాత్రికీకూడా అతడు ఇక్కడే పడుకొనేటట్లు చేస్తాను. నీవుపాత్రం నేపడుకొనేచోట పడుకో. నేను నువ్వు పడుకొన్నచోట నిద్రపోతున్నట్లు నటిస్తాను. ఏం జరుగుతుందో చూద్దాం.”

అన్నది. కాలిక అలాగే నని వెళ్లిపోయింది. అర్ధరాత్రిచాటిన ఎంతసేపటికో చంద్రశేఖరం భోజనానికి వచ్చాడు. నియమాలమీద, అలవాట్లమీద దీర్ఘపన్యాస విస్తూ భోజనం పెట్టింది. అతడిక

వెళ్ళబోతుంటే, పొద్దుపోయింది. నీ బసకు వెళ్ళాలంటే చాలా దూరం. ఇవాళ కూడా ఇక్కడే పడుకో" అన్నది.

"కాదండీ నరసమ్మగారూ, తుమించండి. వెళ్ళాను. నేను రాత్రి ఇక్కడ పడుకోన్నానని దుర్గాదేవి దేవత అప్పుడే గ్రహించి గోలచేస్తున్నాడు. వెళ్ళాను. నేనా రాత్రి దియ్యాలకు చూపిస్తానని చెప్పారు. ఒక్క దయ్యమేనా రాలేదు" అన్నాడు.

"కాదు, ఇవాళ రప్పకుండా చూపిస్తాను. వాళ్ళేం? ఇక్కడే పడుకోనితీరాల్సి" అని బలవంతం చేసి ఒప్పించింది.

పోయి పడుకున్నాడు. దియ్యాలను చూడాలని ఒక పక్కకు తూహలం ఉన్నది. కాని దియ్యాలకు బదులు కాలికాదేవతే ప్రక్కగదిలో కనబడుతుందని నిశ్చయించుకొన్నాడు. లేచి నెమ్మగా వెళ్లి ఆమె పక్కదగ్గర నిలబడి, "కాలికా, ముఖం చూపించు" అన్నాడు దీనంగా చాలాసార్లు. చివరకు ఆమె లేచి-

"నన్ను ముట్టుకోవంటే చూపిస్తాను" అన్నది. "ముఖం చూపేదాకా ముట్టుకోను లే" అన్నాడు.

నరసమ్మ లేచి చిన్న దీపం వెలిగించి తెచ్చి బలమీద పెట్టి ఇక ముఖం చూపేమన్నది. "అచ్చగా మీ అమ్మలాగానే ఉన్నావు" అంటూ చేయిపట్టుకొన్నాడు. ఏం చేస్తాడో చూడమని, గట్టిగా చేయి విడిలించలేదు. ఆమెను దగ్గరకు లాక్కొని, కాగరించుకొని, ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు. అప్పటి ఆవురైకంలో తను చేస్తున్నది తప్పని ఆమెకు తోచలేదు.

ఆమెకు ముప్పై ఏళ్ళున్నవి. మాకుడు పుట్టిన ధర్మమా అని మొగుడు చనిపోయినాడు. అప్పటినుంచి చాలా జాగ్రత్తగా సత్ప్రవర్తనతో మెలగుతూ వచ్చింది.

* * *

కాలికాను వివాహం చేసుకోవాలని అతనికి హృదయంలో బాగా వాటుకొనిపోయింది. రోజురోజుకీ ఈ ఉద్దేశం ఎక్కివైపోయింది. ఒక రోజున నరసమ్మతో ఈ విషయం ప్రస్తావించాడు భోజనం చేస్తూ. ఆమెకు నవ్వు, ఏడుపు వచ్చివై. అతని కేమీ తోచలేదు, చాలా కష్టంతో—

"కొద్దిరోజులు గడచినీ. నేనా మీవాళ్ళనుంటాలో కూడా తెలుసుకోవటం మంచిది. ఇప్పటికే ఉల్లో అపవారులు చాలా ప్రబలమైపోయినవి. జాగ్రత్తగా మెలగాలి"

అని ధృఢం చెప్పుకొని అన్నది. కాని చంద్ర శేఖరం లోకంలో ఏకాకి. చంద్రశేఖరానికి ఏదాది తిరక్కమంటే తిల్లి దండ్రులు గడించారు. అన్నదమ్ములు, అప్పచెల్లెళ్ళు ఎక్కడా లేరు. ఉన్న బంధువులు అస్త్రీ అంతా సంగ్రహించేవారు. పొదునీళ్ళవారి ధర్మమా అంటూ గక్కలవచ్చేదాకా పెరిగాడు. తన సంగతంతా పూసబొప్పన్ను చెప్పేవాడు. "ఆలోచిద్దాంలే" అని మాత్రమే నేనీ, మా పున్నీ పిలిచింది. ఇద్దరూ అరతలకు వెళ్లి దీర్ఘంగా సంభాషించారు. చివర కామె వచ్చి, "చంద్రశేఖరం, నీవు కాలికా కలిసి ఆలోచించుకొని నిశ్చయించండి" అని చెప్పలేక చెప్పలేక వెళ్లిపోయింది.

అతని కేమీ తోచలేదు. ఇలాంటి సంభటనలలో ఎలా ఎదురుకోవాలో అతనికి బాగా తెలియదు. వివాహప్రస్తావన మొదలుపెట్టినాడు. కాలికా చాలా దీనంగా తిరుగుకో నిలబడిఉన్నది. అతని భోజన మైపోయింది. చేతులు కాళ్ళూ కడుక్కొని, సమీపంలో కూచోని, తన హృదయంలో ఉన్న భావాలను ఆమెకు చెల్లుచెప్పాడు. కాలికాకు ఏడుపు పొరుగుకొనినస్తున్నది.

"ఈ వివాహం మీకు శ్రేయస్కరం గాదు" అన్నది.

నిశ్చేష్టుడైనాడు. ఇలా అంటుందని అతడు అనుకోలేదు. ఏమన్నాడు.

"ఇప్పటికే చాలా అపవారులున్నవి. లోకులంతా మా అమ్మను తిట్టిపోస్తున్నారు. నన్ను మీ కిచ్చి వివాహంచేయాలని ఏదో తింత్రం పన్నించంటున్నారు. ఈ పరిస్థితిలో మీ రివ్వారు బలవి పెట్టి పోవడం చాలా మంచిది. లేకపోతే ఇక్కడ భోజనమైవా చూసేయాలి" అన్నది.

ఒక్కంతా లేస్తూ, జెర్రులూ పోకినట్లయింది అతనికి. ఎలా—

"లోకంలో నాకేం సంబంధమున్నది? మీ అమ్మకీ సంబంధం ఇష్టమేకదా?" అని అడిగాడు.

"కాదు" అన్నది. కొయ్యచారితోయినాడు మనిషి. ఇన్నాళ్ళూ నరసమ్మ మాకున్నది తనకు

పెళ్లి చేయటానికి ఇష్టపడుతున్నట్లు కనిపిస్తున్న దరనికి. ఈ పరిణామ మధ్య కాశెను. "ఎందుకని?" అన్నాడు.

"నూ అమ్మ ఎవరో మీకు తెలుసుగాదా?" అన్నది.

"తెలియకేం?" అన్నాడు.

"నూనాన్న చనిపోయి పదిహేనేళ్లుంది. నన్ను పెంచి పెద్దదానిని చేసింది. పెద్దతనంగా దిక్కులేకుండా పోతుంది. ఏపంచనైనా చేరుదామని లోపల ఆలోచన ఉన్నది."

ఈ సంభాషణకూ, తన భావాలకూ సంబంధమేమీ కనపడలేదు.

"ఇదంతా అప్రస్తుత ప్రకంపనగా ఉన్నది. మన వివాహానికి మీ అమ్మ అంగీకరిస్తే, మనదగ్గరే ఉంటుంది. ఇంకా భయమెందుకు?"

"ఇదివరకంతా నూ అమ్మ మిమ్మల్ని కొడుకులాగా చూస్తూవచ్చింది. ఇప్పటినుంచీ నేను మిమ్మల్ని ఎలా చూడాలో నాకు బోధపడటం లేదు. అంతా అయోమయంగా ఉన్నది. పైగా మీ రెవ్వరూ రెక్కలమీద ఆధారపడి ఉండాలి కాదా" అన్నది.

అతనికి పెరి ఎత్తినట్లున్నది. విలే కాళిక తనకు చెల్లెలువరస బోతుంది కాబోలని భావించాడు. వినా ఆదరం చూపటంలో కొడుకుకన్నా అల్లుడిమీదనే కొందర కంటుందని సమాధానపడ్డాడు.

"కొడుకులాగా చూడటం మేమిటి? కొందరు అల్లుణ్ణి కూడా అలాగే చూస్తారు. అంచేత నవ్వు నాకు చెల్లెలువరస కావులే. పిచ్చి ఆశోచనలు వద్దు" అన్నాడు.

ఆమెకళ్ళల్లో గిర్రన నీళ్లు రిగిస్తే. ప్రపంచమంతా నేగంతో తిరిగిపోతున్నట్లు కన్పించింది. చితికిపోయిన ధైర్యాన్ని ఒక్కసారిగా దగ్గరదీసికొని—

"మీకూ, నాకూ వయస్సులో ఎంత తేడా ఉన్నదో తెలుసా?"

"ఏదేమిందేమి"

"ఇంతేనా? మీ కిరకకు వివాహమైఉంటే నాఅంత కూతురే పుట్టిఉండేది" అని అంటూ కోగంతో రివ్వున లేచిపోయింది.

అతడు కూడా వెంట నడిచిపోయానాడు. తన పడుకునే సానందగర్వకు వెళ్లి చూచాడు. పక్కనే ఉన్నది. కాని కాళికతో కచ్చితంగా ఏసంగతి లేల్పుకోవాలని నిశ్చయించుకొని లోపలకు వెళ్లాడు. పక్కగదిలో ఎవ్వరూ లేరు. ఆశ్చర్యమూ, భయమూ చేసినవి. పక్కనే వున్న చోలలోకి వెళ్లాడు. మంచం మీద కూర్చుని, ఆమెబుజంమీద చేతితో రట్టూ, ఓదార్పుటం మొదలుపెట్టాడు. కాని ఆమె ఎంత దిగమిండుకున్నా ఏమిట అగలేదు. తన చేతితో ఆమె ముఖాన్ని దగ్గరకుతీసుకున్నాడు. కన్నీటిని తుడిచివేశాడు. అమనయంగా పట్టుకుంటాడు. కాని ఆమె కదలలేదు. మెదలలేదు. వట్టరాని ఆవేశంలో ఆమెను ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు. ఇక ఆమె తన భావాలను అణచుకోలేక పోయింది.

"చంద్రశేఖరం, అదీపం పెద్దదిచేయి" అన్నది. అతడు ఖరసావహించి, చేసి ఆమెను చూచాడు. అతనికి పిచ్చిపిత్తిపోయినట్లుంది. అప్పుడుగాని ఆమెకూ, కాళికకూ ఉన్న భేద మరనకి బోధపడలేదు. ఇక అక్కడ ఉండలేక, లేచిపోవాలని బయలుదేరాడు. ఆమె అకినిచేరిన గట్టిగా పట్టుకొని పోనీయలేదు. అతనికి తీరని అవమానంగా ఉన్నది. కాని ఆమె నవ్వుకూ—

"కాళిక అంతా చెప్పిందా, లేదా?" అని అడిగింది.

* * * *

నరసమ్మ దీర్ఘంగా యోచనచేసింది మర్నాడంతా. తన ముఖానికి మారుమి బలిఇయ్యాలా వద్దా అనే ప్రశ్న కలతపెట్టింది. కాని అతడు తన మారుమి రప్ప పెళ్లి చేసుకోడు. కాని ఈవిషయమంతా విన్నాడు కనుక, ఇక ఆ ఇంట్లోనే రాదు. మూడు లేచిపోలాని మచ్చియోజనాలవుతాయి. లేచికిం చాలా కుచ్చమని తోచింది. మారుమితో మాట్లాడటానికి కూడా ఆమె కెందుకో భయం చేసింది. ఆనాడు పగలు భోజనానికి చంద్రశేఖరం రాలేదు. పొద్దుమూకవచ్చింది. ఉట్లో ఎవరినన్నా అతని సంగతి అడుగుదామంటే, తనతో ఎవ్వరూ మాట్లాడరు. చీకటివద్దది. అతను రాలేదు. అతడేమివాడో తెలియదు. మారుమకు భోజనం పెట్టి నిద్రపోమ్యుని పంపేసింది. ఎంతసేపు జాగరణచేసివాలాభంలేపోయింది. ఇక లాభంలేదని, కాళికాలయంలో అతడుంటే పట్టుకువద్దామని తేల్పుకొని

బయలుదేరిపోయింది. ఆమె వెళ్లివ కాసేపటికి చంద్ర శేఖరం వచ్చాడు. కలుపు మీరవాటిగా ఉన్నది. లోపలకు వెళ్ళాడు. తనకోసం నిరీక్షిస్తూ కలుపు వెయ్యి లేదేమోనని, ఇప్పుడు కలుపు దగ్గరగా వేళాడు. లోపల అంతా నిశబ్దం. వెళ్లాడు. ఎవరూ కనబడలేదు. పక్క గదిలోకి వెళ్లి ఆమెను తేలి అన్నం పెట్టించుకు తిని వెళ్లాలని వచ్చాడు. అక్కడ దేవలో పడుకుంటే ఆమె నరసమ్మని లేపాడు. కాలిక లేచింది అతన్ని చూడ గానీ "పగలు ఉపవాసం చేశారా!" అన్నది. "ఔ" నన్నాడు. "ఎందుకని?" అని అడిగింది. "మీరు చెప్పినవూ బలవంతవరకూ నిజమాలే ఆలోచిస్తున్నాను" అన్నాడు. "అత్తారాలా నిజమే" నన్నది. ఈపమాధానం పడుకుంటూ వున్నది. ఇలా జేతుంటే అతడెన్నడూ అనుకోలేదు. "ఇక మన వివాహం కుదరగూడదుగదా" అన్నాడు. "అంతే" నన్నది. "ఏలే వెళ్లిపోతా" నన్నాడు. "మా అమ్మ ఇదంతా వింటే....." అని అనబోయింది. ఇంతదాకా ఆమెనే నరసమ్మగా భావించినవాడు కాస్తా అడిగిపోయి, మంచంమీదనుంచి లేచి నిలబడ్డాడు. కింద కలుపు కట్టు విసవస్తున్నది. కాలిక లేచింది. బలవంతంగా చేయిపట్టుకొన్నాడు. ఆమె విడబట్టుకోబోయింది. కాని లాభంలేదు. తనను కాపాడమని చేడుకొన్నాడు. ఇంతలోకే నరసమ్మ వచ్చి ఈదృశ్యం చూచింది. దైర్యం తెచ్చుకొని—

"చంద్రశేఖరం, ఏం జరిగిందో జరిగింది. అన్నీ మనము అనుకొన్నవాటికి వ్యతిరేకంగానే జరిగినై. ఇక నైవా కాలంగా కాలం గడుపుదాం. కాలికను నికూతురుగా చూసుకో" అన్నది.

ఏపాపమూ సరగరి చంద్రశేఖరానికి ఏదూతూ, కోపమూ వచ్చినై. చేయిపట్టుకొని రివ్రస బయట పడ్డాడు. నరసమ్మ వెంటబడింది. ఎక్కడకు వెళ్తున్నారో, ఏమాతందో నని కాలికనాడ బయలుదేరింది. కిక్కురాలంటే కాలికలయంలోనికి చేరారు. దివి వరకు అక్కడున్న ఆ పాడుబడ్డ విగ్రహంనాడ కనిపించలేదు. ఇదే తన ఆవసానకాలానికి తార్కాణమని భావించాడు అంతటా చెదిరాడు. ఎక్కడా విగ్రహంలేదు.

"చంద్రశేఖరం, నువ్వే కాలికను ఇన్నాళ్లు ప్రార్థించావు. కాని దేవత సుఖప్రియో ఉన్నది. నీయే ఆలకించలేదు. ఇక లాభమేమంది" అన్నది నరసమ్మ.

అతడు గర్భగుడిలోకి వెళ్లి, చిన్నకొత్తవర్తి దీపం వెలిగించాడు.

"ఇకమీరు వెళ్లండి. శత్రుఉదయం మిమ్మల్ని కలుసుకొని మీకు నా నిశ్చయం తెలియజేస్తా" నన్నాడు.

ఇంతవరకూ కాలిక వారికి కనబడకుండా దాక్కిలి ఉన్నది. నరసమ్మ మాయమాటాడకుండా ఇంటికి వెళ్లిపోయింది. వెంటనే కాలిక అతని దగ్గరకు వచ్చి చేయిపట్టుకున్నది. అతడు తన వస్త్రంతో ఏమో చేయబోతున్నాడు. వెంటనే కాలిక నుండు నిలబడింది. ఆమెకు భయం వేసింది.

"ఏమిటి విపరీతం? ఇంతమాత్రానికి ఇంత వికృతంగాలా?" అన్నది.

"నన్ను వదలిపెట్టి వెళ్తు" అన్నాడు.

"పిల్లేడు, ఇక్కడ మిమ్మల్ని బంటరిగా వదిలిలే మీరేంచేస్తారో భయంచేస్తుంది" అన్నది.

"అంతా అంధకారంగా ఉన్నది. ఇలా వివదని నే వెళ్తున్నా అనుకోలేదు" అన్నాడు.

"కాలికాదేవి సుఖప్రియో ఉండి మీకేవర మిచ్చిందన్నది. పూర్వస్మృతు శ్రేష్ఠ గిర్దన తిరిగినది అతని మనస్సులో. సుఖప్రియో అతనినికూడా ఈ దశలోకి తెచ్చింది.

"ఇప్పటికైనా మా అమ్మ మీకు ధూతాలు చూపించిందా" అన్నది వికటంగా.

చప్పున లేచాడు. 'ఇంటికి పోదాంపద' అన్నాడు. దైర్యం బయలుదేరారు. ఇంట్లో ప్రవేశించారు.

* * * * *
మర్నాడుదయం ఆ ఇంటినుండు జనమంతా మూగినారు. అంతా బూడిదతప్ప ఏమీ కనబడలేదు. ఆ చుట్టుపక్కల ఇల్లుకూడా కొన్ని నాశనమైవది. సుఖప్రియో ఉన్నవాళ్లు సుఖప్రియోనాడ లేరు. ఎక్కడనుంచి నిష్క్రమించుకుంటే ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. ఎముకలుకూడాలేవు. కొందరు బూడిదకూడా కనబడలేదు. ఆ రోజునుంచి ప్రతిరాత్రి కాలికాదేవి అక్కడకు వచ్చి ప్రత్యున్మత్త్యం చేస్తూఉంటుందని అంతా భావించేవారు. కాలికాదేవిలో ఇద్దరు స్త్రీలు, ఒక పుత్రుడుకూడా వచ్చి నాట్యం చేస్తూ ఉంటారని కొందరు గమించారుకూడా. కాని అందరూ అది సుఖప్రియోలే, చంద్రశేఖరానికే?

పద్యంలో రాగం వున్నదా?

= శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి =

పల్లెటూరివిద్యార్థిని “అబ్బీ, ఒక పద్యం చదవరా” అంటే చదవడు; పాడెదము మొదలు పెడతాడు. సప్తస్వరాలూ ఒకేమారు తోనుకువచ్చే గొంతుకువాడైవాసరే, బడిపంతులుకూడా పద్యాన్ని పాడేతీర తాడుగాని చదవడు. పెల్లి అరుగులమీద గావంచా పరుచుకుని పడుక్కునే కుశీంధరుడుకూడా “భోజనకాలే గోవిందవామస్మరణ”లో పద్యాన్ని పాడతాడు. పూరాణీకుడి పక్కన పద్యపాఠము చదివే తోడు పెల్లి కొడుకు చెవిమీద చెయ్యి పెట్టుకుని పద్యాల్లో రాగాలు విసిరేస్తాడు. సభల్లో, పారికథల్లో, గొల్లకలాపాల్లో, వాటకాల్లో—సర్వత్రానూ పద్యం రాగంతో చేరే ప్రత్యక్షమౌతోంది. పద్యాన్ని పాడే ఆచారం తెలుగుదేశంలో బాగా వేర్లుతన్నుకుంది.

కాని ఈ పాడడంలో ఒక నియమమంటూ ఏదీ కనపడదు. చెల్లెళ్ళిళ్ళ వెంకటబ్రాహ్మణిగారు మునుపు మోహనరాగంతో పాడేవారు. నేడు మాయామాళవ గౌళిలో పాడుతున్నారు. కాశీ కృష్ణచార్యులుగారు శ్రీరాగమూ, బాళువాగారు మాయామాళవగౌళి, పువ్వాడ శేషగిరిరావుగారు, రాచకొండ నరసింహమూర్తిగారు విలహరీ వాడుతున్నారు. నటుల్లో కూడా ఈలేదాలు కనపడుతున్నాయి. డి. వి. కుప్పారావుగారు మధ్యమావతీ, అద్దంకి శ్రీరామమూర్తిగారు విలహరీ, నిడపనమట్ల కొండలరావుగారు మోహనా, బ్రహ్మాశ్రీశుగ్గల కుప్పారావుగారు గురటా, బి. వి. నరసింహారావుగారు సరస్వతీ వాడతారు తరుచు. ఒక్కొక్కరికీ ఒక్కొక్క అభిమానరాగమూ, బాగా నలిగిన రాగమూ, ఏదో ఒకటే బాగానచ్చుతోంది. “ఆ రాగమే ఎందుకు వాడుతున్నారూ?” అని అడిగితే వారు చెప్పుకలిగిన ప్రత్యేకసమాధాన మేదీ వుండదు.

“పద్యాన్ని ఈ రాగంలో పాడాలి” అనిగానీ, “ఈ రాగంలో కూడదు” అనిగానీ నియమ మేదీ లేదు. అంటే, పద్యం పాడే ఆచారం నియమబద్ధప్రపంచం లోది కాదన్నమాట.

ఇదీ కేవలం కృతకమేగాని సహజంగా ఏర్పడ్డది కాదని ముకువుగా కనపడిపోతుంది. ఒక పద్యాన్ని పట్టుకుని బయల్దేరితే, ఆ పద్యానికి వీరు శ్రీరాగముద్రా, వారు విలహరీముద్రా, ఇంకొకరు మాయామాళవగౌళముద్రా, మేరొకరు సరస్వతిముద్రా, ఇలాగ ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రాగముద్ర కొడతారు. ఎద్రను తప్పిన ఉత్తరముగతే పద్యానికి పట్టుతుంది. ఇక, ఒక కృత్తిదగ్గరే కూర్చున్నా మనుకోండి. ఆతని దగ్గరకి ఏ పద్యం రానివ్వండి చానికి ఒకే రాగముద్ర తీసుకుంటుంది. ఆ పద్యం కందమైనా, వృత్తమైనా, నీపమైనా సరే—అదే రాగముద్ర! అది శృంగారసంబంధి కాని వ్వండి, కరుణాసంబంధి కానివ్వండి—చానికి అదే రాగముద్ర పడుతుంది! కృతకత్వ మన్నది ఇంతెకంటే బాగు ప్పాకరంగా వుండగలదా?

పద్యం పాడే ఆచారం తెలుగువారిలోనే కాదు, భారతీయములైన వారు లన్నిటిలోనూ వుంది. అంటే ఈ సంస్కృతుల కన్నీటికీ తల్లి అయిన సంస్కృతమునుంచే ఈ ఆచారము దిగుమతి అయిఉంటుందని ఊహించేయవలసినస్తాండి. సంస్కృతపండితులు కూడా శ్లోకాన్ని పాడుకునేవున్నారు. ఈ ఆచారమే దేశభాషలకీకూడా పోకిఉండవచ్చు ననుకోడము విపరీతపుటూహకాదు. అయితే శ్లోకాన్ని పాడే ఆచారం ఎలా వచ్చింది?

సంస్కృతాలంకారికులు ఎవరూ పద్యానికి ఉపయోగించవలసిన రాగమును గురించిన జిజ్ఞాస చేయ

లేదు. ఒక్కొక్క అలంకారాన్ని పట్టుకొని దాని రూపభేదాల్ని గురించి ఆధ్యాయంపాడునునీ చర్చ సాగించిన ఆలంకారికులు శ్లోకపఠనం గురించి ఏమీ ఎరుకొనేలేదంటే, ఆసలు శ్లోకాన్ని రాగముమాత్రమే చేర్చి పాడే ఆచారం ఇటీవల సంక్రమించినదేకాని ప్రాచీనం కాదేమననిపిస్తోంది. ప్రామాణిక సంగీత తేత్రిలు భరత, దత్తిల, మతంగ, వారదారులు కూడా శ్లోకమును పాడడముగురించి ఏమీ వ్రాయలేదు. ఒక్క స్వరమూ, రెండు స్వరాలూ, మూడు స్వరాలూ, నాలుగు స్వరాలూ, ఆయిదు స్వరాలూ ఉపయోగించి పాడినవాటికి ఆత్రిక, గాధిక, సామిక, స్వరాంతర, ఔడవము లని పేర్లు పెట్టి గౌరవమిచ్చిన సంగీతాస్త్రకారులు రాగాన్ని పూర్తిగా ఇమిడ్చి పాడిన పద్యగా నాన్ని పేర్కొనక పాడడము విక్రం గానేవుంది. గీతాలా ప్రబంధాలూ గురించి వివరిస్తూ కార్ణదేవుడు తన సంగీత రత్నాకరంలో రెండ శ్లోకాలు విఖించాడు. అవి ఇవి:

“ఋగ్ శ్లో మాత్రకశ్చేతి కలహంసో ద్విధా మతః,
గద్యాత్మాచేత్ స్వరాన్ గీత్యా తతః పదని
చేళసం. (ఆరగ్న. ర శ్లోకం)

అనిబద్ధా నిబద్ధాచ ద్విధా సా గద్య-పద్యభా,
నాతవ్యాగ్నియతై ర్నిత్యం గీర్వాణగణవల్లభా”

అంటే అర్థము ఇది: “కలహంస అనే ప్రదీపములో కర్ణధంధమ్నా వాడతారు. మాత్రధంధమ్నా వాడతారు” అనీ, “దానిలో అనిబద్ధమైన గద్యా, నిబద్ధమైన పద్యమూ కూడా ఉంటాయి... దాన్ని గీర్వాణ గణము నీతితో పాడుతునేవుంటారు” అనిన్నీ. ఈ శ్లోకాల్ని బట్టి (కాకేభట్ట సుబ్బయ్యకాస్త్రీలుగా రన్నట్లు) లోకంలో వున్న గద్యఅంతా పాడవలసినదే అనడానికి పీలులేదనుకుంటాను. పాడడముకోసమే కూర్చుబడ్డ కలహంసనంటి గద్యప్రబంధాల్ని పాడాలి గానీ, “గద్యవంతిటిసీ పాడుకోవలసినదే” అన్నదే నై శ్లోకాలయొక్క అభిప్రాయ మని బుకాయించడానికి నాకు దమ్ము చాలదు. గద్యనిమిడ్చిన పాటలకోసము కార్ణదేవుడిదాకా మనము పొనక్కరలేదు. త్యాగరాజు రచించిన “సమయానికి తగుమాట లాడే” అనే ఆరభి

రత్నంలో “రంగేళుడు సద్దంగా జనకుడు సంగీతపా హిత్యులొలుడు” అని గద్య వుంది. ఈగద్యని స్వరాలు చేర్చి పాడతారుగాని వితాళముగా మాత్రం పాడరు. ఈగద్యగానీ, “కలహంస”లోని పద్యముగానీ సంగీతానికి అనుగుణంగా తాళబద్ధం చెయ్యబడే వున్నాయి గానీ మనము వ్యాపాల్లో రాసుకునే గద్యలాగ విశృంఖలంగా లేవు. ఏతావతా లేలే దిది. పద్యాల్ని (రాగముమాత్రమే చేర్చుకుని) గానీ, గద్యాల్ని గానీ వితాళముగా పాడే ఆచారము ప్రాచీనకాలంలో లేదు.

వారదాతనయ్యడు ‘భావప్రకాశము’లో “వైతాళికులు తెరలోనుంచి తాళములేకుండా ఆపరవక్త్ర-వక్త్ర వృత్తాల్ని పాడతారు” అన్నాడు (డాక్టరు వి. రాఘవకొంగారు చెప్పారు). ఈ మాటల్ని బట్టి, తాళముతో పాడే ఆచారమే వాడుకలో మున్నట్లున్నూ, వితాళముగా పాడేవారికి వైతాళికులని పేరువచ్చి నట్లున్నూ తెలుస్తోంది. అంటే నేటిదిగముగా వితాళముగా శ్లోకాల్ని, పద్యాల్ని పాడే ఆచారము వైతాళికుల దన్నమాట! మెల్ల మెల్లగా ఈ ఆచారము వక్త్ర, ఆపరవక్త్ర వృత్తాల్ని దాటి తక్కిన (శ్లోక, సగ్రరూపి ఇతర) వృత్తాల్ని కూడా ఆక్రమించిందేమో! శ్లోక గానాన్ని సంగీతలాక్షణికులూ, సాహిత్యలాక్షణికులూ ఆమోదించలేదు. దీన్ని ఆచారంలోకి దించినవారు తెర వెనుక ఉండే వైతాళికులు! శివానంద. గొప్పవార్లకే అనుసరిస్తున్నాం!

వార్మీశుమార్మీ మళిళపులచేత రామాయణ కావ్యాన్ని పాడించినట్లు రామాయణంలో వుంది. మూడుచోట్లగానోలు ఈ ప్రశంస వచ్చింది. “పాద బద్ధోత్తరసమ స్తంత్రిలయసమన్వితం” అని ఒకమారూ; “పాశ్యే గేయేన మధురం ప్రమాదై త్ప్రీతి రన్వితం, జాతిభి స్సప్తభిర్వద్ధం తంత్రిలయసమన్వితం” అని రెండోమారూ; “తంత్రిలయవదిత్యర్థం విశ్రుతార్థ మగా యతాం” అని మూడోమారూ కవపడుతుంది ఈ గాన ప్రశంస. మూడుచోట్లకూడా తంత్రిలయసమన్వితం గానే పాడినట్లు చెప్పాడు అదికవి. అంటే తంత్రిమీద వాయిస్తూ పాడే రన్నమాట! అంటే రాగతాళాలు

రెండు ఉన్నాయన్నమాట. కాని రాగముమూలము చేర్చి లాగేయలేదు! మిళిపులు పాడిన పద్ధతి వేరూ, మనవారు పాడుతూన్న పద్ధతి వేరూను. మనవారి పద్యంపాటలో లయ ఎక్కడ ఉంది? లేనేలేదు. కాబట్టి ఇప్పటిపద్ధతిలో నడిచే పద్యగానాన్ని పదు ర్థించడానికి వాల్మీకిని దింపడంలో నబబులేదు.

అయితే వాల్మీకి చేసినది ఏమిటి? వాల్మీకిని ఆదికావ్యం అన్న సంగతి జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకుంటే వాకిది ఒక లాగ అర్థమవుతోంది. అంతకుముందు గానానికి ప్రాముఖ్యత ఉండేది. 'పాశ్చ్యత మధుర' మైన కావ్యం వాల్మీకిదే మొదటిది. కొంచసంతసం చూచి ఆయన స్లోకాన్ని పాడేయలేదు. 'అబ్రహీ'లేదు! ఆ స్లోకంలోని గతిని చూసుకుని ఆశ్చర్యపడుతూంటే, ఎవరో రావడమూ, కావ్యం రచించమనడమూ జరిగేయి. "ప్రజలు ఈ నూర్చుపుష్టిని ఆమోదిస్తారో, గానముగ్ధ చాపల్యంచేత పెదివిరుస్తారో!" అని ఆలోచించి స్లోకానికి లయ ఏర్పరచి, గానము చేర్చి 'గేయచ మధురం'గానూడా చేశాడు ఆదికవి!

అభినవగుప్తుకు భరతుని నాట్యకాస్త్రానికి అభి వతభారతివ్యాఖ్య ప్రాస్తూ, పధ్నాలుగో అధ్యాయంలో ఛందోప్రకంస చేస్తూ "వోధక, తోటకవృత్తాలు పాడితే బాగుంటాయనీ, స్లోకమూ, ద్రగ్ధరా పతిస్తే బాగుంటాయ"నీ అన్నాడట. అంటే మాత్రాఛందస్సులుపాడితే బాగుంటాయనీ, అక్షరఛందస్సులు పతిస్తే బాగుంటాయనీ ఆయన అభిప్రాయము అన్నమాట. స్లోకాన్ని పాడకుండానే వెట్టి అభినవగుప్తునికూడా వుండే!

బాహ్యసాక్ష్యము పద్యగానాన్ని నిలబెట్టు లేదు. అభ్యంతరసాక్ష్యంకూడా అంతే. కీర్తనకి రాగనిర్ణయం ఉంది. ఎక్కడో తప్పిచారి, దేవామృత వర్షణిలో వున్న కీర్తన ఒకటి ఖరవారలయలో ప్రచారమై పోవడము చిత్రమేగాని సదాచారము మాత్రం కాదు. ఇలాగ రాగాలు మరిపోతాయేమో అనే కాటోలు పీక్షకులవారు రాగాలపేరున్నకూడా తమ కీర్తనలో వినించారు. పద్యానికి అలాంటి రాగనిర్ణయం కనబడదు. తెలుగు (స్తోత్ర) నాటకప్రదర్శనాల తొలి

రోజుల్లో రాగాల పేరులు ఇమిడ్చి చాలామంది సీస పద్యాలు రాశారు. అసీసపద్యంలో వాలుగు పాదాలూ మంచంకోళ్లలాగు ఒకేరీతిగానే వుంటాయి. (సామాన్యంగా అలాగే వుంటున్నాయనాడాను!) వాటికి వాలుగురాగాల్ని తగిలించడములో పాప మా కవులు, ఏదో, పాదంగాని అభిప్రాయానికి రాగాలపేర్లు కలిపి వచ్చాయని తగిలించారుగాని, ఆ పాదభావానికి ఆ రాగాలు తగివున్నాయని మాత్రం కాదు. రాను రాను! "నా ఊళ్ళ కేదారగాళ" అని నేటి అభివాప్తదికవి అన్నాడంటే, అతనికి కేదారగాళ అంటే ఇదీ అని తెలుసుకుని అర్థమ. 'సంగీత' నాటకాల్లోని పద్యకా యలకునూడ అంతే!

కీర్తనల్ని వాగ్గేయకారులు పాడుతూనే రచిస్తున్నారు. త్యాగరాజా, శ్రీశ్రీయా, రామదాసూ తమ కీర్తనల్ని పాడేకారుగాని, సాహిత్యం మూడు కట్టుకుని స్వరములు వేరే కట్టుకోలేదు. అంటే, కీర్తనలోని రాగం అసల్లోచేత బయటపడుతోందని నా అభిప్రాయం. కీర్తనలోనిరాగం పుట్టుకతోనేవుంది. అల్లాగే పద్యాలలో చేరి రాగాలు రావడము లేదు. వివరంగా మనవిచేస్తున్నా. ఒక్కొక్క కవి ఒక్కొక్క రాగంలో పద్యాల్ని పాడుతూన్నట్లు చెప్పేను. ఆకవికి అదొక అలవాటయిపోయి, (ఎవరో ఆంగ్లవక్త నుండి తిప్పకుంటూ ఉపన్యాసాల్నిచ్చినట్లూ మన పండితులు ముక్కుపాడుము పిల్చి కాస్తాస్థిరముచేసినట్లూ) కూన రాగము తీస్తూ పద్యరచన నాగిస్తున్నాడుగాని, రాగంలో చేర్చి పద్యాల్ని ఇవ్వడంలేదు. అన్నట్లు ఈ కవులికి ఉన్న రాగజ్ఞానం ఏవీటిరాగాల్లో పద్యాలివ్వడానికి?

రాగం రాకపోవడము కవికి న్యూనతకాదు. "కవులు కుంకెపట్టుకుని చిత్రాలు రచించగలరా? ('అ.' అంటున్నాడు నా పక్కన మిగ్గుడొకడు. అయితే ఆకవి కవిత్వంలో చిత్రకళా, చిత్రకళలో కవిత్వమూ వుంటుంది చూసుకోమంటున్నాను!) గజ్జెలు కట్టుకుని తాండవం చెయ్యగలరా? (సువ్రు రాసినది బాగా లేదయ్యా అంటేమాత్రం కొందరు చేస్తారు!) అని వేరే సంస్కారాలు. కవి నేర్చేది భావ; స్వరాలూ

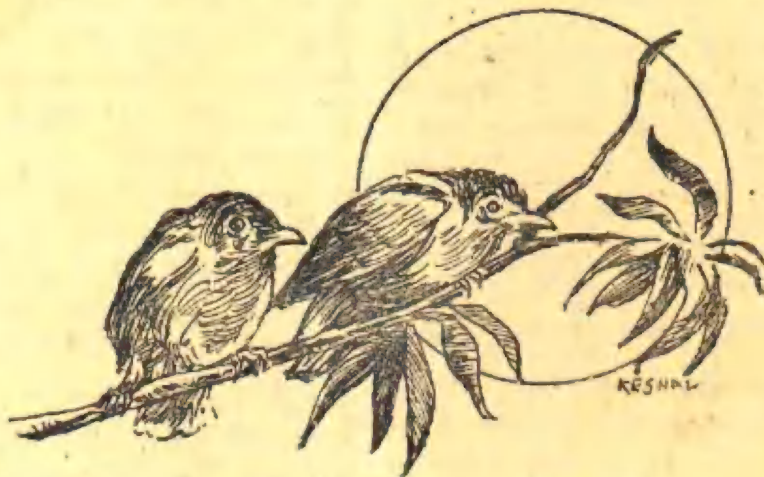

గాంధర్వమూ కాదు. కవిత్వం చెప్పాలంటే గానము నేర్చివుండాలని ఎవరూ అనరవమంటాను. పద్మరచనా సంస్కారంలో రాగరచనాసంస్కారము లేనేలేదు. రాగము ఏమీ పాడలేని కవిసార్వభౌములలో ఉన్నంతగా పద్మరచనాసంస్కారము మరొకరికి లేదేమో! వేరుల సత్యవారాయణాస్త్రిగారు కూడా పాడలేరు. వారి పద్యాలు రసగుళికలు! ఆచార్య రాయప్రోలు, శివకంకరప్రభృతులూ పాడలేరు. * (కాని పాడతారు. అది వివరించేవారి కర్మం!) కాని వారి పద్యాలు చక్కగా వుంటాయి. వేలకొద్దీ పద్యాలు రచించగల మహాకవులు పాడలేకపోవడముకంటే బలమైన సాక్ష్యం

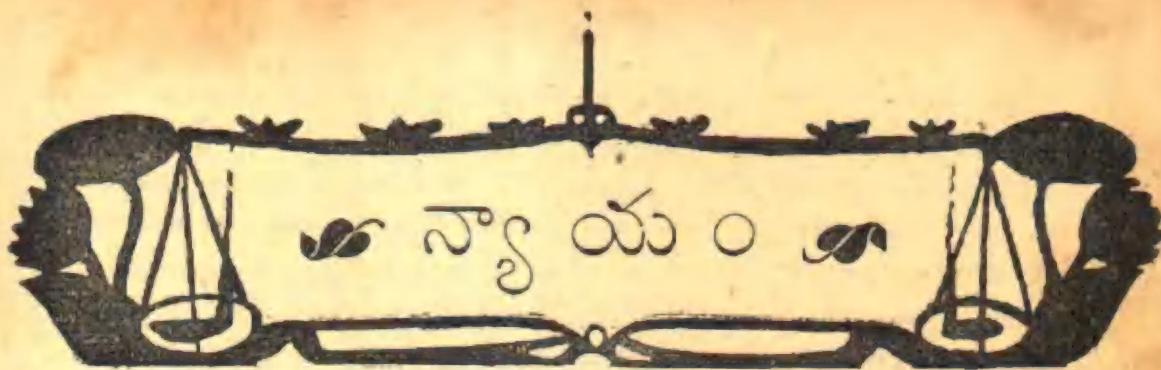
* నాకు వారి కవిత్వమొక ఉన్న ముత వారికి విడితమే.

ఏముంటుందీ, పద్మరచనాసంస్కారంలో వాగరచనా సంస్కారము ఎంతమాత్రము లేదనడానికి?

పద్యానికి పుట్టుకలో రాగంతో సంబంధంలేదు. రాజశేఖరుడు తన కావ్యమీమాంసలో కవిత్వావిర్భావానికి మరో వింతకథ చెప్తున్నాడు. సరస్వతీదేవి కుమారుడట కావ్యపురుషుడు! ఆమె ఆ కుమారుణ్ణి ఒక చెట్టుకింద (?) పడుకోబెట్టి ఏటికి చెల్లించటం. ఆ దారిని పోతూన్న వాళ్ళకి ఈ విషణ్ణి చూసి 'నీ వెళు' అని ప్రశ్నిస్తే, "నేను సరస్వతీదేవికుమారుణ్ణి. కావ్య పురుషుడు నా వేరు" అని స్తోత్రంలో జవాబిచ్చాడట. భ్రమరకిటవ్యాయంగా ప్రాచేతసుడికి పద్మగతి పట్టుబడిందట! ఈ కథనిబట్టి చూచినా, పద్మంలో పున్న గతిని చూచే ప్రాచేతసుడు అక్కజపడేపట్టు తేల్చింది గాని గానప్రకంప లేనేలేదు. పద్మంలో రాగము లేదు.

[నాటకం]

= శ్రీ సోమంచి యజ్ఞన్నశాస్త్రి =

[గతపంచిత తరువాయి]

మూ దో అంకిం

మొదటి రంగం

[శైలమాపరింజెంటుగారి గది. మాపరింజెంటు బుగ్గమీసాగితో గంభీరంగా వుంటాడు. పక్కని హెడ్డువార్డులు నిండునివుంటాడు. ఆరనీది కొంచెం ముసలి మొహం.]

మాప—(రంపలాటి ఓ వస్తువు పరీక్షిస్తూ) తమాషాగా వుంది పనిముట్టు ! ఎక్కడ దొరికింది ?

హ. వా.—చెంకడి చాపకింద ! పూచలు కొయ్యాలని ప్రయత్నం కాబోలు.

మాప—చెంకడా ? పాతదొంగనేమా ?

హ. వా.—కాకేం ? ఇది వాజగో మాటు శైలుకి రావడం. వొళ్లు వాయుగొట్టివా లాభం లేకుండా వుంది. చెబ్బలకి ఆలవాటుపడిపోయాడు. ఒక్కమాటు శైలు దుదిమాస్తేసరి, మల్లీమల్లీ తయారవుతూనే వుంటాడు !

(మాట్లాడుతూవుంటే వొకరు ప్రవేశం. "తమరిని చూడాలని ఎవరో వచ్చాడు." అంటాడు)

మాప—ఎందుకు ?

వాక—పంపించెయ్యమని కలవా ?

మాప—రమ్మను !

(వాకరు వెళ్లిపోతాడు. మెల్లిగా అడుగులేసు కంటూ రామయ్యప్రవేశం)

రామ—శ్రమిచ్చినందుకు ఓమించాలి. ఇక్కడున్న ఓ కుట్టాడి విషయంలో...

మాప—ఇక్కడ కుట్టాళ్లు కావలసివంత మందున్నారు !

రామ—నాకు కావలసింది ఒక్కడే తెండి. వేరు మోహనరావు. ఛోర్లగి నేరం. (మాపరింజెంటుగారికి తన విజిటింగ్ కార్డు అందిస్తూ) రాఘవయ్యగారి హెడ్డునుమాస్తాని. రాఘవయ్యగారి వేరు వివనివారు పట్నంలో వుండరుగా ?

మాప—(వినునుతో) సరే. ఇప్పుడు వాతో మాట్లాడవలసిన పనేమిటి ?

రామ—నేను అసలు ఇక్కడికి రావలసినవాడిని కాదు. కాని ఆతని అప్పుగారు వాదగ్గర కొచ్చి బతికాలుకుంది. తల్లి, తండ్రి లేరు పాపం ! అదేవాళ్లు దుఃఖపడితే నేను చూసి పూరుకోలేను. మోహనరామంటే నాకు మొదటినుంచీ అభిమానం. వాచేరికింద పనిచేశాడు, ఓకాళివాళ్లం...రాక తప్పిందికాదు.

మాప—ఆతన్ని ఎవరూ చూడడానికి వీలేదండీ, ప్రస్తుతం చీకటికొట్టులో వున్నాడు.

రామ—చీకటికొట్టులోనే! రామరామ! అత నలా ఒక్కడూ వుండలేదండీ. నే నెరుగుదునుగా!

మాప—మరేం ఘరవాలేదులెండి. మొదట కష్టంగా వున్నా, తరవాత అలవాటయిపోతుంది. ఈ శైలిల సంగతి నేనూ ఎరుగుదునుగా!

రామ—చాలా బాలేసింది మొన్న చూసి నప్పుడే. ఇంకా బట్టాడేకాదండీ. “కాంతంగా వుండ వోయి” అన్నా. “కాంతంగానా? కైలులో ఒక్క లోదా పైన సంగత్సంగం పెట్టు! ఆలోచనలతో తల బద్దలయిపోగోంది. నా శిర్య మింతే.” అని ఏడ్చాడు. మొగాడు ఏడిస్తే ఏమి బాగుంటుంది?

మాప—పెళ్లయిందా?

రామ—లే...దు, గా...ని...అలాటి లంప టమే మకోటుంది అదంతా మకోగాథ.

మాప—ఊ. తాగుదూ, ముండా లేకపోతే కైళ్లన్నీ మూసెయ్యొచ్చును.

రామ—అవునవళింది...ఆ సంగతే చెబుదా మనకున్నాను. అతను మహావేదనపడుతున్నాడు. మూ డేళ్లు కైదులో వుండిపోవారి. ఒక్కమాటు...

మాప—నీల్లేదండీ. రూట్లకి వ్యతిరేకంగా నడవ దానికి నీల్లేదు.

రామ—అతని మనస్సంతా చెదిరిపోతుందినురి. పైగా ఒక్కడే చీకటికొట్టులో పాతేకారని చెప్పారు! ...అయితే, తెలిక అడుగుతాను, కొట్టవలెలాటిది ఏమీ జరగదుకదా!

మాప—అనసరమయితే కొట్టరూ కొట్టారి: శిక్ష అవధిమించదాని కొచ్చాకుగాని, అత్తవారింటికి రాలేదుకదా!

రామ—శ్రీ రామచంద్ర, శ్రీ రామచంద్ర! ఇహ అబట్టాడు బలికి బతుటపడే చెల్లాగ?

మాప—ఇలాటివాళ్లని ఎంతమందిని చూశాం కాదండీ...నిడివిపెట్టినతరవాత ఆరునెలల్లో ఇక్కడికి మళ్లీ తయారడమా!

రామ—కైలురీసీరు అందుకే పనికొచ్చే టట్టుంది చూస్తే. ఇదేం శిక్షండీ! మన పెంపుడు

కుక్కపిల్ల మన్ని బరికిందనుకొండి. కొట్టులో పడేసి బాదుతామా?

మాప—నేరవ్వదు, కుక్కపిల్ల కాదు, చూశా రా! మంచిచెడ్డలు తెలుసుకునే జ్ఞాన ముంది అతనికి!

రామ—కొట్టి జ్ఞానం తెప్పించగలరండీ, ఎక్క డన్నా? ఇదిగాదు పద్ధతి...

మాప—మీకేమన్నా కైళ్ల అనభవ ముందా!

రామ—కుక్కల్ని చూడండి. దయగా చూస్తే, ఏ పని చూపించినా చేస్తాయి. ఒంటరిగా పోతే బాధిస్తే, క్రూరమృగాలకింద తయారవుతాయి.

మాప—కైళ్ల విషయంలో మాకు ఎక్కిన అన భవ ముంది. శైలికి ఏది అవసరమో మాకు తెలుసు, మీరు అనవసరంగా బోకళ్ళం కలగజేసుకుని ప్రయోజనం లేదు.

రామ—కాని నాకు ఇతన్ని తెలుసు. “ఎక్క డమ్మా నీకు బాధ” అన్నా. “నే చెప్పలేదండీ, రామయ్య గారూ! కాని ఒక్కొక్కప్పుడు తల గోడకేసి కొట్టు కోవాలని బుద్ధివుడుతుంది.” అన్నాడు. ఏమీ బాగా లేదు వరస!

మాప—(ద్రాక్షురులోనించి కాగితాలని తీసి చెడుకుతూ) అతని కొచ్చిన ప్రమాదం ఏమీ లేదు. దాక్కురు రిపోర్టు బాగానే వుంది. తూనిక తగ్గలేదు. రెండుపూటలా భోజనం బాగానే చేస్తున్నాడు!

రామ—అతని మనస్సు పాడయిపోతుందేమో నని నా బాధ!

మాప—మరేమీ భయంలేదు. కొత్తకవక అస్త మానమూ విచారిస్తూకూతుంటాడుగాని, కొద్దికోడాల్లో అలవాటయిపోతుంది.

రామ—అదే నా గొడవ. కైలుకి అలవాటయి పోతే, నేరాలకి అలవాటయిపోతారు. ఇంక చాడి గలేమిటి!

మాప—నేరం చేసినప్పుడు ఆ సంగతి ఆలో చించలేకపోయాడా?

రామ—కూమించారి. మీతో ఘర్షణపడ్డం నా కిష్టంలేదు. పెళ్లిస్తా. కలవు. (హ. వార్తరుచైత్ర

రిగి) కలవు. (అని కొంచెం దూరం వెళ్లి మళ్ళీ రిగి కొచ్చి) చూచండి. ఒక్క మనవి. ఈ స్త్రీ వుండే... ఒక్కమాట అతన్ని చూచిస్తే... ఇద్దరికీ కూడా పండుగ. ఈ ఒక్కమాటూ కరుణించలేరేం!

నూప—కరుణించలేమండీ, మేం కరుణించలేం. మేం దయకలది, సేకస్థులందరినీ పూరిమీద విడిచిపెడితే ఇహ మీరు బతికిస్తే...!

రామ—పూరిమీద విడిచిపెట్టమనలేదుగా సేన... కొంచెం దయగా చూస్తే...

నూప—దయగా చూస్తే మరీ పేరేగిపోతారు బాబూ, మీకు తెలిదు. జైలుపర్యవేక్షకులూ నాలుగ్ర పండిపోయింది. నాకు పాపం చెబుతానంటా రే మీటి మీరు? చెబ్బి చెయ్యగ రుకుస్తుందండీ... నుద్దులు కంటానంటే, ముక్కంటుకుంటుంది!

రామ—(నొచ్చుకుంటూ) సరేలేండి. మిమ్మల్ని అనవసరంగా కష్ట పెడుతున్నాను. తమించండి...(అని బయటికి వెళిపోతాడు.)

నూప—ఏం మనిషి. బొత్తిగా లోకజ్ఞానం లేకేం?... (చా. వా. లో) అలిసిపోయా నిరసిలో మాట్లాడి... కాస్త కాఫీ తెప్పని చెప్ప.

[తెర]

రెండో రంగం

[జైలుకొట్టు. పింగిలో పెల్లు. పక్కపక్కని మూడు నాలుగు కొట్లు కనిపిస్తూవుంటాయి. ఒకదాంట్లో వెంకడు, మరోదాంట్లో మోహనరావు. యితరకొట్లలో కూడా కొట్టుకి ఒకడుచొప్పున మనసులున్నారు.)

పొద్దువార్లరు వెంకడున్న గదిరెలుపు తాళం తీస్తాడు. వెంకడికి నిజంగా నలభైయేళ్లు చాటలేదుగాని, అరవయ్యేళ్లమనిషిలా కనిపిస్తాడు. కొట్టులో అడ్డంగా పడుకునివుంటాడు. చప్పుడుకి కన్నెత్తిచూస్తాడుకాని లేవడు]

చా. వా—ఏరా, వెంకా! మరీ పొగరెక్కిపో తోందే? నూపరిండెంటుగా కొచ్చినా కూడా లేవడం

మానేకావే? (అని వెంకడిని ఒక్కరన్న రన్నతాడు) బయటికి రా!

వెంక—నెగ సేపండావున్నాను బాబయ్యా!

చా. వా—లోగమా? లే!

వెంక—బొమ్మకలు యిరగపాడినేసినారు బాబయ్యా.

చా. వా—ఈ దొంగవేషాలేమిటే? (అని కట్టవో ఒకటి కొడతాడు. వెంకడు 'అప్పుయ్యా' అని మూలుగుతూ లేవలేక లేవలేక లేస్తాడు.)

నూప—(రంపం చూపిస్తూ) ఇదేమిటా? ఏమిటి కథ?

వెంక—నాసేం ఎరగను బాబయ్యా.

నూప—నువ్వెక్కపోతే నీగదిలో ఎలా దొరికిందిరా, వెళ్ళవా? నాలుగుమాట్లు జైల్లో వున్నావు. నిన్ను విడిచిపెట్టినా, మళ్ళీ సేరంకేసి జైల్లోకొస్తావు గదా, పొరిపోవాలని పొడుబుడేం!

వెంక—మీపాదాలతోడు బాబయ్యా, నాసేం ఎరగను!

నూప—ఇది నీ కెలా వొచ్చిందో చెప్ప! నిజం చెబితే శిక్ష కొంత తక్కువచేయిస్తా!

వెంక—నిజం బాబయ్యా! నిజమే చెబు గుండా! నాసేం ఎరగను.

నూప—అయితే నీఖర్మం! పారికొరడా చెబ్బలు కొట్టి, చేతికి కాళ్ళకి కలిపి పంకెళ్లు చెయ్యండి. (చా. వా. లో) తీసుకుపో నీళ్ళి.

వెంక—ఇప్పటికీ కానా కొట్టేసినాడు బాబయ్యా. మీపాదా లట్టుకుంటాను బాబయ్యా. ఇహ బతకను (అని నూప. కాళ్లమీద పడబోతూవుంటే ఓ వార్లరు ఒక్క తోపు తోస్తాడు. దాంతో వెంకడు 'ఏంగ్'లో వెళ్లి పడతాడు. వార్లరు వెంకడిని ఓరన్న తంతాడు. "చచ్చాను బాబయ్యా" అని వెంకడు మూలుగుతాడు)

నూప—ఇలాటి చెబ్బ లెన్ని తిన్నావో యిది వరకు. మరేమీ చావవు... పో.

(చెంకడిని వార్దరు బయటికి ఈడ్చుకుపోయాడు. దూరంబించి మూలుగుస్వని... హే. వార్దరూ, మాప. మోహనరావున్న గదిదగ్గర కొస్తారు. అతని గది తలుపు తీసి, అతనిని బయటికి తీసుకొస్తాడు వార్దరు)

మాప—తల గోడనేసి కొట్టుకుంటున్నా నని వార్దరు ఫిర్యాదుచేశారు! ఏం, బుద్ధితేమా? తలతో రాతిగోడని బద్దలుకొట్టి పారిపోవాలని చూస్తున్నావేం?

మోహ—(హాటుకుతూ) నేనా? పారిపోవాలనా? నే నెక్కడికి పారిపోగలను?

మాప—మరి తల గోడనేసి ఎందుకు బాదుకోడం?

మోహ—రాత్రిల్లు నిద్రకట్టడంలేదు. చీకటి పడే సరికి అన్నీ భూతాల్లా కనిపిస్తున్నాయి. “వా కీజవ్వలో విడుదల కాదేమా; నే నీకైల్లో చచ్చిపోతానేమా” నన్న భయం పట్టుకుంటోంది.

మాప—మరేం భయంలేదు. కాని బాగర్ర! తల గోడనేసి కొట్టుకోడం జైలురూల్సుకి వ్యతిరేకం! ఇక్కడ డిస్పింతుకి ఏ విధంగానూ భంగం రానివ్వకూడదు. మళ్ళీ ఇంకో మాటు గువ్వు తలకొట్టుకున్నావని తెలిసిందా, నీక్కూడా కిక్కునెయ్యకలసాస్తుంది. తెలిసిందా?

మోహ—తెలుస్తూనేవుంది.

మాప—పో. లోపలికి పో.

(మోహనరావు ‘బతికాను లేవుడా’ అనుకున్నట్టు తన గదిలోకి ఒక్కడుడుకు ఉరుకుతాడు. వార్దరు పైన తాళం వేస్తాడు. మాపరిండ్లంటూ, వార్దరూ మెల్లిగా నడిచి వెళ్లిపోతారు. ఒక్కనిమిషం నిశ్శబ్దం. ప్రేమిమీద ఎవరూ వుండరు. పైన కొరడా చెబ్బల ధ్వని. శేలమీద కూచునివున్న మోహనరావు గాభరాపడిపోతూ లేస్తాడు. పులి బోనులో తిరిగినట్టు అటూ యిటూ తిరగడం ప్రారంభిస్తాడు. పైన మళ్ళీ కొరడాచెబ్బ. “అమ్మా, అమ్మా” అని కేకలు. మోహనరావు అటూ యిటూ పరుగు ప్రారంభిస్తాడు. మళ్ళీ పైన చెబ్బలచప్పుడు. “బాబోయి” అని పెద్ద ఆర్తనాదం. ఆ తరువాత పెద్ద మూలుగు. మోహనరావు

ఇంక ఆపుకోలేకపోతాడు. అతని కఠిరమంతా కంపించి పోతోంది. తల గోడనేసి బాదుకోడం ప్రారంభిస్తాడు.)

నా లు గో అం కం

[వీక్షకులుగారి అభీను. పరిగ్గా మొదటి అంకంలో లాగే ఏర్పాట్లు. రామయ్య ఒక్కడూ కూచుని వ్రాసుకుంటూవుంటాడు. సుందరమ్మ మెల్లిగా లోపల ప్రవేశిస్తుంది. కట్టుకున్న చీర మాసింది; బహుపురాతన మయింది. స్థితి ఏమీ బాగులేదని నూచించే దుస్తులు. రామయ్య తన రాతగోడవలో వుండి సుందరమ్మ రావడం కనిపెట్టలేదు. ఆవిడ కొంతసేపు నించుని, ఆయనదృష్టి మళ్ళించడానికి చిన్న దగ్గు దగ్గుకుంది. రామయ్య తలెత్తిచూసి సుందరమ్మని గుర్తుపడతాడు.]

రామయ్య—నువ్వేనా? గుర్రేపట్టలేకపోయాను. చూసి రెండేళ్లు దాటిపోయినట్టుంది? కూర్చో. అందరూ కులాసాగా వున్నారా?

సుంద—అ. నేను ఇదివరకున్న చోట వుండడం లేదు.

రామ—కొనివని ఏమీ చెయ్యలేదుకదా!... మోహనరావుని ఈపాటికి విడిచిపెట్టేవుందాటికాదు? నీకు కనిపించాడా?

సుంద—అ. నిన్న ఆకస్మాత్తుగా కలుసుకున్నాం!

రామ—కులాసాగా వున్నాడా?

సుంద—ఎక్కడా పనిదొరకడం లేదట. భయం కరంగా రయారయూడు. మీరేమైనా సహాయంచేస్తే...

రామ—నేనా? నే నేం చెయ్యగలనూ?...

సుంద—మళ్ళీ ఈ ఆఫీసులో ఉద్యోగం దొరికితే.. అతన్ని సరించి మీకు తెలియనిదేమీ లేదుగా?...

రామ—(నిర్ఘాతపోయి) ఈ ఆఫీసులోనే?

సుంద—(కన్నీళ్లు పెట్టుకొని) ఇంక ఎవరి దగ్గరకి వెళ్లడానికి అసలే లేదు. ఎప్పుడైనా చేస్తే మీరే సహాయం చెయ్యాలి!

రామ—స్త్రికాగారితో మాట్లాడుతూ నవలొ.
కాని లాభముంటుందని లోచదు.

సుంద—నాతో వచ్చి, పైన నించున్నాడు.

రామ—(గాభరాపడుతూ) వొడ్డొడ్డు. పిలచే
దాకా లోపలికి రావొడ్డును. సంగతి సందర్భాన్ని
కనుక్కొక్కునును పే స్త్రీపరుగారి కంట బడితే మొద
టికే మొప్పురావచ్చు.

సుంద—మరిచిచో కండి. మీ మేనామరచిపోను.
(అని బయటికి వెలిపోతుంది. రామయ్య మల్లీ రామ
కోడం ప్రారంభిస్తాడు. ఇంతలో మోహనరావు
మెల్లిగా లోపలికొస్తాడు. మానీ, చిరిగిపోయిన
చొక్కా. పం నవాదా అడేసితిలో వుంది. వై నో
పాతఖంకునా తినొచ్చిపట్టు తెలపదానికి ఓ చిన్న
దగ్గ దగ్గతాడు. రామయ్య రెల్లె చూసి పెదివి
బిరుస్తాడు.)

రామ—వొడ్డుని చెప్పిపంపించినా, మాట విని
సింపుకోమండా వొచ్చేకావుగదా! సరేలే, రానే
వొచ్చావు, మానో.

మోహ—(భయంభయంగా స్త్రీపరుగారి గదివైపు
చూస్తాడు.)

రామ—ఇంకా రాలేదు. ఎలా వున్నావు?

మోహ—ఏదో ప్రాణాలతో వున్నా.

రామ—(పరధ్యాపంగా) ప్రాణాలతో వున్నా
వు? చాలా సంతోషంగా వుంది. స్త్రీపరుగారితో
నీ విషయం మాట్లాడితానని మాటిచ్చాను. వెళ్ళిదిమిద
కార్యం కావాలి కాని లొందరపడితే లాభంలేదు.

మోహ—నాకు మరొక్క అవకాశ మివ్వండి.
చాలు. చేపిన తిప్పకు వెయ్యిరెట్లు కిక్కు అవధించాను.
తెల్లొ వున్నప్పుడు యాకం పెరిగానంటారు. మరిచెడి
పోయినా, తూకం పెరిగితే చాలు వాళ్ళకి.

రామ—నీకు అలాటి జచ్చేమీ పట్టుకోలేదు
గదా, కొంపతీసి!...సరేగాని నీ కేదో వువ్వోకం
దొరికిం దనకున్నాను.

మోహ—దొరికిందిగాని, నన్ను పోలికున్నాడు
బరకనిస్తేవా! వీళ్లు పదిమాట్లు నా చుట్టూ తిరిగేసరికి
యజమానునికి గాభరావే, నన్ను పామున్నాడు.
దొంగని అట్టిమిలో పెట్టుకోడం ఎరికైనా భరిగానే
వుంటుంది చూడండి.

రామ—అవసరంగా తిట్టుకుని ఏం ప్రయో
జనం...నిన్ను కనిపట్టుక వేధిస్తున్నాడోయ్...మీ నా
కైవరూ నీకు సహాయం చెయ్యరూ?

మోహ—మా అక్కకి ఒక రైకి తుయ. లేవలేని
నీతిలో వుంది. రెండోదాని మొగుడు...

రామ—అవునవును. నే దిన్నా...

మోహ—నే మొన్న వాల్లింటికి వెళ్ళేసరికి, వా
ళ్ళప్పుడే భోజనానికి కూచున్నాను. నన్ను చూసి మా
అక్కయ్య గీతతోయింది కాని మా బావ గుడ్డెరచేసి
సరికి కూబవలసాచ్చింది. "ఎందుకొచ్చిపట్టు" అన్నాడు
మా బావ. మానాభిమానాలు చంపుకుని "భోజనానికి
కూచో మనవుటోయి" అన్నాను. "దానికేం లే, మన
మేదో నిర్ధారణకి రావాలి. మత్స్య నా కొంపమీదికి
ఎలానూ వొస్తావని అనుకుంటూనేవున్నా. పాతిక
రూపాయ లిస్తాను. తీసుకు రంగూడు! వెల్లిపో
అన్నా దామహాదాత. నీ పాతికరూపాయలూ నీ దగ్గరే
వుంచుకో. మల్లీ నిన్ను బాగాపెట్టారే" అని వొచ్చే
కాను. స్నేహమంటే అలా వుండాలండి!

రామ—(ఓదార్చిపట్టుగా) పోనీలేగాని, ఆ
సామ్య నే నిస్తాను, వున్నామంటావా?

మోహ—ఏం? పనికొరిగేటట్లులేదా?

రామ—నీ ఆకారం చూస్తూనే...

మోహ—వారం రోజులనించీ నిద్రాపోయి
తిన్నూలేవు.

రామ—నిన్ను చూస్తే మా అందరికీ చాలా
జాలిగానేవుంది!

మోహ—అదేమండీ, అందరూ జాలిగా వుందని
కబుర్లు చెప్పేవారేగాని నే దగ్గర కొస్తే, ఏమయిపో
రామోనని భయపడితారు, ఏం?

రామ—చైత్ర్యంగా వుండాలియే!

మోహ—చెప్పడం సులభమేనండి! నాలా ఆధోగతిపాలయినతరవాత ప్రయత్నించి చూడండి, కబుర్లకేం!

రామ—నువ్వేం ఏ సోమలిక్టువో అయిపోలేదు కదా! ధోరణి చూస్తే...

మోహ—(వికటంగా నవ్వుతాడు.)

రామ—నీమంచికోపమే చేకారుగాని, నీకు హానిచేయ్యాలని ఎవరి ఉద్దేశమూ కాదుగా! (అంటూ వుంటే, రాఘవయ్యగారూ, రాజారావు లోపలి కొస్తారు. రామయ్య మొదట కొంచెం గాఢరావడ తాడుకొని వెంటనే లేచుకుని)... జ్ఞాపకముందనుకుంటాను... మన మోహనరావు...

రాజా—ఎలా వున్నావోయ్...

రామ—(రాఘవయ్యగారిలో) మీలో ఒక్క నిమిషం మాట్లాడాలి. మోహనరావు! నవ్వు గదిలో వెళ్లి కూచో అమ్మా. (మోహనరావు లేచి లోపలి గుమాస్తాలగదిలోకి వెలిపోతాడు.)

రాఘ—ఏం! మళ్లీ ఎందుకు రానిచ్చా విక్కడికి?

రామ—పాపం. చాలారాధలు పడుతున్నాడు. ఎక్కడి వుద్యోగం దొరికినా, పోలీసులు ఇతని వెనక జడ్జిగొట్టి, వుద్యోగం వూడిపోతోంది. తెలుసుంచి వచ్చేసినవరకు నాతికూడా పోలీసులు ఎందుకు విడిచి పెట్టకో తెలియకపోయింది! ఒక్కమాటు వాళ్ల నోటీసులో పడితే...

రాఘ—ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటావు!

రామ—మనకి ఇతని సంగతంతా తెలుసుకునక, మనకి పోలీసుల భయమేమో వుండదు. ఇప్పుడు మన కొ నుకూస్తా కావాలిగా!

రాఘ—(కోర్కారపోయి) మన ఆఫీసులోనే...

రామ—మనమే సహాయం చెయ్యలేకపోతే... అతనిని చూసేవాళ్లెందరూ లేరు ఈ లోకంలో. మాడి చచ్చిపోతాడు.

రాఘ—బాధ్యతంతా మనమీద వున్నట్టు మాట్లాడితే యెలా? నేరం చెయ్యమని మనమేమో బతిమాలలేదుకదా!

రాజా—తామపాముపగపడితే ఎలానాన్నా? పశ్చాత్తాప పడుతున్నాడుగా!

రామ—చేసిన తప్పుకి తగిన శాస్త్రమింది. నిజంగా చాలా పశ్చాత్తాపపడుతున్నాడు పాపం!

రాఘ—ఇతను లేవదీసుకుపోదలచుకున్న ఆడ దేమింది?

రామ—(బుర్ర గోళ్లొంటూ) మీదిగ్గిర దాపరికం పనికిరాదు. ఇంకా వుంది.

రాఘ—ఇప్పుడు మోహనరావుతోటే వుంటోందా?

రామ—వార్మింటి వ్యవహారాలు మనకెందుకు? లోకంలో లక్షజరుగుతూవుంటాయి.

రాఘ—మన ఆఫీసులో పనికావాలన్నప్పుడు ఆసంగతి మనకి కానాలి. దాని సంబంధం వారులు కుంటేనేగాని, ఈ ఆఫీసులో కాలెట్టడానికి ఏదీలేదు.

రామ—మోహనరావుని పిలవనా? మీమాట వింటేట్లు చెయ్యగలన!

రాఘ—నేనే వెళుతా. పిలు.

(రామయ్య గదిలో వెళ్లి, మోహనరావుతో తిరిగొస్తాడు)

రాఘ—(నిర్విహేమాటంగా) ఏమోయ్, ఇలా చూడు. మా అల్పాయా, నేనూకూడా నీకు మరో అవకాశం ఇవ్వాలనుకుంటున్నాం. కాని రెండు సంగతులు నీకు స్పష్టంచెయ్యాలి. లోకమంతా నీమీద కక్షగట్టిందనే దురిభిప్రాయం పెట్టుకుని బాధపడితే లాభంలేదు. నీ కేదో అస్థాయం జరిగిందన్న అనుమానం వారులుకొ. ఇవ్వ మొచ్చినట్లు అదినితికరంగా ప్రకటించి, ఫలితం తప్పించుకుతిరుగుదామంటే కుదరదు. దాని యోగక్షేమాలు అది కట్టుంచేసుకోకపోతే ఇంక సంఘంకేసి చూసే దెవరు?

మోహ—అవును... కాని నేనోరెండుముక్కలు చెప్పాచ్చా?

రాజు—అవును.

మోహ—అన్ని కలవాళ్ళూ వుంటారు. మొదటి మాటు మమ్మల్ని కొంచెం దయగా చూసి, మా యోగ క్షేమాలు విచారించేవారి చేతికింద తెక్కితే జైల్లో కాకుండా, ఇప్పుడున్న వాళ్ళలో పాతికమందయినా జైలుకి పోరు.

రాజు—(పెద్ది చప్పరించి) నాకేం వమ్మకం లేదు!

మోహ—(పక్షిని బాగా చూడకం తెచ్చుకుని, (ఉద్దేశంతో) నా ప్రాణం తీసేసింది. నీ నిధివంకటి మనపిరిగిగాను!

రాజు—నీ భోరణి మాకేం ప్రోత్సాహకరంగా లేదు.

రామ—అహహా. మాట్లాడే పద్ధతి తెలియక అడ్డదిడ్డంగా మాట్లాడుతున్నా దండే.

రాజు—పాతసంగతులన్నీ ముచిపోయి, మంచి పేరు సంపాదించుకోవడానికి ప్రయత్నించారు. రెండోది: ఈ స్త్రీనో సంబంధం ఏమీ పెట్టుకోవని వాగ్దానం చెయ్యారీ. ఇదే నీ తండ్రిని పాడుచేసింది. ఈ లంపటం వదిలించుకుంటేనేగాని, సత్య బాగుపడవు!

మోహ—కాని... ఇన్నాళ్ళూ ఆవిడయద ఆక తోపే నేను బతుక్కొచ్చాను. అది పోతే నేను బతికేం లాభం!

రాజు—(కొంచెం మెత్తపడి) కష్టమేవనకో. కాని ఇలాటి ఆఫీసులో కట్టుమాసుకుని ఏ దెబ్బ జరిగితే మాకేం అని వుండడానికి వీలేదు.

మోహ—నేను ఈ జన్మలో ఆవిడని విడిచి పెట్టను.

రాజు—నీ క్షేమం కోరిన మనమయితే, ఆవిడకే అర్థమవుతుంది! ఇంకా ఆఫీసుకి ఈదవదు. సత్య పెళ్లి చేసుకోవడానికి అవకాశమంటే, అప్పటిసంగతి జేరనుకో. పెళ్లికి వీలేదయ్యే... పెనిమిటివున్న మనపి.

రాజు—మహమ్మదీయమతంలో కలిస్తే సరి. విడాకులిచ్చేమని వివాహం చేసుకోవచ్చు.

రామ—కురకల్లానే!... (రామచంద్రా.

రాజు—తిరిగి హిందువులయిపోవచ్చునోయో.

రాజు—ఆవిడనిపిలు. (మోహనరావు బయటి కళ్లి సుందరమృతో కలిసి లోపలికొస్తాడు) నీతో ఓ సంగతి చెప్పాలని పిలిపించాను. మోహనరావుయద జాతికొద్దీ ఆతనికి మళ్లి ఉద్యోగవివాహాలని వుంది. నీకు ఇతనంటే ఇష్టమేనా?

సుంద—అ!

రాజు—ఇతని పురోభివృద్ధికి అడ్డుపడవుకదా!

సుంద—అవసరమయితే, ప్రాణమిస్తా.

రాజు—అయితే ఇతన్ని విడిచి పెట్టి వెళ్లిపో. ఇదే సత్య చెయ్యాల గొప్పమేలు.

సుంద—(తెల్లబోతుంది.)

మోహ—నీన్న నా ప్రాణమండగా వోదలను.

రాజు—మరోచారి లేదు.

సుంద—వాగ్ధి ఇంటే అన్నమాట.

రాజు—ఆతని పురోభివృద్ధికి నీ త్యాగం అవసరం!

(పైన ఆలుకుడు)

రాజు—ఎవరక్కడ?

రామ—(సుం! మో! లతో) మీరిద్దరూ లోపలికి వెళ్లండి. (ఇద్దరూ లోపలికి వెళ్లిపోతారు, వెళ్ళు తూవున్నప్పుడు, మోహనరావు తన ఖండుచా మురిచిపోతాడు. అదెవరూ గుర్తించదు.)

(పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు ప్రవేశిస్తాడు)

పో. ఇ—ఇక్కడ ఇద్దరవరకు అగృహణం గుమాస్తా...

రాజు—(ధీమాగా) ఏమిటతనిసంగతి?

పో. ఇ—ఈమధ్య కనిపించడం మానేశాడు!

రాజు—లోలో మీకు కనిపిస్తావుండాలా?

పో. ఇ—నేరవులందరి ఆలోకి మాకు తెలియదాలి. ఈమధ్య ఎవరో దొంగసర్ది ఫీకట్టుతో ఉద్యోగం సంపాదించిపట్టు ఫీర్యాదుద్దించి.

రాజు—అయితే?

పో. ఇ—పాతపోర్తరీ నేగళ్ళల్నుందరినీ వాకలు చేస్తే దొంగ బయటపడొచ్చు.

రాజా—అంతే ఓమాట నేరం చేస్తే ఇవా వాళ్లని నిద్రపోనివ్వగ్నమాట !

పో. ఇ—మేము చేసే దేముంది ? తీసుకెళ్లి, ప్రశ్నించి, అనుమాన తీరిపోతే పంపించేస్తాముగా !

రాజా—వ్రాళ్లో ఎక్కడ పోర్తరీ నేరం జరిగినా, ఇతనిమీదికి రావలసిందేనా ?

పో. ఇ—నూపని మేం చేసుకోకపోతే ఎలా చెప్పండి ! అది నే మన్నా మీకు కనిపించాడా ?

రాఘు—మేం ఇప్పుడు చాలా పనితోందరలో వున్నాం...తరవాత మళ్లీ కనిపిస్తే...

పో. ఇ—నేరక్షణ్ణి దాచితే...

రాఘు—(తీసంగా) నే నెరిసి దాచలేదు. అనవసరప్రశ్నిలకి జవాబు చెప్పవలసిన బాధ్యత లేదు.

(పోలీసుఇన్స్పెక్టర్ కదప్పి మోహనరావులందువా మీద పడుతుంది. "ఎర్రలెండి. వెళ్లి వస్తా" అని పై వెళ్తున్నట్లే బయలుదేరి అకస్మాత్తుగా వాళ్లున్న లోపలిగదిలోకి వెళుతాడు.)

రామ—(గాఢరాపడుతూ) అది గాడు దారి... యిటు, యిటు.

(లోపలినుంచి "ఎర్రల వాడు" అని ధ్వని. అర నిమిషం అంతా నిశ్శబ్దం. మోహనరావుని చేతిలో ఇరికించుకొని పో. ఇ. వ్రేలిస్తాడు.)

రాజా—ఈ మాటలకి వొదిలెయ్యండి !

పో. ఇ—నా కా అధికారం లేదు.

రాజా—చాల్లీ పట్టుకున్నారంటే అతని పనయి పోతుంది. జన్మంతా ఇలా జరగవలసిందే.

మోహ—ఆ భయం లేదులెండి ! మొదటికితే ఎప్పుడు పడిందో, అప్పుడే వాణేనయిపోయాను. (అని వికటంగా నవ్వుతాడు)

(పోలీసు ఇ. మాట్లాడకుండా మోహనరావుని పట్టుకుని ముందుకి సాగిపోతాడు. ఓ నిమిషం అంతా నిశ్శబ్దం. పై "దబ్బు"న పడిన చప్పుడు. "రామరామ" అని పోలీసు ఇ. మాట వినిపిస్తుంది. రామయ్య బయటికి పరుగెడతాడు. రామయ్య, పో. ఇ. దెబ్బకొన్న మోహనరావుని మోసుకొస్తారు. బట్టలమీద రక్తం చిమ్మి వుంటుంది.)

రాఘు—ఏమయింది ?

పో. ఇ—కిందికి ఉరికాదు. తలకి బలమైన దబ్బు తగిలింది.

రాజా—ఏంపని చేశావోయ్ !

పో. ఇ—వైట్ తేసం ! పైగా-ఏమి ముంచుకుపోయింది ? ఓవేళ కిక్కుపడినా, ఓయేడో, రెండేళ్లలో పడును. అంతేగా !

రాజా—అంతే అంటారా ?

(ఈ గదిలోపల విని లోపలినుంచి గుండరమ్మ లైటి కొస్తుంది. ఈదృశ్యం చూసి నిర్భారపోతుంది.)

గుండ—అంతా అయిపోయింది. చివరికి చంపే కాయా ?

రామ—చేతులారా నిండుప్రాణాన్ని తీసుకున్నాంగదా ! మొదటే తుమించి ప్రాయశంపే ఇంతవరకూ రాకపోను.

(గుండరమ్మ కూచుని, మోహనరావుల తన వొడిలో పెట్టుకొని ప్రాణ ముందో లేదో పని పరీక్ష చేస్తుంది. రామయ్య అడుర్దాగా చూస్తాడు. గుండరమ్మ పెదవినిరుస్తుంది.)

గుండ—అంతా అయిపోయింది ! ఒక్క తప్పుకే ప్రాణం బలితీసుకుంటే, ఏమి సంఘం ! ఏమి న్యాయం !

రాయలసీమ 'గడియారము'

✽

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి =

౧౮౮౩ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వము 'గడియారము' వేంకటేశ్వరాస్త్రియవలె పేరు తెలుగువారిలో నెఱిగినవాఁడొకఁడే. నామట్టుకు, నేను వారినిగూర్చి విన్నవాఁడను గాదు. ఎన్నఁదో నాపుట్టుకకుఁ బూర్వము ఆయన 'శవభారతము' అని విరుక మిచ్చి పండితులు మెచ్చుకొనిరట. ఆపేరైనను రాయలసీమ వాఁడేగాలేదు. మావహూషివాడు. దేవులపల్లివారు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు ఆవాఁడు అవధానపుగారడీయో మామూఁడచేరుగాంచిరి. వారిని జూచి, అందును విశిష్ట తిరుపతిశ్రీమంతులను జూచి కవిత చెప్ప నేర్చినవాఁడెల్ల వధానము చేసినఁగాని ముక్తికీదముకొని ఆకళ నభ్యాసముచేసినవాఁడు. అప్పటి యా తెలుగునాఁకము గతానుగతియు.

పలువురతోపాటు శేషరాస్త్రిగారును విద్యాధ్యయనమై పిమ్మట, సహజకవితలో మెఱుగులు దేలిరిరువాఁత, శతావధాననాటకమును చేసిరి. మఱొకవిధోడు తీసికొనిగాని, అవధానములనేయుట వాఁడు తప్పక. అప్పటి యా వాచస్పత్యము తన కన్నులు పరిపాటియన శ్రీ దుర్భాగ రాజశేఖరకవితో జరిపితి శేషరాస్త్రిగారు రవధానముల కుపక్రమించిరి. అది ౧౮౭౦-౧౮౭౩ సంవత్సరముల నడిచికాలము. ౧౮౭౩ నుండి శేషరాస్త్రిగారి ప్రార్థనలూరు మని నీపలుహౌసుకొలులో పండితపదవి కుదురుపడినది. నాలుగైవఁధానములు చేసినంతమాత్రమున, పాతకాలలో బుడికులై వంతమాత్రమున, అనుకరణభోంఁడిగా 'శేష' ప్రబంధములు ప్రాసించితమాత్రమున శేషరాస్త్రి గారి ప్రతిభోన్నతి తెలుగుజాతి మేలు యెఱుంగును!— ఎఱుంగునందులలో దానితప్పేమి?

వశతయనఁగాని రసాలముపైపు కుమ్మెదలు చూపె; కోకిలము గొంతెత్తెను. "వృక్షస్య సంప్రప్తి

తస్య మారాద్దాభో వాతి"—పేరుఁబ్రతిష్ఠలకు దేశ కాలములు స్రవణకారణము.

౧౮౮౩ లో 'శివభారతము' వెలువడినది. ఆ కృతి చూచి తెలుగుమహాపురుషుల దలతెల్లవోయిరి. "ఇట్టి మహాకవి యావఁకుఁ బుట్టలేదని కాదు. ఇన్నాళ్ల వాఁక నీకవిత్వపంతుఁడే పంతులలో దాఁగి యుండెనని. క్రమముగా నేటికి గడియారము శేషరాస్త్రి నెఱుంగని పండితుఁడు, తెలియని కవి, వినని తెలుగునాఁకుడు లేఁడన్నచో నమ్ముడు! ఆయన 'శివభారత'కవిత సాహిత్యపథలలో గానముచేయుచున్నారు. పాఠికభలలో బాడుచున్నారు. పురాణముగాఁ బారాయణము గావించుచున్నారు. నేను విన్నంతలో కన్నంతలో శేషరాస్త్రిగారి శివభారత మునీ శిరఃగంఠము గావించినవాఁడు లేఁడు. నేఁడు శాస్త్రిగారి యాడు అయినపక్షిలో నున్నది. శివభారత మించుమించు నాలుగువకాబుల భారతీతపస్సు పంట. శతాబ్దులు, సహస్రాబ్దులు తెలుగువారి కడపులు విండించు రాయలసీమపంట. గ్రంథకర్తవిజ్ఞప్తి యిటు లున్నది :

".....ఈ గ్రంథరచనకలకు నది యొక కవితారపస్సు. మూడుపర్వముల ప్రాయముతో అరణ్యఆజ్ఞాతవాసముల సంస్కారముతోఁ బ్రవృత్తయిన భారతిగాఢ అది. సోమయాజికవిత్యమున ఉత్తర గోగ్రవాణముతో విధిగా నీ శివభారతరచన యారంభమైనది. ఇంతయు ధన్యదేవతావరప్రసాదము. అప్పటి నా యిరికృగులు లోక మెన్నఁదో చదువవచ్చును. నాకవిత్య మునుపేర నిప్పటికి శివభారతము చాలును. ...."

ఈపలుకులు విలువగట్టలేనివి. శివభారతకృతి యెల్ల నొకయొక్క. ఈ యక్షరమలన్నియు నొక

యెత్తును. ఇది చిత్తకుద్ధిగా వ్రాసినమాట. వారి కృతి పూర్తిగఁ జదివియూచి నాలో నే ననుకొంటిని:—
 “శేషశాస్త్రిగారూ ! నన్నయమూర్త్యంతరమగు సోమయాజుల మీరు ? కవిత్రియభారతమువలె ‘జగము లున్నంతవఱకు కల్లు జనులు చదివి తనియుటను’ శివాజీ ప్రబంధము రచించి శివభారత మని పేరు పెట్టుకొంటిరా ? ఎంత గడుసుఁడనము ! ఔను. తిక్కనభావనా కత్తి, తిక్కనపలుకుబడిసాంపు, తిక్కన కథావేత్తవర, తిక్కనరాజకీయప్రజ్ఞానము మీ రొక్కరే తక్కించు కొంటిరికాచోట ! కానిచో, గ్రంథాదివిజ్ఞప్తిలో ఆటలు వ్రాసికొనుట కన్నిగుండె లుండివలె ?” అని.

శాస్త్రిగారు ‘నాంది’లో నన్నయచిప్రాక్త వాద్యకసాంధ్రకవుల నభిమతించినపిమ్మటఁ బ్రత్యేకించి సోమయాజి కీచింపకము కాన్పనిచ్చిరి:

చ. హరిహరసాధకాంతమును
 రాకృతి లోపలియావునక, బురా
 చరితరపఃఫలం బుధను
 సత్కవిమిత్రైక పెల్ల, ధ్యానక
 త్వరుఁడయి భారతాగమము
 వల్కెడు తిక్కనవామ్మవెంటఁ ద
 త్కరమునఁ దాండవించు వర
 దాయని లేఖని నే భజించెదన్.

ఈ కవివరుఁడు తిక్కనర్యపలుకుబడి యొర వడిగ, ఒక్కొక్కయెడ నూతనభావములు మెలవడిగ “ఉభయమార్గ సమన్వయభోరణిపణ్యేయముగ” భార తాన్నయముడిటగ శివభారతము సంతరించి ‘మాతృ పితృపూజానుమ్రపజంట’ చేసి కృతకృత్యుఁడైన వాఁడు. ఈ ‘శివభారత’మన్నది యెనిమిదాశ్వాసముల మహాకావ్యము. మొత్తము, దీనిలో నించుమించుగ ౨౫౦౦ పద్యము లున్నవి. ఈ కృతి కుపోద్ఘాతము వ్రాసిన శ్రీ రాళ్లపల్లి ఆనంతకృష్ణకర్మగారి హృదయ రహస్య విట్లు బయటఁబడినది:

“ఆధునికాంధ్రసాహిత్యమందు నామఁ గల యల్పమభవములో మహాకావ్య మనుపేయన కింత తగిన గ్రంథము నేఁ దాడలేదు.....ఈ భారతభావ

గొప్పరపుష్పతో ప్రసన్నమధురముగా ప్రవహించు చున్నది. పలుచోట్ల తెలుఁగు కింత లగువుచిగువు కలదా యని యాశ్చర్యపడునట్లు చేయు నడికారము లిందుఁ గలవు.....”

శాస్త్రిగారికి నశమైన కవిత్వాకర యెట్టిదో యాపద్యము పుష్టపఱచును:

చ. పరహిత, మాతృనిర్వృతి య
 పారయశోధన గౌరవాదిది
 మృగము లందఁడేసి యిహ
 మున్ బరము నెల్లయించి మానవున్
 ధరఁ జరితార్థుఁ జేయు కవి
 తాకక నావకమాటఁ బంచమ
 స్వరమున నాలపించెద న
 సంతనవాంత రసాలకాఖిలన్.

‘శివభారతము’ వసంతకోటి పంచమస్వరాలా పము దాని మగునియ ‘ఇదమిత్థ’మనుట టలుకానిది. అయినను, నాహృదయము విప్పక మానలేను.

‘శివభారతము’ ఆదినుండి తుదిదాక నొకే తీరుఁ దీయము గల కవిత్వలో సాగినది. గ్రంథమంతయు రస ఘటిక, విశేషించి లుకజీ-జీజియాల సంభాషణము, ఓక్కనులో బహుమనీరాజ్యములు, తత్పరిపాలనస్థితి, శివాజీ పునహలో రాజ్యాంగగోక్షణము, దాదోజీచరమ దళ, శివాజీచరమదళ, శివాజీకృతజ్ఞత, రామదాసు దర్శనము, భక్తిపదేశము, సయితాయినలహా, భవానీ ప్రార్థనము, శివాజీ పాదుషా కుత్తరము వ్రాయుట, మోక్షవిడుదల, బాజీప్రభుమరణము, శివాజీసానభూతి మోక్షమరణము, శివాజీనిచారము, శివాజీ పాదుషా కొఱవైన కేసుట, తానాజీప్రతిజ్ఞ, సింహగడము లగ్న వట్టుట, నూర్యాజీ సింహగడము గెల్పుట, తానాజీ నిర్యాణము, శివాజీసంతాపము, పట్టాభిషేక పూర్వ రంగము, శివాజీ భవానిశోకల కేగి చేసిన విన్నపము— ఇవన్నియు బహురసవత్తులు.

బాతీయపునుడులు వాడుటలో, చిక్కనిపలుకు లేటికొని పాడుగుటలో, చైత్రవాటము రెటిగి పద్య ములు నడపుటలో, నడుమనడుమఁ బానకములో మిరి

యవులునువలె సంస్కృతపదములు సంతరించుటలో,
వాటి నేటి రాజ్యాంగరహస్యములు సమన్వయము
చుటలో, బొదిలి పాటించుటలో శివభారతకవికి గల
జగజ్జాతరసము మన తెలుగునీలలో వీవాడు పలుచగ
మన్నదనుటకు సాహసించును. ఉభయస్కంధముల
బలిమితో సారస్వతసాగరములోఁగలు ముట్టి రసా
మృతకలశమును జేపట్టిన భావుకకవులలో మన శేష
కావ్యేగాదు ఒక భావుకమహాకవి. ఇందులకు శివభార
తమే తొదాయోత్తి నిలఁబడును.

ఒకటి తన్నఁ జంపవచ్చినపుడు నూతురు
జీడియా యనుచున్న మాటలు:—

కవున హుంకరించి యడి

కించెద, వాయున మైత్రనుంటి నీ

చెవ్వరిపైన ? నీయెడఁద

కింత వివేకము చాలదయ్యెనే ?

గువ్వలుఁగూడఁ గావులను

సూరియె చెంచు జగంబునందు, నీ

చెవ్వఁడవయ్య ! యాదరణ

కక్కరె యల్లుఁడు వాఁడువిడ్డయున్.

కనికర మింతలేని కొటి

కాఁడవు నన్నిటు పెంచవేల ? తు

ట్టినయపుడే గళ మృత్యును

టిందినఁ బోవన ? వెంటనంటి యి

య్యమవున వేలబూన మన

సయ్యెనే ? కన్ననిగుంసు మ్రొగున

రన విడి పువ్వాతికిఁగ

వా ! యొక మానవుఁ డిట్లు నీయుచే ?

అనురాగనిలయ వాజనని మాల్యాదేవి

కడుపులోఁ గార్చిచ్చు గనలఁజేసి

కన్నీటిబుగ్గ బుగ్గల జాఱఁ గుమిలిపో

యెడునన్న 'కల్లో' యెడఁదఁ ద్రుంచి

తల్లి తెక్కల ప్రోపు తలఁగని సాంతా

భావితీవిరనాక భంగపఱిచి

కమియూఁగిన పండు గర్భసింహ మగల్గి

కలుకుఁగాఁకల దారిఁ గ్రాఁగఁజేసి

యింత ప్రళయంబుఁ గలిగింప నేలనయ్య

కనికరము లేదా ! పాపసంకటము రాదా !

కన్నతండ్రిని కాదా ! యక్కసము పోదా !

వలదు వలదయ్య పచ్చనియిలు రసపు !"

(ప్రథమాశ్వాసము)

జీడియాతాయి చంటివిడ్డ శివాజి కుంగుఁతాలతో,
జోలపాటతో వీరధరితములు నూటిపోసినది. దాదోజ
గురుత్వమున శివాజి చక్కఁగఁ జరుమను వ్రాయను
నేర్చి, అంకగణితము నెఱిగి రాజ్యాంగపు మెలఁకు
వలం తెలిసికొనెను. మాతృపదేశము కరడుగట్టిన శివా
జికి మతముమోదఁ-జేశముమోద మన్నంత యభిమా
నము, పట్టుదల కాస్త్రముమోదఁ ఉండకపోవుట వింత
గాదు.

మ. కలఁతం తెంచు నాత్యదేశమతముల్

గాపాడ, కేస్త్రాస్త్రని

ద్యలుఁ జాగ్రత్తపంబున్ జరుపు ని

ద్యాంసుల్, మహాకావ్యేని

రులు వేదాంగములెత్తి యర్థముల మా

ర్పుంబీర్వు చర్చించు తా

తల తాటాకులమోడిగంటముల వ్రా

లేరే శోతలు న్మెత్తురే ?

ఈ నాలుగుబంతుల పద్యములోను గవిగారికి దేశ
స్వాతంత్ర్య కాంక్ష యెంత కలదో వెల్లడియగు
చున్నది. వేదములు, వేదాంగములు, కళలు అన్నియు
నొక మెట్టు. ఆత్మదేశసంరక్షణ మొక మెట్టు. శేష
కావ్యేగా రీఘటమును శివాజీయై వ్రాసియుండిరి.

భనహాలో దాదోజ శివాజికి రాజ్యాంగ పథ
కులు శిషించివాడు. తల్త్రమ విట్లున్నది :

పీ. ప్రత్యూషపవనముల్ పారాదఁ జలువలూ

రిన వాలుకావికిర్దికలయందు

ఫలితోపవనవాటికల శిశిలచ్ఛాయ

లలమిన హరితకాద్యలములందు

పరువంపు వెన్నెలల్ వాటి చుక్కలు దేలు

పటపైన మేడయుప్పరిగలందు

పొగఁజోపి చిలువత్తు లెగ్రదోసి చమురుదీ

పా లిడ్డ విశిషాఫలయందు

గీ. శిష్యుగణముతో శివరాజుఁ జేర్చి కొనుచు
భారతాదుల భావసంపదలఁ దెలిపి
ఘనఁడు చాడోజి తన విమర్శము లిచ్చి
నవ్యసాహిత్యయోగసంతతుల నడిపె.

సీ. ఆవులించినమాత్రఁ బ్రేవు లెంచఁగ నేర్చి
నీటిలో జాడలు వెనుక నేర్చి
పాలు నీరును వేలుపలుకు నాణెము నేర్చి
కనుపాపనీడలఁ గాంచునేర్చి
తాలెంతతెల్పులిపాలు పించఁగ నేర్చి
దశము లంటక తేనెఁ ద్రావనేర్చి
యెండపొంతుల దప్పి వెడలింపఁగా నేర్చి
కిలకు గిరిగింతగొలుప నేర్చి

గీ. పాత్రమునఁగాక ప్రకృతిలోఁ బుటబువిప్పి
పదములనుగాక భావము లొ పట్టి తఱచి
యన్వయస్యతిలేక దృష్టాంతగతుల
నరసి భావుకపండితుం డయ్యె శివుఁడు.

ఈ పద్యములలో 'నవ్యసాహిత్యయోగసంత
తులు నడిపె'—'భావుకపండితుం డయ్యె శివుఁడు'
అనుటలో నెంతో యంతరర్థమున్నది. కవిగారి సాహితీ
దృష్టి కీపద్యములు రెండును రెండు కన్నులు.

సప్తమాత్యాసమున శివాజీ పారుచుకొలుపున
కేగినపుడు, వారి యమర్యాద సహింపక—

గీ. పారుచు యొక్కఁ డొకమాట పల్కుచున్నఁ
గొడుచు మా శేమి ! తనశేమి గొప్ప కలరు ?
నమ్మి కొలుపున్న వారి మనంబులందు
మేలుకొనుఁగాక యిశ్వర మేలు, కీడు.

అనెను. అప్పుడు పారుచు మండిపడి యెవఁ
డతఁ డనెను. పురుదొరికిన దని తానుసింగు పారు
చుతో—

మ. అమ్మో! ప్రాయదరీపురీదివినప
పాశ్చిమైరసంచారధీ
రమహారాష్ట్రస్యగోంధ్రుఁ డీమనవస
మ్రాదించితాస్థానదు

ర్థమునన్యుద్ధవివాహువాహులీత
ప్రత్యగ్గదూహాయితాం
గములన్ గర్జిలపాఁగ కిరిలకటా
తుం చిందు సారింపుఁడీ !

వీరరసపరిస్పృహకములైన యిట్టి దీర్ఘశ్మద
ములు పాదులవలె నక్కడక్కడఁ జొదిగించిరి. తక్కిన
పట్టుల నెక్కడఁ జొదినను జాను తెనుగునొడికారమే
వీరి కవిత్వలో గౌరవపదమున నున్నది.

తానాజీ సింహగడముమీఁదికి యుద్ధయాత్ర
కట్టుట, కొటఁ బ్రాణి లోనికి వెళ్లుట, అక్కడ
పెనుదీయక ఘోరముగాఁ జెనఁగుట—యెవలగు ఘట్ట
ములు పట్టిచూచినఁ దిక్కినసోమయాజి సర్వాత్మనా
మనస్సుకు తట్టకమానఁడు. తానాజీనిర్మాణాసంతరము
సూర్యాజీ పోరునలుపును. ఆ ఘట్టయు మఱియు రమ
ణీయతరము. తానాజీయరణము విని శివాజీ పలవించిన
ప్రకరణము చదివి కటికపాఁడు కంట నీరిడును. భారత
ములో అభినువ్యుభద ఘట్ట మిట్టిది. ఇదిగో శివాజీ
దుఃఖము.

సీ. పరతంత్రతాభుగ్ను భారతోద్ధరణోద్య
మమున నా నాయకత్వము వరించి
యెనలేని నీపద్యధనజనబలవీరి

తమల సర్వార్పణ భారవోసి
రణరంగముల నంగరత్నకతం బొంది
కనుతెప్పవోలె న న్నునపరిచి
దుష్పాధతరవైరి దుర్గభేదనవజ్ర
పాతమై బహుభావముల గలిచి

యనుచరుండు-చమూనాధుఁ-డంగరత్న
కుఁడు-బహిఃప్రాణ మనఁగ నన్ గొలుచు నిమ్మఁ
గోలంబోయినయపుడ నేఁ గోలుబోని
దొకటి యున్నది ? తానజీ ! యెంటి నెతి.

గీ. శివపతి యెవండు ? తానజీ స్పృహదయ
బలముఁ ద్రాచి పెంపొందిన భద్రయూర్తి
నిజము. తానజీ ! యీనాఁడు నీవులేని
శివపతి యెవండు ! యెంతలో పనులు - రేయి.

కా. తానా! నీ విఁకఁ బల్కు; పిమ్మదయదా
 ధల్ తీటుతీరేది? నీ
 దీవావాధకుటుంబకోకదరానా
 ర్రిం బాపు ప్రాచీది? నా
 పెనం బెకొను శ్రమసంహతులఁ గూ
 ల్పం బెంపు పెంపేది? య
 న్నా! నీయొక్కనిలేమి యెల్లెవలఁ దా
 నైయెంత నుండించెడిక.

కా. నా కీవంత్ కొఱంతవో దయిన, తా
 నా! నీవు ధన్యుండ; వ
 జ్జాకల్ లోకువ లన్నియున్ దులిపి పి
 రస్వర్ణముం గొంటి; వే
 కైకస్థాన ముదాత్మవీరపురుష
 త్యాగార్హభోగాంకమై
 నీ కావ్యసము జెప్పె; నేల్కొనుము తం
 డ్రీ! వీరభోగ్యంబుగన్.

(సప్తమాశ్వాసము)

అష్టమాశ్వాసములో శివాజీరాజు పట్టాభిషే
 కము, గాంగధట్టు ధర్మనిర్వచనము ఇత్యాదిఘట్టములు
 కవిగారి ప్రతిస్ఫూర్తి పురాణ నివిష్టమతిమిత్రము స్ఫుట్టిక
 రించుచున్నవి. ఎట్టి కుక్కవిషయమైన కళగట్టించి
 కవికలో లలితమనోహరముగాఁ బెట్టఁగల నేర్పు
 తీర్పులు శేషకాశ్మీగారి కలివేలముగా నున్నవి.
 నిజమునకు, శివాజీచరిత్రములో వచ్చు వ్యక్తుల కన్ని
 టికి కవిక క్కడఁదగ్గ కళాకృత్తి చాలదు. అయినను,
 వారెల్ల మన కవినసంఘుని చేతిలోఁ బడి కుసుమించి
 పరిమళించిరి.

పట్టాభిషేక్తుఁడగు శివరాజు భవానితోనెల కేగి
 ప్రార్థించిన పద్యములలో నిది యొక స్థావరపురాకము:
 చ. చిఱునగ పూరు మోవి, విక
 సింపిన చెక్కెలు, సోఁగకన్నులున్
 గురియు దయామృతంబులిక
 కుంకుమరేఖయుఁ జంద్రమణికా
 పరిగతమాలియు, న్నయన
 పర్వముగా మది గోచరించి, నా

యరగలిఁ బాపు నీయభయ
 హస్తమునది భజంతు కాంకరీ!
 ఈ ప్రబంధమునకు 'భారత'మని పేరిడుటలో
 రెండుమాఁడు విశేషము లున్నవి. ఈ కృతి నెచ్చటఁ
 గాంచినను భారతగాథకు సంబంధపడిన యుపమలే
 కలవు. భారతస్వాతంత్ర్యసంపాదన మీ గ్రంథమునకుఁ
 బరమలక్ష్యము.

కిం బహునా!-శ్రీ శేషకాశ్మీగారి జీవితప్రబం
 ధమున శివభారతరచనము కీర్తనీయమైన కవకఖండము.
 దీనిని తొట్టితొలఁతఁ చేర్కొనిగాని వారి చరిత్ర
 విషయములు మార్కొనుటలో సొగసు లేదు.

కాశ్మీగారు ౧౮౯౭ లో జన్మించిరి. శివభా
 రతరచనవాఁటికి వారికి ఏఁబదికి రెండు కొఱంత యగు
 వయస్సు. పదుమాఁడేండ్లు వచ్చినతరువాత 'వెమల్ల
 దిన్నె'నుండి ప్రొద్దుటూరు వచ్చి, అచ్చట శ్రీ రూపా
 తారము శేషకాశ్మీగారితో కావ్యశాలకాలంకాం
 సాహిత్యము, తర్కవ్యాకరణ కాస్త్రనైపుణ్యము
 సంపాదించిరి. పిమ్మట మద్యకనము వాసుదేవావధా
 నులుగారిని నేవించి యజాస్సంహితామూలము, యజు
 రారణ్యకోపనిషత్తులతో సప్రయోగస్సాస్త్ర ప్రమంత్రి
 పాఠము వర్ధయింపించిరి. జాతక-మహూర్త-వాస్తవ్రక
 రణములు చదువుకొనిరి. గురుకుల క్షేత్రము వడి సం
 స్కృతసాహిత్యలో గడిచేసిన తరువాత, ఆంధ్రకావ్య
 ములు చూచి, మహాభారతము పారాయణముచేసి,
 ఛందస్సు నెఱిగి, తొలిజన్మమున వలచి వెంటవచ్చిన
 కవితాసుందరిని గిలిగింతగొలిపి చేరఁదీసికొన్నారు.

౧౯౧౨-౧౩ సంవత్సరప్రాంతములో శ్రీ
 దుర్భాక రాజశేఖరకవితో ప్రకృతికవికి నేస్తము తలప
 పడినది. 'రాజశేఖర వేంకటశేషకవులు' అను జంట
 యేర్పడి కవితావ్యాసంగమున కుపకరించినవారు. తమ
 నున్న కొకఁడే యుండవలెను. అధ్యయనమున కిరువు
 రున్నఁగాని ససిపడదు. ఈ కవకవులు ౧౯౧౫ లో
 బృందావనమునకేరన్న వరాశ్రమహోత్సవసందర్భములో
 జరిగిన కవిత్యుత్సాహోటిలోఁ దొలిబహుమానము బడసిరి
 ఈ కవుల జంట విదనవృద్ధు 'వీరమతీచరిత్రము' అను

పద్యకావ్యము, వీరకావ్యము, కీచకవధ అను
శాటకములు సంఘటించియుండిరి. ౧౯౨౦ మొదలు
౧౯౨౬ వాఁడ జరిపిన 'రాజకేళి' పేరిట కేమ
కవులు' పలుచోట్ల అష్ట-కావ్యధానములు చేసిరి.
గుత్తిపురములో, కడపలో వీరికి సువర్ణకంఠములు
కొన్నచెట్టిరి. ఉయ్యాలవాడలో 'అవధానిపంచానన'
విరుద విచ్చిరి. మచిలీశ్వర 'కవినింహ'విరుద విచ్చిరి.
వేయివిరుదము లిచ్చి నాలుగువేల సవ్యాసపథులు చేయ
నిండు-కేమకావ్యగారికిఁ గల 'శివభారతకవి' అన్న
విరుదముతో సరిరావు.

కేమకావ్యగారు జన్మభూమిలో నుండి పోతన
వలె హాళికన్నులఁ జేసికొనఁచు నీలుపడినపుడు పురము
లకుఁ బోయి యవధానములు ప్రదర్శించుచు భారవి,
మల్లికార్జునము, పుష్పబాణవిలాసము తెలుగు
పఱచిరి. హరికథలు రచించి తమ అన్నగారు పేంకట
సుబ్బాకావ్యగారిచే వాపరిసరమున అచ్చటచ్చటఁ
గాలక్ష్యము చేయించిరని వినికి. ౧౯౩౦ లో సమగ్ర

దిన్నె విడిచి ప్రాద్దుటూరు చేరికొని కన్యకాపరమేశ్వరీ
సంస్కృతపాఠశాలలో అధ్యాపక నిర్వహించుచు
'బ్రహ్మనందినీ' పత్రికకుఁ బ్రచ్ఛన్నసంపాదక
సాగించుచుఁ గాలము గడిపిరి. ౧౯౩౨ లో ప్రాద్దు
టూరు మునిసిపలు హైస్కూలున 'ఆంధ్రోపాధ్యాయ
లుగాఁ బ్రవేశించి నేటికిని ఆ పదవియందే యున్నారు.
వీరు వాస్తవజ్యోతి, జ్యోతిశాలక్ష్మణము, అనర్హాశు
వము (ఆంధ్రీకరణము) మున్నగు రచనలు రచించిరని
తెలియవచ్చెను. కొన్ని యశసుగ్రములు; కొన్ని
యప్రకటితములు; కొన్ని యుత్సన్నములును. నేటికి
సంపూర్ణముగ రచితమై ప్రచురితమైనది ఒక్క 'శివ
భారతమే'. కేమకావ్యగారి కీర్తి తెలుగునఁ గలకా
లము నిలుపుట కీ కృతి యొకటి చాలును. ఇటీవల
వాడు రచించుచున్న 'శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర' కావ్యము
మాడ పూర్తియై అవివక్షితమైనచో, తెలుగువాడు
కది తొడవువై తొడవు.

అభిసారిక

= శ్రీ చెఱుకుపల్లి జమదగ్నిశర్మ =

[ఒకనాటి రాత్రి వెన్నెట్లోనూ, వెన్నెల పోయిన తరువాత గోదావరిని చూచినప్పుడు—]

సిగపూదండలు చల్ల వెన్నెలలకున్ శ్రీగంధసంవాసనా
భుగభుగ్భోగములీ, న్నుదంతసుషమా పూరణు పారంబు వో
వగ వక్త్రంబు మునుంగ బాఱ, లలికా వ్యామోహ సమ్మోద పా
రగ దేహవృత శారదాంబరము జారన్ దారి నిట్లొట్టిమై.

పోయెద వేడకో మునుగుపోయిన దన్నదె చూడబోవు సం
దో యిది పెద్ద మార్గమె యెదో యది యెంచవు, వక్రరీతి నీ
రేయి పదంబు లెట్లు పడద్రిప్పిన నట్టులె; మందయాన వ
య్యో! యెటు నెట్టెదో తుద కయోమయ మయ్యెడి దీర్ఘయానమున్.

నీ యనురాగవాహిని జనించిన సావనభూమినుండి ని
మ్నాయత నీమలం దొరలునట్టులు నీహృదయమ్ము పొంగులై
చాయలుకట్టి కోరికల చాయలు, వెన్నెల చాలు, మల్లెపూ
దీయని తావిచాలు నయి దిద్దెను నీ నడయాడు త్రోవలన్.

ఈ యభిసారికాచరిత మెంతయు వింతగ దోచు లోకమం
దేయెడ గామినీమణు లభీష్టవరప్రదమూర్తులైన త్యా
గాయత హృత్సనాథ పురుషాభులకై చరియింతుకాని, వా
క్కాయములన్ జగద్ధితముకై పయనింతురె యెన్నడైననున్.

భవదగాధ హృదంతరాస్వాదనీయ - సాంద్రమధురానురాగ భాస్వన్న వాంశు
జాలముల వోని చంద్రికా జాలములను - మేను గుండెయు సర్వమ్ము మిళితమయ్యె !

నీవు సుధాంశుపూరమున నిల్చి, కనుంగవ మోడ్చి, నాకు సం
భావన సేసినంత బరిపాండురమయ్యె భవచ్ఛరీర, మా

శాపధి దోచె రిక్కలు, సుహాసము బర్వె నభోంతరమ్ము, గో
పీ వివృతాధరోష్ఠముల వేణువు. నూచె కమాయకంఠుడున్.

వెన్నెలలలోన నీహృది వెల్లువెల్లి - నిన్ను జేయును నవ్యచంద్రికల పాయ;
చీకటులలోన నీహృది లోకమెల్ల - నీవు లేవనునట్లుగా నిన్ను మార్పు.

అసితాంభోదము లంతరంగమున నాహ్లాదమ్ము పొంగించియున్
ముసునై కప్పిన నీలశాటి బలిమిన్ పోద్రోయగాలేక, తా
మన వేణీభర మాశ్రయించి, యటనున్ మార్గంబు లేకుండుటన్
మస్యజేందీవర లోచనద్వయిని నమ్మానించు దృక్కాంతులన్.

కనగానేర దిదంప్రయత్నముల లోకంబెల్ల నీదారి, పో
యిన త్రోవం గని దుస్తరం బనుచు పోనేపోదు, నీవో! వినూ
తన మార్గాంతర సంయమత్వరిత సత్యప్రేమ భావోదయ
ప్రణవైక్యంబున గన్నుమూసికొని సంరక్షింతు వీ లోకమున్.

ఏవిధు పొందు గోరి చరియింతువో నిత్యము వాడు నేడు నీ
కై వినువీధి కెక్కి కరమందున దివ్యియబూని కన్ను పో
ద్రోపల గాంచుచుండె, ననురూపనపర్యల జేసి, ఓసి! గో
దావరి! మెప్పునొందు మిట దావరికమ్ము వృథాగదా యికన్.

లంకాదహనం

= శ్రీ ఖండవిల్లి లక్ష్మీరంజనం =

ఎవరోహో ! ఎవరోహో !

అమావాస్య నడిచాతిరి

లంకాపురి నిప్పంటించిరి

భగ్గుభగ్గు మంటలూ

గుప్పగుప్ప పొగలరవలు

ఆకాశమందు యెఱ్ఱమంటలూ

పాతాళమందు నీలిమంటలూ

ఉత్తరాదిమంటలూ

దక్షిణాదిమంటలూ

తూర్పుదిక్కు చాల్లలూ

పడమటిదిక్కు కీలలూ

నాడవాడ మంటలూ

యింటయింట మంటలూ

మంటలంటె మంటలూ

మృత్యుదేవి కంటికింపులూ

ఎవరోహో, ఎవరోహో.

శీ క

ఏమి చేయుదాననూ

ఎవరు తోడుగాననూ

ఒంటరికత్తెకు సాగునూ

మంటలార్ప బూననూ

ఊరక ఊరక మిన్నకుందునూ

మా-అయోధ్య మిథిల కాదటందునూ

రాక్షసులైతే మంటకాల్చినా

రాక్షసులైతే మంట పేల్చినా

బలములేని చేతులూ

అబల రెండుచేతులూ

ప్రళయేవహ్ని భయదనంద్రమూ

విలయకాల జిహ్వచంద్రమూ

" పారమంట యీదునా

మధ్య ముగ్ధిపోదునా

జనకరాజు తనయనా

వెనుకముందు జాతునా

మంటలార్పలేక మ్రగ్ధిపోవనా

ఆహుతగుటకంటె అందముండునా

ఎవరోహో ! ఎవరోహో.

ఎవరానవ్వులు ఎవరానవ్వులు

ఎవరాకిచకిచలూ, గునగునలూ

పెండ్లియిల్లువోలె సందడైన లంక

సంజటిలుగువెలుగు చక్కనైన లంక

అగ్నిపరిష్కర్షంగంబున నాక్రందించగ

కాలి కమరి కుమిలి కన్నులు మూయగ

లంకాదహనంబున శంఖము లూడదురా

లంకకాడుపెట్టి రాజ్యము లేలుదురా !

ఎవరోహో ! ఎవరోహో.

పా ను మం తు డు

అమ్మా అమ్మా జానకమ్మా
 భూమిపుత్రిక, పుణ్యరాశి
 అంజనసుతుడను - వందనమమ్మా
 నవ్వుచు కేరుచు నాట్యంసత్నే
 సమయం యిప్పుడు సంతసముడిగి
 విన్న బోయిన చిన్న మోముతో
 చింతాహాసము చాల్చితి పెండుకు
 అదుగో అదుగో అక్కడ జూడుము
 కన్నులపండువు కాంచగరాదా
 లంకానగరము నిప్పంటించితి
 వాయుదేవుడూ - పూజ్యపాదుడూ
 కొడుకుపనికి కుమ్మకులయినాడూ
 వానరమిత్రులు వాధిని యిది
 పంజరబంధము లంకకు గట్టిరి
 పోతుటీగా బయటికిపోవదు
 మిన్ను మన్ను మంటలు లేచెను
 రాక్షసమూకల భక్షణనేయును
 అవుగో అవుగో! ఆవులు లేగలు
 తోకమట్టలు మీదికి యెత్తి
 అంబా యనుచు ఆర్చుచు గెంతగ
 మంటల మధ్యకు గెంటుదురమ్మా
 రాక్షసవనితలు వక్షములదరగ
 చంటి వెంటి సందిట నిడుకొని
 బెదరి చూచుచు కుమిలి యేడ్చుచు
 పారిపోవగ కట్టి త్రోతురు
 మగువలముందర మగలను గూల్తురు
 మగలముందర మగువల గూల్తురు
 మేలీముసుగులు చించివైతురు

కుంకుమబొట్టులు కొంకక తుడుతురు
 తాళిబొట్టులు త్రెంచివైతురు
 గాజాలు బందులు ముక్కలు చేతురు
 కోమటి కోమటి ముల్లె తెమ్మని
 నెత్తిమొత్తి నేలకు దెత్తురు
 మేలు భభా! మేలు భభా
 వానరవీరులు - వానరధీరులు
 రాముని పగను సగముతీర్చిరి
 సీతాశోకము సగముమాన్చిరి
 ఎవరోహో, ఎవరోహో.

కీ ర

పాపము పాపము పవనతనయుడ
 ఘోరము ఘోరము కూడదు లండ్రి
 రామచంద్రుడు కరుణాసాంద్రుడు
 నిరపరాధుల నీటుగ గాల్చున
 సత్యసంగరుడు చాటున పొడుచున
 నిత్యశాంతుడు పగ సాధించున
 రాముని దండము - రావణు దండమేనా
 రాముని కోపము ధర్మకవచము
 రాముని శోకము లోకము నవ్వు
 రాముని దైవము ప్రజలుకారా
 లంకజనములు రాముని ప్రజ కారా
 రాముని పూజ ప్రజల కొల్చుట కాదా!
 తనువు నల్లనైతే తప్పా తండ్రి
 మనసు నల్లనైతే మరి మాన్యవయా
 తనువుగూల్చిన ధర్మము నిలుచున
 తనువుగూల్చిన ధర్మము మొలచున
 పందిరి నేలవ్రాలినా పాదు ప్రాకునయా
 పాపము గూల్చి పాపి నిల్పవయా

పచ్చని లంకను బూడిదచేసిన
మచ్చదేహము మైథిలి కెందుకు
చిచ్చు దూకికొందూ
మెచ్చు స్వర్గపు పొందూ
ఎవరోహో, ఎవరోహో.

హ న మ ం తు దు

రామకుటుంబిని బాసకీతల్లి
లోకమాతవు ప్రేమరూపిణివి
తప్పులు కావుము తనయులమమ్మా
హింసను పుట్టి హింసను పెరుగుదుము
ద్యేషపు వహ్నుల రోసపునేతిని
ఆహుతిచేసెడు అజ్ఞలమమ్మా
చిచ్చుల నార్చగ చితుకుల వేతుము
శత్రులకొరకు కన్నీ రొల్కెడు
కరుణామూర్తివి ధరణీపుత్రిక
సజ్జనశోకము ముజ్జగహాని

ఒక్క బాష్పము ఉర్విని వ్రాలిన
అగ్నులు మూడును అప్పుడె యడగును
అరుగో అరుగో వానరవర్షులు
తప్పును తెలిసి తాపము చెంది
ఏతామెత్తి నంద్రము తోడి
మంటల నార్పిరి లంకను నిల్పిరి
సీతాశోకము చిత్రముసల్పెను
వానరరాక్షసవైరము లుడిపెను
గర్భశత్రులు గాఢమిత్రులు
ఏడ్చు లుడిగెను నవ్వులు చెలగెను
పొయ్యిలా పిల్లి లేచెను లంక
ఆవులు కురిసెను అందరు త్రాగిరి
భూమి యీనెను బువ్వ లందరకూ
ఎవరోహో - ఎవరోహో

అమావాస్య నడురాతిరి
లంకాపురి నిప్పంటించిరి.

వెలుగునీడలు

[కథానిక]

‘ఆమరేంద్ర’

“మీవాన్నని వాకిట్లో ఆరుగురినా పడుకోమని చెప్పండి. ఇరుగో ఈ చాపా, దిందూ కూడా యిచ్చిరండి.” అంది సరళ. ఈ మాటలు విని సరికి శ్రీధరకి కొరడాతో చురుక్కున చరిచినట్లు పించింది. భార్యమాటలు తండ్రికి ఎక్కడ వివక్ష తయ్యా? అని, బదులు చెప్పకుండా, చాపా, దిందూ చేత పుచ్చుకుని మెట్టుదిగిపోయాడు. భార్యమాట మాకవేళ తండ్రికి వివక్షలే? తన ఏముఖంతో తండ్రికి ఎదురు పడతాడు? ఇంక ఇల్లా, ఇన్ని గదులూ, ఇన్ని మంచాలూ, ఇన్ని పరుపులూ వుంటే తన తండ్రిని వాకిట్లో ఆరుగురినా తుంగరావ పరుచుకుని పడుకోమని చెప్పటానికి నో రెల్లా వస్తుంది? సరళని తన పెళ్ళాడి వాలు గేర్లు చాటింది. ఈ వాలుగేర్లలో తండ్రి తన యింటికి రావటం యిదే మొదటిసారి. మొదటిసారి సరళ మామగారిని ఈవిధంగా సత్కరింపడలిచింది. తలుచుకోగానే శ్రీధర ఆపాదమధ్యకూ కంపించిపోయాడు. తన ఇంటికి రాకరాకవచ్చిన తండ్రిని పరదేశీలాగా వీధి వాకిట్లో పడకోమని ఏముఖం పెట్టుకుని చెబుతాడు? ఈ సత్కారాన్ని చూసి తండ్రిమనసు ఎంత నొచ్చుకుంటుందో? పొనీ, ఎవరైనా నాకరుచేతి కిచ్చి చాపా, దిందూ పంపితే? అప్పుడు తండ్రికి తనవినా మరీకోపం రావచ్చు. ఆయనమనసు మరింత కష్టపడవచ్చు. పెళ్ళిలో తనకు జరిగిన అగౌరవాన్ని మనసులో పెట్టుకుని ఇంతకాలమూ కొడుకుయింటిగడప తొక్కలేడు. అంత అభిమానం గల మనషి. అటువంటి మనషి

యినావాటికి చుట్టపూర్వంగా యింటికి వస్తే ఇంట్లో చోటులేనట్లు వీధివాకిట్లో పడకోమని పురమాయించటమా? ఇంతమాత్రం తెలుసుకోలేకపోయిందా సరళ? తెలిసే చేయాలనే చేసింది. ఆవిధంగా పురమాయించటంలో తన వంకరినాదా, తనవారిమీదా ఆమెకున్న నిరాదరణని వెల్లడించింది. అరిచి గతజీవితమంతటిసీ ఆమె అగౌరవించింది. ఆమె లో పున్న అనాదరం శ్రీధరనుండే పరాధకన్యలల్ని రగిలించింది.

పిక్కొక్క మెట్టూ దిగుతుంటే వీధి పాతాళం లోకి దిక్కు తెలిచుని వీకటిలోకి అగణారిపోతున్నట్లు పించింది. మాయలేని బరువుతో కుంగిపోతోంది శ్రీధరమనసు. తీరా దిగి కిందికి వచ్చేసరికి తండ్రి కనబడలేదు. ‘వాన్నా’ అని పిలిచాడు. మారులేదు. చుట్టపక్కలంతా కలయికావాడు. జాడలేదు. సరళ మాటలు ఆయనకి వివక్షపడతాయో? వివక్షతోనే అభిమానం వచ్చి వెల్లిపోయాడేమో? ఎన్నడూ గడప తొక్కని మనషి యింటికి వస్తే చేయకలసిన సత్కారమిదేనా? పొనీ, సరళ! మర్యాదచేయటం తెలియదా? తెలియకం? మొన్న వాళ్ళ మేనమామ వస్తే ఎన్ని ఉపచారాలు చేసింది! ఎంత రాజభోగంతో ఆయన్ని గౌరవించింది!! ఏలతిధి వచ్చినా ఎంతో ఆదరిస్తుంది. అటువంటి సరళ తన తండ్రిని ఈవిధంగా చూడటం దరి! ?

కారణం శ్రీధరకి వెంటనే క్లారింగింది. శ్రీధర అంతరాళంలో బడవాగ్ని జ్వాలలు ధగధగ రగిలివయ్యాయి.

అవును. అందుకే. అదే కారణం. అవును. అవిషయం ఎన్నో పార్లు ముట్టిపోటీలుటలతో చెప్పకే చెప్పింది. ద్వేషాన్ని ఆమె ఎన్నడూ దాచలేదు. తన మాటలకల్ల భర్తనుండెట్లో ఎటువంటి వుంట అంటుకున్నా, ఎటు వంటి కుపాను చెలరేగినా ఆమెకి భయంలేదు. ఈ విషయంలో భర్తమనసుని గాయపరచటంకల్ల సరళి అనందంకూడా కలగవచ్చు.

లేకపోతే సరళి ఇంక బహిరంగంగా ఎందుకు నిరాదరణని చెల్లడించాలి? అక్కడేకాని ఆమెకి తప్పి కలగదుకాబోయి. అక్కడే చరిత్రలపడిపోయాడు శ్రీధర. తండ్రికోసం ఎదురుచూసిచూసి నిరాశ చెందాడు. ఆయన చెల్లిపోయాడేమో నమకున్నాడు. ఎక్కడి కయినా చెళ్ళి పొద్దుపోయి వస్తాడేమోనని ఇంచాకటి నుంచీ కూచున్నాడు. అక్కడే చాపవేసుకుని శ్రీధర మేనువాల్పాడు. ఇంక పరాభవంతో, యింటికి వచ్చిన తండ్రి తిరిగిచెళ్ళిపోయాడనే కష్టం అతన్ని కాల్చివేసింది. కళ్ళు భగ్గునుంటున్నయ్. పకిపిల్లవాడిలాగా ఒక్కసారి గొంతుల్లి 'వాన్నా' అని ఏకీకృతాని ఈ భాగ చల్లారడేమోననిపించింది. ఎందుకో కన్నీళ్ళు చిందినయ్. ఇన్నాళ్ళకీ తల్లి జ్ఞాపకంవచ్చింది. చిన్నప్పుడు తను పెరిగిన పల్లె కళ్ళకుకట్టింది. తమ్ముగూ, చెల్లెగూ అంతా కళ్ళల్లో గంతులువేళారు. ఒక్కసారిగా గతజీవితంలోకి వెళ్ళులుకట్టుకుని ఎగిరిపోవాలని అతని మనసు తపోతపాలాడింది. 'వాన్నా' అన్న పేరు గొంతులో కొట్టుకుంటోంది. తను చిన్నప్పుడు తండాచెగతన పూరినదీనీ, తను బోధిగొమ్మయ్యలాడిన పున్నాగచెల్లూ, అన్నీ గొంతుల్లి శ్రీధరని పిలుస్తున్నట్లునిపించింది. అనాటి జీవనం వదిలించుకోలేని బందాలు తన శ్రీధరని గుఱుతోంది.

అక్కడే దిండుమోద తలవాల్చి కళ్ళు మూకాడు శ్రీధర. నాకరు వచ్చి 'బాబుగారూ' అని పిలిచాడు. శ్రీధర కళ్ళు తెరిచాడు. "బాబుగారూ, నాన్నగారు ఇంటికి చెళ్ళిపోయారు. మీతో చెప్పమన్నారు—" అన్నాడు నాకరు.

"ఎప్పుడూ? ఏతో ఇంకేమయినా చెప్పారా?"

"లేదు బాబూ. వారు మీతో ఏమైనా మాట్లాడదా మనకున్నారేమో. మేడమెట్టెక్కారు. మధ్యలోనే కిందికి దిగివచ్చేళారు. నన్ను చూసి మా అచ్చయితో నేను చెళ్ళానని చెప్పమన్నారు."

ఈ మాటలు విన్నసరికి శ్రీధరప్రాణాలు ఎగిరిపోయినయ్. ఇంకేమంది? తండ్రి సరళిమాటలు విన్నట్లే—అందుకే మరలమైనా వుండకుండా చెళ్ళిపోయాడు. ఆమాటలకి ఆయన ఎంత నొచ్చుకున్నాడో! ఆయనమనసు ఎంత చిన్నబుచ్చుకున్నాడో... ఆభాగని కనబడకుండా చాచుకోవాలి! "ఇంకేమో చెప్పలేదా నీతో?" అని అడిగాడు నాకర్ని. వాడు లేచని చెప్పి చెళ్ళిపోయాడు. అక్కడే కూలబడిపోయాడు శ్రీధర.

మేడమోదినుంచి కేకపెట్టింది సరళి. "ఇదుగో, విచ్చున్నే. పాప లేది ఏడుస్తోంది మీకోసం." ఆరాత్రంతా అక్కడే జాగారంచెయ్యా లనుకున్నాడు. కాని సుళిపిలుపు వివరణగానే అతని సంకల్పం సడలిపోయింది. ఇంచాకటినుంచీ తాను విచారించిన లోకం నుంచి బలంతోన మరొకలోకానికి గుఱుకుపోతున్నట్లునిపించింది. అక్కడ శ్రీధరని కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేసి బందీని చేస్తారు. ఆ బంధిభావాతాళంచెవులు సుళిచేతుల్లోనే వున్నయ్. కాని ఆబంధిభావాలోకి పోకుండావుండలేడు శ్రీధర. అదే అతని స్వభావంలో వున్న లోపం. ఎంతో ఎదురుతిరగా లనుకుంటాడు; సరళిని కాదని దూరంగా పారిపోవా లనుకుంటాడు. కాని తీరా జరిగేదేమంటే - శ్రీధర లొంగిపోవటం, సరళి విజయంలో పొంగిపోవటం!

అయినా ఆరాత్రమటుకు శ్రీధరకి ఎక్కడలేని ధైర్యమూ వచ్చింది. సరళిచేకనలనీ, చెక్కిరింపులనీ సహించే ఓపిక లేదు. ఈ సంగతి సరళి గ్రహించలేదు. ప్రపంచంలా నోరుతేకుండా అన్నిటినీ భరించే వారుంటారు. కాని వారి సహనానికి మోడ ఒక పొద్దు వుంది. ఒక మితివుంది. ఆ మితిమీరినప్పుడు వారి సహనంలోంచి అసహనం అగ్నివర్షరంలాగా బద్దలవుతుంది.

“అప్పుడే వచ్చారేం, పాపం! ఇంకాన్నేతు
 తండ్రికొడుకులు చెవులు కొరుక్కొకపోయాడా?
 ఆయనతో ఏమంతనాలు చేస్తున్నారు? చాటి కొక
 అంతూ పాంతూ లేమా?” అని సరళ రుసరుసలా
 డుతూ, ఏడుస్తున్న పాపని రెక్కలుపుయ్యకుని రెచ్చి
 శ్రీధరమంచమీద కూలబేసింది. “అరుగోనమ్మా,
 వచ్చారు మీనాన్న. పాపం, బెంగవడిపోతావు
 నిమిషం కనిపించకపోతే!” అంటూ నాలుగేళ్ళ అతని
 శ్రీధరపక్కలో పడేసింది. శ్రీధర సరళకేసి చూడ
 కుండానే అతని ఒళ్ళోకి తీసుకుని తోకొట్టాడు. ఇండా
 కటినుంచి వెక్కిరిచెక్కి ఏడ్చిన ఆ ఒక్కనిమిషం
 లోనే కొట్టినట్లు నిద్రపోయింది. కొంచెంసేపు తీరు
 కుని సరళ మరీ అందుకుంది. “ఏంరహస్యాలు మాట్లా
 డారు తండ్రితో? చెప్పకూడదా?” ఆప్రయత్నంగా
 శ్రీధర అన్నాడు—“అవసరంలేదు. చెప్పవలసిన అవ
 సరం లేదు.” భర్త ఇటువంటి సమాధానం చెబుతాడని
 సరళ అనబోలేదు. దినగానే తీరుసేపు విస్తుపోయింది.
 ఒక్కమాటయినా తనమీద ఉంచుకోటం సరళ
 స్వభావానికి విరుద్ధం. చెబ్బి! చెబ్బికొడితేకేకాని
 సరళకి కాంతి వుండదు. కోపంతో మండిపడుతూ
 అడిగింది—“ఏం? ఎందు కవసరంలేదు? ఈ
 ఇంట్లో నాకు తెలియకుండా ఏదీ జరగటానికి
 ఏలేదు. చెప్పండి, ఏమంతనాలు జరిపినచ్చా?”
 గడవలో! వచ్చిన తండ్రిని అగౌరవ పరచటం
 తోటి సరళకి తప్పిలేదుకాబోలు. “నీఅమర్వాదని
 సహించి ఇక్కడ ఆమన తీర్చమైనా వుండలేదు.
 చెంటే చెల్లిపోయాడు. ఇంటికి వచ్చిన అతిథిని
 బైటికి పంపేకావు” అని మాటిగా సరళకి చెప్పినయ్యా
 లమకున్నాడు. చెప్పిపోయాకా అతనిలోపలి మంట
 చల్లారదు. కాని అంతటితో తీరుకోక సరళ తనముం
 దరే తన తండ్రిని ఇంకా చులకనచేసి మాట్లాడుతుం
 దేమో? అది తాను సహించగలదా? సహించక తాను
 చెయ్యగలదేమింది? అయినా తాను బదులుచెప్ప
 కుండా వూరుకుంటే సరళ అంతటితో ఆప్రసంగాన్ని
 కట్టిపెట్టి నిద్రపోతుంది. అందుకనే శ్రీధర మారుపలక
 కుండా మంచమీద చాటి అతని తోలకొడుతూ కడ్డ

మాకాడు. సరళ లోపల రగిలిపోతోంది. భర్త ఇంత
 పెంకగా, తన మాటకి మారుచెప్పకుండా, తనని చుల
 కనచేసి నిద్రపోటం ఆమె సహించలేకపోయింది.
 ఎన్నడూ తనమాటకి ఎదురాడి ఎరగడు భర్త. తను గీసిన
 గిరిలోనుంచి కదిలిరగడు. అటువంటి మనిషి ఇవాళ
 ఎందు కింత గర్వంగా మాట్లాడాలో? “నీకు చెప్పాల్సిన
 అవసరం లేదు.” అని తనముఖాన అనిచోడు—ఇంత
 తెలువ ఎక్కడినుంచి వచ్చింది? తన భర్తకి అతని
 తండ్రి ఏవో ఎక్కులు పెట్టివుంటాడు. లేకపోలే
 ఇంత సిగ్గుత్యంగా శ్రీధర ఎన్నడయినా తనతో
 ప్రవర్తించాడా? తనచురుమ్మకొద్దీ సరళకి లోపల
 రగిలిపోతోంది. అభిమానంతో ఎంతసేపటికీ కంటిమీద
 కునుకురాలేదు.

కళ్ళు మూసుకున్నాడేకాని శ్రీధరకి నిద్రపట్ట
 లేదు. అతని హృదయం సరళని మాటిగా ఒక్కప్రక్క
 అడగడలుచుకుంది. సరళమాటలవల్ల తను పొందిన
 భావనలనీ ఆ ప్రక్కలో నింపుతుంది. కాని మాటిగా
 అడగకలవా? అని అతని మనస్సు తలపటాయిస్తోంది.
 “వద్దు. అడగను. ఇన్నాళ్ళనుంచి సహించలేదా?
 ఇల్లాగే కాలం వెళ్ళిపోయటం కష్టమా?” అనుకుంటాడు.
 మరుక్షణంలోనే “అడుగుతాను. ఏమయినాసరే, అడిగి
 వేస్తాను. సరళ, ఎవరిచ్చాడు నీ కి అధికారం అని
 మాటిగా అనేస్తాను. ఏంబదులుచెబుకుందో వింటాను.
 తరువాత ఏం చెయ్యాలో ఆలోచిస్తాను” అనుకుం
 టాడు. మనసులో మల్లనుల్లూ పడుతూ తెల్లవారు
 స్తాడుకాని తెగించి అడగలేదు. నెలనె రెండువేల చీరం
 పంపించే మామగారు, స్తీడరుబోర్డు కట్టి చిల్లిగవ్వ
 సంపాదించలేకపోతున్న తనూ, తనతో సమానంగా
 కాలేజీలో చదివిన తన భార్య సరళా తలపుకువచ్చే
 సరికి అతని నోరు నొక్కుకుపోతుంది. తనని చదివించ
 లేక తల్లిదండ్రులు ఏనాడయితే ఈ రెండువేల చీర
 గానికి అల్లుడిని చేకాలో అనాడే తన నోరు కట్టుబడి
 పోయిందికాబోలు. అనాడే అతని స్వేచ్ఛ అంతముం
 దిందికాబోలు. అప్పటినుంచీ వేరొకరికి చెప్పుకోలేని
 మూగభాధ ఒక్కటే అతనికి మిగిలిందికాబోలు. తన
 ఆసహాయతని తలయతోగానే అతని మనసు చివుక్కు

graphic emulsion) ఒక పట్టిపాతకు (Plastic Film) అంటించబడియున్నదని మీరు ఎరుగదురా!

ఎక్కుకేఫిల్జులుగూడా పట్టిలచే చేయబడినవే. స్త్రీలు వాడే గుండీలు, అల్లె నూదులు మొదలయిన వన్నీ పట్టిపదార్థములే.

రకరకములయిన దువ్వెనలు, చామపిడుగులు, పట్టుతోముబ్రష్టులు ప్రతియేదూ చేయుట కన్నీ పట్టిలు వాడుచున్నారు. పట్టుతోమీబ్రష్టులలో వాడే దీరుగుమెంట్రుకులుగూడా క్రాస్తగా పట్టిపదార్థముతో చేయుచున్నారు. ఈపదార్థమునకు నైలాను (Nylon) అని పేరు. దీనితో ఆడవాళ్ళ స్టాకింగ్స్ (Stockings) గూడా చేయుదురు. టేబిల్ క్లినిన్ ఆడి బంతి పురాతన పట్టి యగు సెల్జ్యులాయిడు చే చేయబడినదే.

యుద్ధకాలపు ఉపయోగములు

యుద్ధకాలములో పట్టిలను వాయువిమానము లోని కిటికీలు, వైమానికుని కుర్చీలు, విమానములోని భాగములు, విమానమునిలోగొట్టముల (Gas-masks) లోని శీత్రకటకములు చేయుటకున, ట్యాంకులలో పనులని ముఖికవచముల కిటికీలు మొదలగునవి చేయుట కును ఉపయోగించుదురు. మొన్నటి యుద్ధకాలములో రబ్బరకుబడులుగా పట్టిలనే చాలవరకు వాడిరి.

పోయిన కేతాబ్దులలో ఉపయోగించిన పట్టి సెల్జ్యులాయిడుకుడి మాత్రమే. ఇప్పుడు వేర్వేరురకముల పట్టిలు చాలా వాడుకలోనికి వచ్చినను అన్నింటికంటే ఎక్కువగా మనము సెల్జ్యులాయిడునే వాడుచున్నాము. ఇది అతిదీర్ఘసయినది-ప్రతిదినండి చేయబడిన పట్టి. దీనిని కావలసిన రంగులలో ఆద్రవములె పొర దర్శకముగా ఉంచునట్లు చేయవచ్చును. దీనిని, ఇంటిలో చామపిడుగు మొదలుకొని చిన్నపిల్లల ఆటవస్తువుల వరకు చేయుటకు ఉపయోగించుచున్నారు. కాని సెల్జ్యులాయిడు తొందరగా నిప్పుంటుకొగదు.

సెల్జ్యులాయిడు తయారుచేయుటలో మొదట ప్రత్తిని నత్రికపేమము (Nitro-cellulose) గా చేయవలెను. ప్రత్తిని కాగా కుద్రపరచి నత్రిక, గంధక

కాస్తుముల మిశ్రణద్రావణములో ముంచి కొంతసే పయిన తర్వాత కానుగా కడిగి ఎండవేయుదురు.

గుంటులో పార్క్కు అనే బర్నింగ్ హాము కాస్త్రజ్ఞాదోకడు కృత్రిమముగా కొమ్ముతయారుచేయుటకు పరిశోధనపల్పుచు నత్రికపేమముయనుచు, తుపాకి ప్రత్తిని (Gun-cotton) కర్పూరము, అసిటోను మిశ్రణద్రవములో కరగించెను. ఈ విధముగా సెల్జ్యులాయిడు తయారుచేయబడెను.

నిప్పుంటుకొని సెల్జ్యులాయిడు

సెల్జ్యులాయిడు దహనశీలత్వము గలది. అనగా అగ్నిచే తొందరగా కాలిపోవును. దీనివల్ల అగ్ని ప్రమాదములుగూడా సంభవించుచుండును. అందువల్ల కాలిపోని సెల్జ్యులాయిడుతోసము చెదకుచు కాస్త్రజ్ఞులు సెల్జ్యులాయిడును పోలియుండి సెల్జ్యులోను అగ్నిపేటు (Cellulose Acetate), లేక పేమియఅశిత మనే పదార్థమును కనుగొనిరి. ఇది సెల్జ్యులాయిడంత దృఢత్వము గలది కాదు కాని అంత త్వరగా నిప్పుంటుకొగదు.

పేమియఅశితము తయారుచేయుటకు ప్రత్తి వారను నత్రికాస్తుముబడులు హిమానీఅశితాస్తుము (Glacial Acetic Acid)లో ముంచుదురు. అప్పుడు లభించు సెల్జ్యులాయిడువంటి పదార్థము నిష్పన్నచే కాలినది గాదు. కాని ఇది సెల్జ్యులాయిడుస్థానములో వాడునంతటి ప్రాముఖ్యతను పొందలేదు.

పిసిమాఫిల్జుల నింకను సెల్జ్యులాయిడుతోనే చేయుచున్నారు. ఎలవనగా పేమియఅశితము ఫిల్జులు ఎక్కువ కాలిక (durability) గలవి కావు. అనగా పిసిమాయంత్రపు వాడుకవల్ల ఈఫిల్జులు తొందరగా సమసిపోవును. ఇంకొకన్న ఈ పేమియ అశితము పెయింటు, వార్నిషులు రయోజలేయుటకును, కృత్రిమసిల్కు చేయుటకును ఎక్కువగా వాడబడును.

చాలనుండి గుండీలు

ప్రత్తిపాలమునుండి విజ్ఞానకాస్త్రము తనదృష్టిని సాధవయిన గోమారపై మరల్చినదాని! ఫలితము—

ఈనాడు గుండీలు, తరుకు తరుకు ఫౌంటెన్ పేనాలు, 'తాబేటిడిప్స్' ములాచనాలు మొదలగున వన్నియు మీగడిచీన పాలనుండి లభించుచున్నవి. పాలనుండి పాలిరరుడు పదార్థము కాసి (Casein) పనుదాని రయారుచేయుదురు.

పాలిరరుడు పెరుగుతుంటే వేరువేసి ఉష్ణముచేయుటద్వారా అచ్చుతుదురు. దీనిని వివిధరక్తములలో అచ్చు చేయవచ్చును. ఈ కాసిను ఫార్మాల్డిహైడుడ్రావణములో ముంచి వేడిచేసినయెడల ఇది ఉష్ణనిరోధకమయిన స్వచ్ఛమయిన తెలుపుగల పదార్థముగా రయారుచున్నది. దీనినే గాలిత్ (Galalith), లేక కృత్రిమపుపాలరాయి యని పిలువరు. ఇది ఏనుగు దంతము లోలియుండుటచేత దీనిని కృత్రిమదంత మునకా పేరు. ఇది దృఢమయిన, దహనశీలములేని, కాగా మెకనుకట్టు పదార్థము. అందుకల్ల కొమ్ము, దంతము, తాబేటిడిప్సులకు బదులుగా దీనినే వాడుచున్నారు. దీనిని ముందు చెప్పిన ప్రయోజనములకేగాక ప్రీలై అల్లికనూదులు చేయుటకు గూడ వాడుచున్నారు.

పాలరాయిని బోలిన పట్టియే 'చేకలై' టునది. ఈనాడు దీనితో చేయబడిన పదార్థమే అరుదు. దీనిని దాక్టరు బేకెండ్ అనే చెల్లియకాస్త్రాజ్ఞుడు మొట్టమొదట రయారుచేయుటచే దీనిని 'చేకలై' టు పేరు. దీనిని తారు, లేక వానకీలు (Coal tar) నుండి చేయబడిన ఫీనెలును ఫార్మాల్డిహైడుడ్రావణముతో కలిపి, రసాయనికక్రియకు లోదృగుటకుగాను కొంత అమ్మోనియా వేసి వేడిమిసహాయముతో రయారుచేయుదురు. ఏమిట వచ్చిన లక్కనంటి పదార్థమును మన్ననిపాడిగా చేయుదురు. ఈ పాడిలో కొంత కొయ్యపాడి కలిపి ఉష్ణ, పీచుముల సహాయముతో కావలసిన ఆకారమున కచ్చు చేయుదురు. దీనిని చాలావరకు విద్యుత్పరికరములు చేయుటకు, నీటికొట్టములు, బంధులు, రేడియో పెట్టెలు, కృత్రిమగ్రహములు చేయుటకు, బట్టలుగాని, కాగితములుగాని నింపుటకు ఉపయోగించుదురు. చేకలైటు చే నింపబడిన కాగితము, లేక బట్ట బిగధాతువులరె దృఢమయినదిగా నుండును.

చేకలైటునుంపుకు చెందిన పట్టిలు అంతఆకర్షణీయమయినవి కావు. తరుకురంగులు, ఇంద్రధనుస్సు వర్ణములు కావలయునన్న ఇంకొక రకపు పట్టిలు— మూత్రిక్ (Urea) చే రయారుచేయబడిన అమినో-పట్టిలు (Amino-Plastics) అనునవిగలవు. ఈ మూత్రిక్ అన్నది వ్యవసాయములో ఎరువుగా వాడబడును. ఇది అమ్మోనియా, కర్బనద్యస్థులుజనుల రసాయనిక సమ్మేళనముచే రయారుచేయబడుచున్నది. కర్బనద్యస్థులుజనుమము ఉపిరికిస్తులనుండి బయటికి వదిలే బొగ్గులును వాయువు. అమ్మోనియాగాలిలోని వక్రజనిననుండి సమన్వయింపజేయుదురు. ఈ క్రాత్ర పట్టిని ఆకర్షణీయమయిన రంగులు గల పాత్రలుగా చేయుదురు. దీనిని పీసామూతలు, గుండీలు, విద్యుత్పరికరములు చేయుటకునూ ఉపయోగించెదరు. దీనితోనే దోమనుంటి వాయునిమానములు (Mosquito airplane) నిర్మింపబడినవి.

కృత్రిమపుగాళ (Synthetic Glass)

గాళను బోలియుండే పట్టిలుగూడా పేరు చేయబడుచున్నవి. ఇవి కపేరాలు, నూకృద్విగ్నియంత్రములు మొదలయినవాటికి కావలసినటువంటి నాణాకయిన కటకములను బాగుగా మెరుగుపెట్టజేయుట కుపయోగించెదరు.

ఈ రకపు పట్టిలు రయారుచేయుట చాల రసాస్యముగా ఉంచబడిన వాణిజ్యపుగుట్టు. వీటిని దయకను, పర్స్పెక్స్, లూనెటనుకేన్లతో బజారులో అమ్ముచున్నారు. వీటిలో పర్స్పెక్స్ (Perspex) అనునది వాయువిమానముల కిటికీల అద్దములుగా వాడుచున్నారు. ఇది గాళకంటె స్వచ్ఛమైనది. దీనితో కృత్రిమపు పళ్లు (Teeth) చేయుదురు.

లూనెటినీ క్రాత్రపట్టినుండి రంగరదీపముకటి కేజానంబంధ (Optic) కాగ్యులుకొరకు రయారు చేయబడును. ఈపట్టి కేలికదనును గరిగి స్వచ్ఛమైన, దృఢమయిన వస్తువు. దీని విశేషగుణ మేమనగా, ఇది వెలుగుదును వంగరలగుండ ప్రవహించునట్లు చేయగలరు. పైన చెప్పబడిన రంగరదీపము సహాయముతో

దంతవైద్యుడు తన కార్య ముగిసినపుడుగా చేయ గలడు.

ఆమెరికాలో కొత్తగా పొంటలైట్ (Pontalite) అనే పట్టి కనిపెట్టబడినది. ఇది ఉష్ణముచే మెత్త బడును. అతినీలలోహిత (Ultra-violet) కిరణముల వెక్కిరింపున ప్రసారముచేయు పాదరసపు ఆవిరిదీపము (Mercury vapour lamp) ముందుగా నుండిన యెడల ఈ పొంటలైట్లు దీప్తివహించుచున్నవి. ఒక్కొక్కొక మిగిలిన ముందుంచుటవల్ల పొందిన ప్రదీప్తి దీపము తీసివైచినతర్వాత కూడా పదిసెకనుల వరకు అట్లే ఉండును.

పట్టికటకములు (Plastic Lenses) చాలా చాకాయయినవి. ఇవి గాఢవర్ణముగా, అతినీల లోహిత కిరణములను బాగుగా ప్రసరింపజేయుగలవు.

౧౯౩౭ సం. లో ఆమెరికాలో కనిపెట్టబడిన చాలా కొత్తపట్టి నైలా వడిది. ఇది వేళ్ళనుమంద ములు గలిగియుండి ఈనెలుగా తయారుచేయుదురు. ఈ నెలు చిరుగువంట్రుకలుగా పళ్ళుకోయుమందల (Tooth-brushes) కమర్చబడును. పెర్మినరాకటకు గట్ల(Guts)గా, కస్త్రుసంబంధపుకుట్లు వేయుటకు గాను వీటినే వాడుచున్నారు. ఈనైలానునారలు చాలా కఠినముగా నుండుటవల్ల త్రాళ్లనుగూడా వీటితో చేయుదురు.

పట్టిలకు గల ప్రాముఖ్యతను అది అన్నిరస్తువుల కంటే గులభముగా వేళ్ళను రూపములలో పరిణా మము పొందగల్గుటయే కారణము. వీటి నొక చిన్న నూదియొడలుకొని, మోటారుభాగములవరకు ఒకటివంట నొకటి అచ్చువేయవచ్చును. మరొకటి: పట్టిలు మంచి మెరుగును పొందగలవు. కొయ్యాయితే మరీమరీ మెరుగు పెట్టుచుండవలెను. కాని పట్టిపదార్థముతో చేయబడిన ప్రశివస్తువు పుట్టుకతోనే మెరుగయినచున్నది. దీని కాంతి ఎప్పటికిని చెడదు — పాధారణ ముగా రోజూ మురికిని పోగొట్టుటకు ఒక గుడ్డతో రుద్దిన చాలును.

మెరుగుతపరములేకున్నను పట్టిలు అలంకారార్థము రంగులలో ఆద్దలబడును. పట్టిలకు వేసిన రంగు చెడిపోదు. పట్టిపత్తెములో అహారముపెట్టినయెడల అది ఏమాత్రము చెడదు.

ఇకమీద పట్టిలు చాలా అభివృద్ధికి రాబోవు చున్నవి. అప్పుడే పట్టిలతో ఆమెరికాలో మోటార్లు చేయబడుచున్నవి. ఇండ్లుగూడ కట్టబడినవంట. పట్టి లేకుల ఇంటి నొకదానిని రెండుకోడలలో ఇద్దరు మనుష్యులు నిర్మింపగలరట!

రోజూ మనము చూసే ఒక్క ప్రకృతియొక్క పట్టిపదార్థము. కాన వైజ్ఞానికుని కృత్రిమపు సృష్టి ప్రకృతి నే చిన్న బోవునట్లు చేయుచున్నదిగా!

“రాము”

భూ ప్ర ద క్షిణ ము

= శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య =

ప్రతినెలా ఒకవర్యాయం భూప్రదక్షిణం చేసి, అక్కడ క్కడ జరిగిన వింతలు విశేషాలు సాధిప్రాయంగాను నవ్యావ్యాసంగము వివరించడమే ఈ వ్యాసముయొక్క ఉద్దేశం. ప్రపంచంలో జరిగిన చర్యల నన్నిటిని వివరించడం బ్రహ్మతరంకూడా కాదు. అట్టి వివరణ అవసరంకూడాకాదు. చర్యలలో ఏవి గమనార్హములో ఏవి కావో, ఏవి ప్రధానములో ఏవి అప్రధానములో వివక్షణచేయడం అవసరం. పిల్లవరి నెలకు సంబంధించిన వివరణచేయుటకు పూర్వం కొన్ని సామాన్య విషయాలను గ్రహింపవలసియున్నది. ఇవి భూప్రదక్షిణ వ్యాసాన్నిటికి ప్రాతిపదిక అని చెప్పవచ్చును.

సామాన్య విషయములు

(౧) ప్రపంచంలో ఇప్పుడు సుమారు రెట్టై స్వతంత్ర రాజ్యమున్నవి. వీటిలో కొన్ని అగ్రస్థానాన్ని, కొన్ని మధ్య స్థానాన్ని, తక్కినవి అల్పస్థానాన్ని వహించినవి. అగ్ర స్థానాన్ని వహించిన రాజ్యాలకు ఎక్కువ పలుకుబడి. వాటి మాట సాగడం సులభం. వాటిని పరిపాలించేవారు చెప్పేమాట లకు, చేసేననుటకు ఎక్కువ విలువ. విస్తీర్ణమందును, జన సంఖ్యయందును, భౌగోళిగముందును, యుద్ధముచేయుటకు కావలసిన వర్యాంగలయందును వీటికిగల అధిక్యతనుబట్టి ఈ అగ్రస్థానము వీటికి లభించియున్నది. ప్రస్తుతము (౧) యునై టెడ్ స్టేట్స్ (౨) రషియా రాజ్యములు ఈ తరగతిలో చేరియున్నవి. ఇంగ్లండు ఇక్షివరకు ఇందులో చేరియుండెను కాని రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం ఇట్టి స్థానానికి దీనికి అర్హత ఉన్నదా, లేదా అనే విషయాన్ని గురించి కొంత సందేహానికి అవకాశం యేర్పడెను. కాని మొత్తముమీద దీని కింతకు అగ్రస్థాన మున్నదని చెప్పటలో విస్తారప్రమాదం లేదు. ప్రాచీను, కనడా, అస్ట్రేలియా, బ్రెజిల్ మొదలైన

దక్షిణ అమెరికాలోని కొన్ని రాజ్యములు మధ్యతరగతిలో చేరినవాటిలో ముఖ్యములైనవి. తక్కినవి అల్పరాజ్యములని చెప్పవచ్చును. ప్రపంచయుద్ధము జరుగుచుండిన రోజులలో యైనా దేశమును అగ్రరాజ్యములలో లెక్కపెట్టుచుండిరి. కాని అట్టి పదవికి ఆ దేశము వచ్చుటకు కొంతకాలమువట్టును. అదేశముల్లో ప్రస్తుతము జరుగుచుండు అంతర్యుద్ధము ముగిసి, సౌష్ఠవమైన కేంద్రప్రభుత్వము స్థిరముగ స్థాపింపబడిన గాని అది అగ్రరాజ్యముని అనిపించుకొనజాలదు.

(౨) ప్రపంచమున కంతకు సంబంధించిన నమస్థి వ్యవహారములను పరిశీలించి పరిష్కరించుటకు ప్రస్తుతకాలమున కొన్ని సంస్థలు ఏర్పడియున్నవి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత నానాజాతీయమిరి (League of Nations) అను పేరుతో ఇట్టి సంస్థ ఒకటి స్థాపింపబడినది. కాని ఇందులో అనేకలోపములు బుండినందున దాని రద్దుచేసి దానికిబదులుగా ఐక్యజాతుల సమితి (United Nations Organization) అను పేరుతో ౧౯౪౫ లో మరియొక సంస్థ స్థాపింపబడియున్నది. ఇందు ౫౫ రాజ్యములకు సభ్యత్వమున్నది. తక్కిన ౧౦, ౧౫ రాజ్యములకుకూడ అచిరకాలములోనే సభ్యత్వము లభింపవచ్చును. రాజ్యానికి రాజ్యానికి వివాదాలు పుట్టినప్పుడు ఆ వివాదాలు యుద్ధరూపము వరింపకుండునట్లు కాంతిపద్ధతిని మధ్యవర్తిం ద్వారా వాటిని పరిష్కరించుటకును, సామాన్యముగ యుద్ధములు రాకుండచేయుటకును, కాంతిపద్ధతలను ప్రపంచ సుందంతకు నెలకొల్పుటకు కావలసిన ఏర్పాటులు చేయుటకు ఈ సమితి ఏర్పడియున్నది. పూర్వకాలానికి, ప్రస్తుత కాలానికి అనేకభేదములు బున్నవి. రాకపోకలకు కావలసిన సౌకర్యములు సులభమగుటచేత ఈకాలమున ఏదేశముగాని ఏకాకిగా ఉండుటకు వీలులేదు. ఇతర దేశములతో ప్రతి

దేశమునకు సంబంధ మేర్పడియున్నది. ఏదేశము దాగువద వలె నన్నను ఇతరదేశములతో సాంగత్య మవసరమైనది. ప్రపంచ మికాలమున పరస్పరాశ్రయ మైనదని చెప్పుటలో ఇదే అర్థము. ఇట్టి ప్రపంచములో యుద్ధములు ప్రారంభ మైనయెడల అవి ఏదో ఒక ప్రాంతముందు మాత్రమే జరుగు టకు వీలులేదు. ఎక్కడ ప్రారంభమైనను అవి క్రమక్రమ ముగ ప్రపంచమందంతట వ్యాపించుట స్వభావము. మొదటి ప్రపంచయుద్ధము, రెండవ ప్రపంచయుద్ధము యూరపు ఖండ ములో ఒకమూలలో ప్రారంభమై తుదకు ప్రపంచమందంతట వ్యాపించినవి. ఇదిగాక ఇప్పటికాలపు యుద్ధములు సర్వ నాశకరములు. బాంబు ప్రయోగమువలన నిమిషకాల ములో గొప్పగొప్ప పట్టణములు, లక్షలకొలది మనుష్యుల ప్రాణములు దగ్ధములగుచున్నవి. గనుక యుద్ధములు రాకుండుటకై మానవకోటి అంతయు కలిసి అనేక ఏర్పాటులు చేసుకొనవలసిన అగత్యము ఎప్పటికంటే ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఏర్పడినది. అందునిమిత్తమే ఐక్యరాజ్య సమితి, దానికి సంబంధించిన సభలు, సంఘములు నిర్మించబడినవి. భూప్రదక్షిణం చేయడంలో ఈ సభలు, సంఘములు చేయు పనులను వివరించవలసి యున్నది.

(౩) భూప్రదక్షిణము చేయునపుడు ప్రపంచముయొక్క స్వరూపము కండ్లకు కట్టినట్లుండవలెను. ప్రపంచములోని వివిధఖండములు, దేశములు, సముద్రములు మొదలైనవి ఎడట మండనది తెలియనియెడల ప్రపంచవ్యవహారములకు గల పరస్పరసంబంధమును గుర్తెరుగుట సాధ్యముకాని పని. సాధారణముగ కొన్ని భూభాగములు ప్రస్తుతకాలమున ప్రాధాన్యము వహించియున్నవి. వాదప్రతివాదములకు, క్లిష్టనమస్యలకు ఇవియే మూలస్థానములు, పాలెష్టయిన్, ఈజిప్టు, ఇరాక్, గ్రీసు, ఇండోనైజా, ఇండోనేషియా ఈలాటివి. పూర్వముగ పరిశీలించినయెడల భూగోళదృష్ట్యా ప్రపంచమును ఒకవిధముగ విభాగముచేయవచ్చును. ఇందు పశ్చిమార్ధగోళము (లేక ఆమెరికా) ఒక ప్రధానభాగము, ఆమెరికాలో యునైటెడ్ స్టేట్సు కేంద్రస్థానమును వహించియున్నది. కనడా దేశము, దక్షిణఆమెరికాలోని రాజ్యములు దీనిచుట్టు లిరుగుచుండు ఉపగ్రహములు. ఆమెరికానుండి పశ్చిమముగ పసిఫిక్ మహాసముద్రము మీదుగ ప్రయాణము చేసినయెడల (౧) అస్ట్రేలియామ్యాజీరెండరులకును, (౨) అసియాఖండమునకును రాగలము, అస్ట్రేలియామ్యాజీరెండులు ప్రస్తుతబ్రిటిష్ సామ్రాజ్యములో భాగములుగ నున్నవి.

కాని రెండవ ప్రపంచయుద్ధకాలముందు వీటిని సంగ్రహించుటలో యునైటెడ్ స్టేట్సువారు ఎక్కువపహాయము చేసి నందున వీటికిని, యునైటెడ్ స్టేట్సుకును దగ్గరసంబంధము ఏర్పడినది. అందువలన రానురాను వీటికి బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య ముతోటి సంబంధము దూరమగు నను సందేహ మేర్పడు చున్నది. అసియాఖండములోని ప్రదేశములను కొన్ని భాగములుగ విభజింపవచ్చును. వీటిలో ప్రధానములైనవి (౧) ఆఫ్ఘాన్ (౨) కొరియా (౩) మంగోలియా (౪) మంగోలియా (౫) రషియాలోని రాష్ట్రములు (౬) చైనా (౭) ఫిలిప్పైన్స్ ద్వీపములు (౮) ఇండోనేషియా, ఇండోనైజా, బ్రూనై, బర్మాలలో కూడిన ప్రాగ్జీజ అసియా (౯) ఇండియా (౧౦) ఆఫ్ఘాన్ స్థానము, ఇరాక్ (పర్షియా), ఇరాక్, టర్కీ, సిరియా, సౌదెష్టయిన్ లో కూడిన మధ్యప్రాచ్యము ప్రధానములు. సామాన్యముగ వాదప్రతి కంలో ప్రాగ్జీజ అసియా (South-east Asia) మధ్యప్రాచ్యము (Middle East) అను విభాగములను గురించి ఎక్కువ ప్రశంస కనుపించుచుండును. ఈ విభాగ ములు ప్రస్తుతకాలపు అంతర్జాతీయ వివాదములలో అనేకము లకు జన్మభూములు. అసియాఖండమునుండి పశ్చిమముగ ప్రయాణము చేసినయెడల యూరపుఖండమును చేరెదము. భూప్రదక్షిణదృష్ట్యా ఈఖండమును ప్రస్తుతము కొన్ని భాగ ములుగ విభజింపవచ్చును. వీటిలో (౧) రషియా (౨) రషియాపలుకురికిలో నున్న తూర్పుయూరపు, ఇందులో ఐబేరియా, కమేనియా, హంగరీ, ఇకోస్టోవేకియా, పోలెండు, యూగోస్లేవియా, అల్బేనియా దేశములు చేరియున్నవి. (౩) గ్రీసు, ఇది తూర్పుయూరపులో ఇంగ్లీషువారి పలుకు రిడియం దుండుదేశము. (౪) మిత్రమండలి వళమండన్న జర్మనీ అస్ట్రేలియా దేశములు (౫) ఇటలీ, స్పెయిన్, పోర్చు గల్, ఫ్రాన్సు, బెర్లియం, హోలెండు, దెన్మార్కు, నార్వే, స్విడన్ దేశములు (౬) ఇంగ్లండు (౭) ఐర్లాండు, యూరపు ఖండమునకు దక్షిణముగ అప్రికాఖండ మున్నది. ఇందులో గమనించదగిన భూభాగములు (౧) ఈజిప్టు (౨) దక్షిణ అప్రికాయమాత్రమే. తక్కిన ప్రదేశములు ఏదో ఒక యూరో పియన్ జాతుం సామ్రాజ్యములో చేరినవి. ప్రస్తుతము వీటికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యము లేకున్నను రానురాను వీటికికూడ ప్రాధాన్యము రాగలదు. వీటిలో అనాగరికులును, అజ్ఞాను లును అగు వర్ణతాకివారు వివేచించుచున్నారు. ప్రస్తుతము వారు యూరోపియనులకు విరేయులై ప్రవర్తించుచున్నను.

రానురాను వీరుకూడ తిరుగుబాటు చేయగలరని చెప్ప వచ్చును. మహాసముద్రములలో పనిపికమహాసముద్రము నకు ప్రస్తుతిము ఎక్కువ ప్రాధాన్యము లందియున్నది. అమెరికా అసియాఖండములకు మధ్యన ఇది ఉండుటచేతను. అగ్రరాజ్యములు రెండును దీనిని అనుకొనియుండుటచేతను ఈ మహాసముద్రమున కిప్పుడు ప్రాధాన్యము వచ్చినది. ఇంతకుపూర్వము ప్రపంచములోని అగ్రరాజ్యములు అట్లాంటిక్ మహాసముద్రమును అనుకొనియుండెను. అందుచేత ౧౬-వ శతాబ్దము మొదలు ౨౦ వ శతాబ్దప్రారంభమువరకు దీనికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్య ముండెను.

ఈ ప్రాతిపదికను ఆధారముగ జేసుకొని గతమాసము లోని విశేషములను గమనింతము—

సంధిపత్రముల సంతకము

రెండవ ప్రపంచయుద్ధమున జర్మనీపక్షము వహించి మిత్రమండలివారిలో యుద్ధముచేసి ఓడిపోయిన ఇటలీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, హంగేరీ, ఫిలాండు రాజ్యములపై ఎట్టి సంధిషరత్తులను విధించవలె నను విషయమునుగురించి ఈ సంవత్సరకాలము వాదోపవాదములు జరుగుచుండెను. ఇంగ్లండు ప్రాన్సు రషియా యునైటెడ్ స్టేట్సురాజ్యముల విదేశాంగమంత్రులు నలుగురితో కూడిన విదేశాంగమంత్రుల సభలో ఈచర్చలు మొదట జరిగెను. వా రొక చిట్టసంది పత్రమును తయారుచేసిరి. దానిని విమర్శించుటకై గత సంవత్సరము జూలై అగస్టులలో మిత్రమండలి పక్షము వహించి యుద్ధముచేసిన రాజ్యముల ప్రతినిధులందరు ప్యారిస్ పట్టణములో సమావేశమైరి. వా రాపత్రములలో కొన్నిమార్పులను మూచించిరి. అనూదనలను పరిశీలించి చిత్తపత్రములను కొంత మార్చి విదేశాంగమంత్రుల సభ వారు సాఫుపత్రములను తయారుచేసిరి. ఫిబ్రవరి ౧౦ తేదీని ఈ పత్రములను ఇటలీ మొదలైన రాజ్యములవారు మిత్ర మండలివారు సంతకముచేసిరి. వీటి మూలమున ఓడిపోయిన రాజ్యములవారందరు నష్టపరిహారముక్రింద ఎక్కువ ద్రవ్య మును ఇచ్చుకొనవలసినవారైరి. ఇటలీ తన సామ్రాజ్యము సంతకు కోల్పోయెను. ముఖ్యోదీనినియంతగ నుండినపుడును, తర్హూర్వమును ఇటలీకి ఉత్తర ఆఫ్రికాయందును, తూర్పు ఆఫ్రికాయందును కొన్ని పరిసరాన్నియు యిచ్చెను. వీటి నన్నిటిని ఇటలీ ఈనంధులమూలమున వదలుకొనెను. ఇది గాక మొదటి ప్రపంచ యుద్ధములో ఇటలీ సంపాదించిన

బ్రిస్టురేవుపట్టణమును, దాని చుట్టుపట్లనుండిన ప్రదేశమును కూడ వదలుకొనవలసి వచ్చెను. ఫినిలాండు కొన్ని ప్రదేశ ములను రషియా స్వాధీనము చేసెను. యూరపులో ఇటలీ వదలుకొన్న ప్రదేశములలో చాలాభాగము యూగోస్లోవియా పక్షములోనికి వచ్చెను. బ్రిస్టుపట్టణము మాత్రము ఎవరి పక్షముగాఁ బర్యవేక్షింపవలసి పరిపాలనలోకి వచ్చెను. ఈ సందిషరత్తులవలన కలిగిన మార్పులలో ప్రధానములైనవి ఇవియే.

సందిషరత్తులను తయారుచేసిన సభలన్నిటియందును రషియా ఒక పక్షమును, ఇంగ్లండు యునైటెడ్ స్టేట్సులు మరియొక పక్షమును వహించియుండెను. వీరి మధ్యన వాదోపవాదము లనేకములు జరిగి ఒక్కొక్కప్పుడు అతి తీవ్రభావమును ధరించెను. యుద్ధకాలమందు వీరియందున్న మిత్రభావ మంతయు అదృశ్యమయ్యెను. ఈ విధముగ అగ్ర రాజ్యములలో పరస్పర విధేడము లేర్పడుట ప్రస్తుత ప్రపంచ పరిస్థితుల కొక ప్రధానలక్షణమని చెప్పవచ్చును. అంతర్జాతీయ సభ లన్నిటియందును ఈ వైరుధ్యము కనుపించు చున్నది. మూడవ ప్రపంచయుద్ధము వచ్చుట కిది ప్రధాన కారణ మగుననికూడ అనేకులు అభిప్రాయపడు చున్నారు.

సందిపత్రములలో నూదించబడిన గొప్పమార్పుకటి రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున యూరపుఖండ్మందు జరిగెను. బల్గేరియా, రుమేనియా, హంగేరీ, జెకోస్లోవేకియా, టోలెండు దేశములందు రషియాయొక్క పలుకు ఇదీ స్థిరముగ నాటుకొనెను. రషియాను కాదని ఈ రాజ్య ములవా రేమి చేయుటకును పనుధులును, స్వతంత్రులును కాదు. వీరు రషియాకు అనుదగులై ప్రవర్తించవలసిన స్థితి లోనికి వచ్చిరి. యూరపులో ఇంతకు పూర్వము ఏపత్రవర్తి కూడ పశ్చిమరూపులతోసంతకటి సామ్రాజ్యమును రషియావారిప్పుడు పశ్చిమరూపులతో గలవారైరి.

భద్రతా సంఘము

పర్యవేక్షింపవలసిన చెందిన అంగము లనేకము లున్నవి. వాటిలో భద్రతాసంఘ మొకటి. ఇందు పదకొండు గురు సభ్యులు; ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, రషియా, యునైటెడ్ స్టేట్సు, బ్రెజిల్, బెల్జియం, స్విజర్లండ్, స్పెయిన్, గ్రీస్, అనగా వారి ప్రతినిధు లెల్లప్పుడు ఇందు ఉండి తీరవలెను. వీరుగాక కాత్తారిక సభ్యులు ఆగ్గురున్నారు. వీరిని సమితి మహాసభవారు రెండు సంవత్సరముల కొక పర్యాయము

ఎన్నుకొనుచుండును. ఈ పదకొండుగురు నట్లుగలతో కూడిన భద్రతాసంఘము ఏదోఒక నమయమందు గాక ప్రతిరోజు సమావేశమై అనేక వ్యవహారములను విచారణ చేయుచుండును. ప్రస్తుత మిది రెండు వ్యవహారములను విచారణ చేయుచున్నది. ఒకటి ఆయుధ విసర్జనకు సంబంధించినది. రెండవది ఇంగ్లండు ఆల్బెనియాలోని మధ్య కలిగిన వివాదము.

ఆయుధ విసర్జనము

యుద్ధములో ఉపయోగించదగిన పిరంగులు, తుపాకులు, బాంబులు, ట్యాంకులు మొదలగు ఆయుధములను అవసరముగ కొన్ని దేశములవారు సేకరించుటయు, తయారు చేయుటయు యుద్ధములకు కారణమగుచున్న దను భావము ప్రబలుటచేత, అట్టి ఆయుధముల సంఖ్యను తగ్గించుటకును, వీలైనయెడల వాటిని పూర్తిగా విసర్జించుటకును వివిధరాజ్యములవారు సంసిద్ధులు కావలెననియు, అట్టి విసర్జన జరగటకు కావలసిన ఏర్పాటులను భద్రతాసంఘమువారు సూచించవలసిన దనియు నమితి మహాసభవారొక తీర్మానమును గత డిసెంబరులో చేసియుండిరి. ఆవిషయమై ఇప్పుడు భద్రతాసంఘమున చర్చలు జరుగుచున్నవి.

అణుశక్తి సంఘము

ఆయుధవిసర్జన విషయమునకును, అణుశక్తిని (అటంబాంబు) యుద్ధములో ఉపయోగించు విషయమునకును సంబంధ మున్నది. అటంబాంబును రెండవ ప్రపంచయుద్ధమందు అమెరికనులు జపానులోని రెండవట్టణములపై ప్రయోగించి వాటిని ధ్వంసముచేసిన విషయము అందరికి తెలిసినదే. అంతటి వినాశకరమైన అత్తము ప్రస్తుతకాలమున మరియొకటి లేదు. తక్కిన ఆయుధము లెన్నిటిని విసర్జించినను ఎట్టి లాభము ఉండదు. అన్నిటికంటె అటంబాంబును విసర్జించుట అత్యవశ్యము. కాని ఈ విసర్జనవిషయములో కొన్ని క్లిష్ట సమస్యలున్నవి. ప్రస్తుతము యునైటెడ్ స్టేట్సువారికి తప్ప మరెవ్వరికి కూడ ఈ బాంబులను తయారుచేయుటకు కావలసిన జ్ఞానము, శక్తి, సేర్వ లేదు. వారుమాత్రము ఈ బాంబులను కొన్నిటిని తయారు చేసియున్నారు. ఇంకను తయారు చేయుచున్నారు. వీటిని విసర్జించవలయు నను తీర్మానము అమెరికాలోనికి వచ్చినయెడల దానిమూలమున నవ్వవచ్చువారొక యునైటెడ్ స్టేట్సువారు మాత్రమే. ఇదిగాక ఏ అణుశక్తి

సహాయమున అటంబాంబు తయారగుచున్నదో ఆ శక్తి సహాయమున మామూలు ననులను అతి దాకగేను, శ్రీమము గను చేయుట కవకాశ మున్నది. విద్యుచ్ఛక్తి, పెట్రోలు శక్తి మొదలైన ప్రకృతిశక్తులకంటె ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువ ఉపయోగకరముగ అణుశక్తిని వాడుటకు వీలుకలదు. అణుశక్తి యొక్క ఉపయోగమును విసర్జించినయెడల యుద్ధములపై ఉపయోగించు అటంబాంబులను విసర్జించుటయేకాక మామూలు పనులయందు—వ్యవసాయము, రాకపోకలు, కర్మాగారములు మొదలగు వాటియందు—కూడ అణుశక్తిని విసర్జించుట సంభవించును. కాని ఇట్టి విసర్జనమువలన మనుష్యకోటికి విపరీతమైన నష్టము సంభవించును. అందుచేత ఎట్టి కర్మంలో అణుశక్తిని ఉపయోగించవచ్చును. ఎట్టివాటిలో ఉపయోగించకూడదు అను విధక్షణనేయుట అవసరము. యుద్ధకర్మలందు దానిని విపేదించుట ఉచితమేకాని, ఇతర కర్మంలో విపేదించుట అనుచితము. కాని అణుశక్తిజ్ఞానము క్రమ క్రమముగ అన్ని దేశములవారికి లభించకరవ్వదు. ప్రతిదేశ ముందును శాస్త్రవేరోధనలు జరుగుచున్నవి. ఇప్పుడు వాక పోయినను, మరి ఒకటిరెండు సంవత్సరములలో రషియా వారు, తదితరులు అటంబాంబులను తయారుచేయగలవారగుదురు. ఇట్టి సందర్భములలో కాము తయారుచేసి సేకరించుకొన్న బాంబులను యునైటెడ్ స్టేట్సువారు వెంటనే విసర్జించి నాశనముచేయవలె ననుట వారికి మిక్కిలి నష్టకరము. ఎప్పటికిని ఎప్పుడూ ఈబాంబులు తయారు చేయకూడ దను మర్యాద ఏర్పడుటయు, అట్టిమర్యాదను అతిక్రమించక అందరు నడుచుచున్నారా, లేదా అని విచారించుట కొక అంతర్జాతీయ సంఘము స్థాపితమగుటయు, ఆ మర్యాద నతిక్రమించిన వారిని శిక్షించుట కాసంఘమునకు సంపూర్ణాధికారముండుటయు జరిగినగాని యునైటెడ్ స్టేట్సువారు అటంబాంబులను విసర్జించుట కంగీకరించరు. ఈ క్లిష్టవిషయముల నన్నిటిని విమర్శించి అవసరమైన సూచనలను చేయుటకు గత సంవత్సరమున బక్కలారి మహాసభవారు “అణుశక్తి సంఘ” మను పేర ఒక సంఘమును స్థాపించిరి. ఈ సంఘమువారు ఒక నివేదికను తయారుచేసిరి. అనివేదికలో వైన పేర్కొనిన సూచనలన్నియు ఉన్నవి. దానిని విచారించుటకును, ఆ సూచనలలో అవశయయోగ్యము లేవియో నిర్ణయించుటకును భద్రతాసంఘమువారు స్థానుకొనవలసినవెప్పును. కాని ఈ విషయములో రషియాయునైటెడ్ స్టేట్సులందర్యన అతిప్రాయశ్చేద మేర్పరెను. ఈ నివేదికను ప్రత్యేకముగ విమర్శించుట అన

వసరమనియు, అయిత విసర్జననమనకును పరిష్కరించు నపుడు దీనినికూడ విమర్శించవచ్చుననియు రషియాసభ్యులు వాదించెను. యునై టెడ్ స్టేట్సు సభ్యు డీవాదము సంగీకరిం పర, అణుసమన్య ప్రత్యేకనమనకు అనియు, దానిని అయిత విసర్జన నమనకుతో ముడిపెట్టకూడ దనియు వాదించెను. తుదకు సభ్యులలో అనేకులు యునై టెడ్ స్టేట్సుతో ఏకీకర మించుటచేత ఈ రెండు విషయములను వేరువేరుగ విచారణ చేయుటకు తీవ్రతానభివారు తీర్మానించిరి. ప్రస్తుతము అణు శక్తి సంఘమువారి నివేదిక విచారణలోకి వచ్చినది. దాని పరిత మెట్లుందునో కొన్ని వారములలో తెలియగలదు.

చై నా

చై నా దేశములోని పరిస్థితులు ఈ నెలలో మురింత క్లిష్టములయ్యెను. ఈ క్లిష్టతకు రెండు ప్రధాన కారణములు కలవు. దియోంగ్ తై పీక్ నాయకత్వమున నుండు జాతీయ పక్షమునకును, రెండవ రాజకీయ పక్షముగు కమ్యూనిస్టుపక్ష మునకును రాజీ తుదరకపోవుటతో గాక, సంవత్సరమునుండి ప్రజలమైన అంతర్భుద్ధము జరుగుచుండుట మొదటి కారణము. ఉత్తరభాగమున కొన్ని రాష్ట్రములందు కమ్యూనిస్టులు అధికారమందున్నారు. దేశములోని ౪౫ కోట్ల ప్రజలలో పదికోట్ల ప్రజలు వారి పరిపాలనయందున్నారని చెప్పవచ్చును. తక్కినవారు దియోంగ్ పాలనలోనున్నారు. కమ్యూనిస్టులను ఓడించి దేశమంతను ఓలే తేంద్ర ప్రభుత్వ పాలనలోనికి లేవంయినది జాతీయపక్షమువారి పట్టదల. ఇధికాక దియోంగ్ ప్రభుత్వముయొక్క ఆర్థికస్థితి మిక్కిలి విషాద కరముగనున్నది. పదిసంవత్సరములనుండి దేశములో యుద్ధం జరుగుచుండుటచేత వ్యవసాయము, పరిశ్రమలు ఎంతో నష్టమునకు గురి అయ్యెను. వస్తులభారముచే ప్రజలు బ్రంగి పోయిరి. కాకితపునోట్ల చెలామణి వివరీకరగుటచేత ధరలు పెరిగి పేదవారి తెక్కలలేని నష్టములు కలిగెను. విదేశ వ్యాపారము ఊడించెను. కమ్యూనిస్టులకును, జాతీయపక్షము వారికిని మధ్య రాజీతుదుర్బుటకు యునై టెడ్ స్టేట్సు రాయ వారి చేసిన ప్రయత్నములన్నియు విఫలము లగుటచేత ఆతడు వినుతుచెంది, అదివరకు జాతీయప్రభుత్వమువారి కియ్యదలచిన అప్పును ఇచ్చుటకు వెనుకతగ్గెను. ఇందుచేత ప్రభుత్వమువా రెదుర్కొనవలసిన నమన్యలు క్లిష్టతరము లగుచున్నవి.

ప్రాద్ధక్షిణ ఆసియా

చై నా ఎదుర్కొనుచుండు నమన్యకు అంతర్భుద్ధము ప్రధానకారణమైనట్లు ప్రాద్ధక్షిణ ఆసియాలోని ఇందొనీషియా, ఇండోచై నా, బర్మా దేశము రెదుర్కొనుచుండు నమన్యలకు సామ్రాజ్యాధికారమును చెలాయించుచుండు విదేశీయులతోటి పోరాటము ప్రధానకారణము. ఈ విదేశీయులందరు యూరపుఖండములోనివారు. వారిలో నొకరగు దచ్చి వారు (హోలెండు దేశమువారు) రెండవ ప్రపంచయుద్ధమునకు పూర్వము ఇందొనీషియాకు పరిపాలకులుగ నుండిరి. ఫ్రెంచివా రట్లే ఇందోచై నాకును, బ్రిటిష్ వారు బర్మాకును పరిపాలకులుగ నుండిరి. కాని జపానువా క్షీరదేశములపై దండెత్తినప్పుడు, దచ్చివారిని ఫ్రెంచివారిని బ్రిటిష్ వారిని ఓడించి, వాటిని తమవశముచేసుకొని, అందులోని ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యమందును స్వరాజ్యమందును అధిరుచి కల్పించిరి. ౧౯౪౫ లో జపానువా రోడి పోయినరవారే ఈ ప్రదేశములలో జాతీయోద్ధమము ప్రజలెను. ఇందొనీషియాలో చేరిన జావాద్వీపమును జాతీయ పక్షమువారు స్వరాజ్యమును స్థాపించుకొనిరి. ఇండోచై నాలో ఉత్తరభాగమందుకూడ ఇట్లే జరిగెను. కాని ఈ స్వతంత్రరాజ్యములను నాశముచేసి తమ అధికారమును పునరుద్ధారణ చేసుకొనుటపై దచ్చివారు జావాలోను, ఫ్రెంచి వారు ఇండోచై నాలోను ప్రయత్నములనుసాగించి తుదకు విఫలమై తమపై తిరుగుబాటుచేసి స్వరాజ్యమును ఖండ్తావించిన నాయకులతో సంధిచేసికొనిరి. ఇండో చై నాలోని ఉత్తరభాగమున స్థాపించబడిన పీట్ నాం రాజ్యమునకు నాయకుడైన హోదిమిగా తన అధికారమును నుష్కరము చేసుకొనెను. జావా నుమరాద్వీపములలో సోకర్నో నాయకత్వమున ఇట్లే జరిగెను. ఈ నంది షరత్తులలో రెండు లక్షలములు గుర్తింపదగియున్నవి. మన దేశములో పాపీ స్థానమనవ్యమై లేవదీసినట్లు ఈ ప్రదేశములలో దేశవిభజన నమన్య నొకదానిని సామ్రాజ్యాధికారులు లేవదీసిరి. ఇందొనీషియాకంతకు ఓలే తేంద్రప్రభుత్వము ఏర్పడుటకు బదులు దానిని రెండు స్వతంత్రరాష్ట్రములుగ విభజించిరి. ఇట్లే ఇండోచై నాలో ఉత్తరభాగమందు పీట్ నాం రాజ్యమును దక్షిణ భాగములోని కొచిన్ చై నానుండి వేరుచేసిరి. ఇది గాక ఇట్లేర్పడిన రాజ్యములు సర్వస్వాతంత్ర్యమును అనుభవించుటకు బదులు కొన్ని విషయములలో సామ్రాజ్యాధిపతులగు దచ్చివారిలోదను, ఫ్రెంచివారిలోదను కలిసియుండవలె నని

ఏర్పరచిరి. కొంతవరకు ఈ ఏర్పాటులకు కూడ జాతీయ నాయకులు అంగీకరించిరి, కాని దచ్చివారు నవంబరులో వారంగీకరించిన సంధిషరత్తులను బయటరచుటకు వెను దీయుదు, జావామహాత్రాణము తిరిగి జయించు ఉద్దేశముతో గొప్ప వైద్యమును తెచ్చిరి. వైదికజలము తమకు ఎక్కువగ నన్నదనియు, యుద్ధమునకు ఇప్పుడు పురమిందిన యెడల తమకు తప్పక జయము రాగలదనియు వారు నమ్మి ఇందోనీషియాలో చిక్కులు కలిగించుచున్నారు. ఫ్రెంచి వారుకూడ వీటివాం రాజ్యములో యుద్ధమునకు దిగి మూడు మాసములుగ యుద్ధము చేయుచున్నారు. వైద్యములను ఆరాళవిహానములను ఎక్కువగ తెచ్చుచున్నారు. హొచి మిగ నాయకత్వమును తా మంగీకరించమని చెప్పుచున్నారు. అతడు రాజీమార్గమున వ్యవహారమును పరిష్కరించు కొనుటకు సంసిద్ధుడై యున్నను ఫ్రెంచివారతని మాటలను పెర చెవిదిద్దెట్టి యుద్ధముసాగించి దేశమును తిరిగి జయించ నిశ్చయముతో నున్నారు.

ఐర్యాలో మాత్రము జాతీయనాయకులలో కొందరిని పామ్రావ్యాధికారులగు బ్రిటిషువారికిని కొంత రాజీకరించినది. కాని ఈ రాజీషరత్తులను నిరసించు రాజకీయ పక్షములవారు కొందరున్నారు. ఈ వివిధ పక్షములవారికి సంతుర్లణ జరిగే సూచకలు కనుపించుచున్నవి.

పా లె స్టైన్

మధ్యప్రాచ్యములోని దేశములన్నిటిలో పాలెస్టయిన్ దేశమందలి చిక్కులు అవరిమితముగ నున్నవి. పాలెస్టయిన్లో రెండుజాతులవారు నివాసముచేయుచున్నారు. ఒకరు అరబ్బీలు, రెండవవారు యూదులు (Jews). అరబ్బీల సంఖ్య ౧౨ లక్షలు; యూదుల సంఖ్య ౬ లక్షలు. వీరి మధ్యన వివాదములు మొదటి ప్రపంచయుద్ధవలెతముగ కలిగినవి. ఆయుద్ధమునకు పూర్వ మీదేశములో కొన్నివేల మంది యూదులుమాత్రమే ఉండిరి. వారచట అనాదిగ కాపురముచేయుచుండినవారు. వారికిని, అరబ్బీలకును ఎట్టి వై షమ్యము ఉండినది కాదు. కాని యుద్ధకాలములో జర్మనీ యునైటెడ్ స్టేట్సు మొదలగు దేశములలోని యూదుల అభిమానమును, నహాయమును సంపాదించనంది బ్రిటిష్ వారు పాలెస్టయిన్ దేశమును యూదుల దేశముగ చేయ వాగ్దానముగావించిరి. అప్పటికి ఆదేశము అర్బిపా మాజ్యములో చేరియుండెను. మొదటి ప్రపంచయుద్ధములో

అర్బిపాకు జర్మనులతో కలిసి బ్రిటిష్ వారిపై యుద్ధముచేసిరి. అర్బిపాని బ్రిటిష్ వారోడించి పాలెస్టయిన్ నును పశవరకుకొని యూదుల కివాగ్దానము చేసిరి. అరబ్బీలు అప్పుడే అక్షేపణ చేసిరి. కాని వారి అక్షేపణకు సమాధానముగ వారి హక్కులకు భంగములేక ప్రవర్తించునట్లు వాగ్దానము గావించిరి. యూదులకు చేసిన వాగ్దానము, అరబ్బీలకు చేసిన వాగ్దానము—ఈరెంటిని నెరవేర్చుట పాత్యముకానిపని. యూదులకు చేసినవాని ననుసరించి ఏటేట వేవకువేలయూదులను యూరపుఖండపు దేశములనుండి తెచ్చి, పాలెస్టయిన్ లో చేర్చిరి. వారి సంఖ్య క్రమక్రమముగ పెరుగుసాగెను. అరబ్బీలు భయపడి, యూదుల రాకను అడ్డగించుటకై బ్రిటిష్ వారిపై తిరుగఁబడిరి. వారిని సమాధానవరజుటకై పాలెస్టయిన్ కు వచ్చు యూదుల సంఖ్య కొక పరిమితిని కల్పించిరి. అందుపై యూదులకు అగ్రహము కలిగెను. హద్దులేక యూదులు దేశములోనికి వచ్చినయెడల అల్పసంఖ్యాకులగువారు అధికసంఖ్యాకులై అరబ్బీలదేశమును యూదుల దేశముగ మార్చెదరను భయము అరబ్బీలలో నాలుకొనియున్నది. విదేశములం దుండు యూదులు మరి పాలెస్టయిన్ కు రావూడదనియు, పాలెస్టయిన్ బ్రిటిష్ వారి అధీనమందుండక స్వతంత్రరాజ్యము కావలెననియు, ఆరాజ్యములో అధికారము అధికసంఖ్యాకులగు అరబ్బీలచేతులలో నుండవలెననియు అరబ్బీల వాదము. మొదటి ప్రపంచయుద్ధములో బ్రిటిష్ వారు చేసిన వాగ్దానము ననుసరించి, పరిమితి ఏమియు లేక ఇష్టము వచ్చిన యూదులందరు పాలెస్టయిన్ లో చేరవలెననియు, పాలెస్టయిన్ యూదుల రాజ్యము కావలెననియు యూదుల వాదము. దేశమును రెండుభాగములుగ జేసి, ఒక భాగమున యూదుల ప్రభుత్వముజే, మరియొకభాగముందు అరబ్బీల ప్రభుత్వమును స్థాపించిన దాగుండునది బ్రిటిష్ వారొకప్పుడు సూచించిరి. కాని అరబ్బీలు ఈ సూచనను ప్రతిఘటించిరి. యూదులు విభజనకు కొంతవరకు సుముఖులుగ నున్నను అరబ్బీల ప్రతిఘటనవలన బ్రిటిష్ వారు దీనిని ఉపసంహరించుకొనిరి. ఈ వ్యవహారముల నన్నిటిని రాజీమూలముగ పరిష్కరించుటకు ఈ మధ్యన బ్రిటిషువారు లండనులో ఒక సభ చేసిరి. యూదులు ఆసభను విహిష్కరించిరి. దీనినంతము చూచి బ్రిటిషువారు విసుగుపడి తుదకు ఈ వ్యవహారమునంతను ఐక్యజాతీయమిలిటారు పరిష్కరించుటయే ఉత్తమమార్గ మని నిశ్చయించుకొనిరి.

ఇంగ్లండు : విషమస్థితి

గతమాసమున ఇంగ్లండులోని ప్రజలు విపరీతములగు కష్టములను అనుభవించవలసినవారైరి. బొగ్గుజ్వలము దీనికి ప్రధానకారణము. కీతాకాండములో కావలసినంత బొగ్గు వారు నిలవజేసుకొనలేకపోయిరి. యుద్ధవలితముగను, యువకులలో అనేకులు సైన్యములలో చేరి విదేశములందుండుట చేతను గనులలో పనిచేయుటకు కావలసినందరు కూలిజనము లధిండుటలేదు. అందుచేత బొగ్గుఉత్పత్తి అధికము చేసుకొనుట సాధ్యముకాదయ్యెను. బొగ్గు కాటకమువలన దేశములో ఉత్పత్తియగు విద్యుచ్ఛక్తి తగ్గెను. అందుచేత ప్యాక్టరీలనేకములను మూయవలసివచ్చెను. లక్షలకొలదికూలిజనము పనిలేక విడుద్యోగులైరి. బొగ్గు, విద్యుచ్ఛక్తి లేనికారణమున సామాన్యగృహస్థుల దొర లపరిమితము లయ్యెను. దీని కంతకు రోడుగ చరిగిరి. మందు విపరీతము లయ్యెను. బొగ్గుకాటకము, కావలసినంత కూలిజనము దొరకక పోవుట-ఇవి తాత్కాలిక కష్టములు మాత్రములే కావనియు, కొంతకాలమువరకు—అనగా కొన్ని సంవత్సరములవరకు వీటిని ఎదుర్కొనవలసియుండు ననియు, వీటివలన కలుగు నష్టములను, కష్టములను తొలగించుటకు ఉపాయాంతరములను కనుగొనవలయు ననియు, అట్టి ఉపాయములు లభించనియెడల ఆర్థికముగ ఇంగ్లండుదేశము హీనస్థితికి వచ్చుట తప్పదనియు ప్రముఖులు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

భ ర త ఖం డ ము

రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున తమస్థితి విషమమగుటచేత ఇండియా, బర్మా మొదలగు దూరదేశములను పొందించుటకు కావలసిన ఆర్థికబలము, సైనికబలము తమకు లేదన్నదావము ఇంగ్లీషువారనేకులలో దృఢముగ నాటుకొనిన కారణముచేతనే వారిప్పు డీదేశములలో తమ అధికారమును వదలుకొని, అఅధికారమును ఆయాదేశపు నాయకుల హస్తగతము చేయ నొనరిండ్లు కావలసినవచ్చెను. ఫిబ్రవరి ౨౦ తేదీనాడు బ్రిటిష్ ప్రధానియగు అట్లీ పార్లమెంటులో ఇండియా విషయమై గావించిన ప్రకటనయొక్క అంతర్భాగము ఇదియే. ఈ ప్రకటనలోని ముఖ్యవిషయములను మనము గమనించి, వాటి అర్థమును గ్రహించవలసియున్నది. (౧) ౧౯౪౮ జూన్ నెలనాటికి బ్రిటిష్వారు భరతఖండముపై వారికిగల అధికారము సంకను పడలుకొని, ఆ అధికారమును భారతీయుల

వరముచేయ నిశ్చయించుకొనిరి. (౨) భారతీయులలో ఎవరి వరముగా ఈ అధికారమును పరివర్తనము చేయుదు రను విషయమున వారు రెండుమూడు సూచనలను చేసియున్నారు. ఇప్పుడు సమావేశమైన రాజ్యాంగపరిషత్తులో అన్నివర్గముల వారు - అనగా ముస్లింలగువారు, సంస్థానప్రతినిధులు - కలసి అందరూ ఆమోదించిన రాజ్యాంగప్రణాళిక నొకదానిని ౧౯౪౮ నాటికి తయారుచేసినయెడల ఆ ప్రణాళికను అనుసరించి ఏర్పరు ప్రభుత్వమునకు అధికారమును అప్పగించు మూడవ ఒకటి, కాని అన్నివర్గములు చేరి రాజ్యాంగము తయారుచేయు అవకాశము లేనట్లే వారు భావించుచున్నారు. అట్టి సంవర్ధమున వారు పరిపాలనాధికారమును భరతఖండమున కంతకు చెందిన ఒక శీంధ్రప్రభుత్వమునకు అప్పగించుటకు ఇరులు బ్రిటిష్ ఇండియాలో ఒకప్రభుత్వమునకు గాని, లేక ఆయారాష్ట్రములలో ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఏర్పడి ఉండు ప్రభుత్వములకుగాని అప్పగించుటకు నిశ్చయించుకొని యున్నారు. అనగా బ్రిటిష్ ఇండియా కంతకు ఒకే శీంధ్ర ప్రభుత్వ ముండుటకు ఇరులు, అది అనేక రాజ్యములుగ విభజితమై కొన్నిటియందు ఒకరాజకీయ పక్షమువారును, మరి కొన్నిటియందు మరియొక రాజకీయ పక్షమువారును పరిపాలకులగుట సంభవించును. దేశమును హిందూస్థాన పాకిస్థానము లను రెండు స్వతంత్రరాజ్యములుగ విభజించ వలయునను ముస్లింలగువారము దీనిమూలమున కొంతవరకు క్రియాయోగము ధరించును (౩) సంస్థానముల విషయమున ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ప్రతిసంస్థానము నర్హస్వతంత్రము కలది యగునని అట్లీ ప్రకటన నిర్ధారణ చేయుచున్నది. అనగా తేలిక సారాంశము ఒకటే. వెంటనే కాంగ్రెసు పక్షమువారు, లీగు పక్షమువారు, సంస్థానాధీశులు వారివారి అభిప్రాయభేదములను వినబింది. అందరూ కలిసి, రాజ్యాంగపరిషత్తులో సమావేశమైనచేసి, భరతఖండమున కంతకు వర్తించు రాజ్యాంగమును తయారుచేయని పక్షమున ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి భరతఖండము అనేక చిన్నచిన్న రాజ్యములుగ విభజిరమగును.

ఇట్టి ప్రకటనను అట్లీ ఎందుకు చేసెను? భరతఖండములో జాతియోధ్యమము ప్రజలుబలేతమ. రాష్ట్రములను పొందించు అధికారము ఇదివరకే భారతీయుల హస్తగతమగుటచేతను, బ్రిటిష్ పరిపాలనమును యధాపూర్వముగ నడుపుట సాధ్యముకాని పని. గనుక అధికారమును వదలుకొనుటతప్ప మార్గాంతరము లేదని బ్రిటన్ లోని కార్మిక ప్రభుత్వమువారికి స్పష్టమయ్యెను. నిర్వహించలేని అధి

కారమునుగాని, బాధ్యతనుగాని తమ చేతిలో నుంచుకొని, తమ పేరుప్రతిష్ఠలను కోల్పోవుటకంటె దేశమునుండి వెడలి పోవుటయే కర్తవ్యమునుభవము వారియందు గాఢముగ నాటకొనియున్నది. కాని తాముదేశమును వదలిపెట్టవలెదలం కాంగ్రెసుకు లీగుకు రాజీ కుదరకపోవుటయు, సంస్థానా దీకులు కాంగ్రెసుతో కలియకపోవుటయు, దీని మూలమున అంతర్యుద్ధములు జరుగుచేరి ప్రజలు నానాభాదలు పడుచు రన్న సంఘము వారికి లేకపోలేదు. కాని అంతర్యుద్ధము మూలమున ప్రజలందరు భారవరుదురను భావము చేత వివిధవక్షముల నాయకు లందరు రాజీకరింపగలరేమో అను విశ్వాసముకూడ వారి కున్నది. ఏదెల్లయినను రాజీకుడిరి నను కుదరకపోయినను తాము విన్నవోయ లగుటచేత తాము చేయగలిగినది ఏమియు లేదనియు, దేశమును చక్కచెట్టు కొను భారమును భారతీయవాయుకులే వహించవలసియున్న దనియు, వారు శక్తిపామర్యములతో వహించగలిగినయెడల దేశము బాగుపడుననియు, లేనియెడల దేశమునకు కలుగు కష్టనష్టములకు ఆనాయకులే కారకులగుదురనియు, ఇకర జాతుల ఇండ్లను చక్కచెట్టుటకు తమ కిదివరకున్న సదుపాయము లిప్పుడు లేదనియు బ్రిటిష్వారి నమ్మకము.

దీనిమూలమున భారతీయులపై పరిపాలనాభార మంతయు వ్యక్తమని చెప్పవచ్చును. రాబోవు ౧౫ నెలలు మన చరిత్రలో మిక్కిలి క్లిష్టమైన కాలమని చెప్పవచ్చును. లీగు వారు కాంగ్రెసు వారితో రాజీ క వచ్చునట్లులేదు. పాకిస్తాన్ వాదమును కొంచెముకూడ తాను వదలుకొనుట లేదని తన్నా ప్రకటించెను. గనుక లీగువారు రాజ్యాంగ పరిషత్తులోనికి రాజాలరు. పరిషత్తువారు హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు మద్రాసు, బొంబాయి, మధ్యరాష్ట్రములు, సంయుక్త రాష్ట్రములు, దీహాదు, ఆసాంరాష్ట్రములతో కూడిన బ్రిటిష్ ఇండియాలోమూలము అమలులోకి రాదగిన రాజ్యాంగమును తయారుచేయుటమూత్రమే జరుగును. అహా! ఈ రాజ్యాంగ మును బ్రిటిష్వారు ఆమోదించి, దాని మూలమున ఏర్పడు ప్రభుత్వమునకు ఈరాష్ట్రములలోని అధికారమును అప్పగించె దరు. గనుక ఈ ఆరు రాష్ట్రములు కలిసి ఒక ప్రత్యేక రాజ్యము కాగలదు. తక్కిన రాష్ట్రములలో ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఎవరు అధికారములో నుండెదరో వారికి తమ అధికారమును అప్పగించుటకు బ్రిటిష్వారు సంసిద్ధులుగదా? నిందు రాష్ట్రమున అప్పటికి లీగువారు అధికారములో నుండెదరు. ఆరాష్ట్రము వారి పరమగును. ఇంగ్లములోకూడ ప్రస్తుతము లీగువారు అధికారములో నున్నారు. కాని, అందు హిందు

వులు లీగుప్రభుత్వమును నిరసించుచున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో లీగు ప్రభుత్వము రాష్ట్రముందంతట స్థిరముగ నాటకొనుటకు వారంగీకరింపజాలరు. హిందువులకును, లీగువారికిని ఆ రాష్ట్రములో సంఘర్షణ తప్పదు. అదియే అంతర్యుద్ధము. ఇట్లే వంజాబులోకూడ జరుగవచ్చును. ప్రస్తుత ముచట ముస్లింలు, హిందువులు, శిక్కులు కలిసిన మంత్రివర్గము అధికారములో నున్నది. కాని లీగువారు తమ అధికారమును స్థాపించుటకు సర్వ ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. కానన సభకు ఎన్నికలు జరుగవలెననికూడ అందోళన చేయుచు న్నారు. ఇట్టి సంధర్మములో హిందువులు, శిక్కులు చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుండరు. అధికారము లీగువారి హస్త గరము కాకుండుటకై వారు అన్ని ప్రయత్నములను చేయ గలరు. ఆవసరమైనయెడల అంతర్యుద్ధమునకు కూడ వారు దిగెదరు. మరిహద్దు రాష్ట్రములోకూడ కాంగ్రెసు ఎత్తిమీదవారి కిని లీగువక్షమువారికిని ఇట్టిపోరాటమే సంభవించును.

అట్టి చేసిన ప్రకటనలోని లోపము ఇదియే. ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ప్రస్తుతము అధికారములో నుండు కాక్సారిక ప్రభుత్వమునకు (Interim Government) బ్రిటిష్వారు అధికారమునంతను అప్పగించ నిశ్చయించు కొన్నారని ప్రకటించినయెడల ఇట్టిఅంతర్యుద్ధప్రమాదములు కొంతవరకు తగ్గియుండునేమో? కాని అట్లు చేయక రాష్ట్రప్రభుత్వములకుకూడ అధికారమును అప్పగించుటకు వారు సంసిద్ధులగుటచే అంతర్యుద్ధప్రమాదములు తప్పనిసరి యగుచున్నవి.

మరియొక సమస్యకూడ ఈ ప్రకటనమూలమున ఉత్పన్నమైనది. ౧౯౪౮ జూన్ నాటికిని ఇప్పటికిని మధ్యన రాష్ట్రములం చెప్పబడైన అల్లరులు, అంతర్యుద్ధములు జరిగినయెడల, వాటిని అణచుటకై బ్రిటిష్వారు కరతలండమున ప్రస్తుతము వారి పోరుచున్న మైత్రములను ఉపయోగించుటకూడ దీనికి ప్రకటనలో సమాధాన మేమియు కనుపించదు.

ఇప్పుడు జరుగవలసిన పని ఏటిది? ఏయేరాష్ట్రములలో కాంగ్రెసువక్షమువారు అధికారమును వహించుచున్నారో ఆరాష్ట్రములందు వారు ఆ అధికారమును సుస్థిరముచేసుకొనుటకు ప్రయత్నించవలెను. అందుకు కావలసిన నైపుణ్యములను, పోలీసులను, స్వయంరక్షదాదళములను వారు నిర్మించుకొనవలెను. వారి అధికారము సడలకుండుటకై కావలసిన చట్టములను వారు నిర్ణయించుకొనవలెను. కాంగ్రె

నుకు విరోధులుగ నుండు కమ్యూనిష్టులు మొదలగువారి వలన అర్థములు రాకుండ రాష్ట్రములను కాపాడవలెను. ప్రస్తుతము కాంగ్రెసుపాలనమందుండు రాష్ట్రములలో ప్రతి ఒందరు కాంగ్రెసునందుమాత్రమే అభిమానము లంపా రను కొనుట ప్రమాదకరము. అనేకులు కాంగ్రెసుకు విరోధులుగ నున్నారు. అట్టివారి మూలమున ప్రమాదమురాకుండ చేసుకొనవలెను.

బంగాళము, పంజాబరాష్ట్రములలో లిగువక్షము నెదుర్కొని, పాకిస్తాన్ విలక్షణమును ప్రతిఘటించు హిందువులకు, శిక్షలకు కాంగ్రెసుపక్షమువారు సహాయముచేయ నంపిస్తారై. అందుకు కావలసిన ఏర్పాటుల నన్నిటిని చేసుకొనవలెను.

సంస్థానములలో కొన్ని కాంగ్రెసుపక్షమునకును, జాతీయనాయకుల ఆశయములయొన అభిమానము కలిగి యున్నవి. అట్టివాటికి కాంగ్రెసునాయకులు సంప్రదించి, ౧౯౪౮ జూన్ లో ఏర్పడబోవు భారతీయరాజ్యములో ఆ సంస్థానములు చేరుటకు కావలసిన ఏర్పాటులను చేయవలెను.

ఇంతకూ అధికారమును బ్రిటిష్ వారు అప్పగించెదరను వాక్యమునకు అర్థము లేనేలేదు. ప్రస్తుతము వారికున్న అధికారము ఎంతటిమాత్రము : అధికారమును తిరిగి సంపాదించుటకు సాధ్యముకాదన్న భారతముచేతనేకదా వారు దేశమునుండి వెళ్లిపోవుట : గనుక వారు అధికారమును ఇతరులకు ఇచ్చుటయు, ఇతరులు వారినుండి అధికారమును సంపాదించుటయు అర్థములేని మాటలు. అధికారము బ్రిటిషువారి చేతులనుండి ఇప్పటికే వెళ్లిపోయెను. వారి స్థానమున ఏ పక్షమువారు ఈ గజ పెరిలమధ్యన అధికారమును సంపాదించగలరో వారి దేశవర్తిపాలకులు కాగలరు. కొన్ని రాష్ట్రములలో కాంగ్రెసుపక్షమువారును, మరికొన్నిటిలో లిగువారును ఆ అధికారమును సంపాదించగలరని ఊహించుట వివేకావమున్నది.

కాని, ఇవన్నియు ఊహలుమాత్రమే. జరుగబోవునది ఫలానినది నిస్సంశయముగ చెప్పుటకు వీలులేదు. ౧౯౪౮ జూన్ 1 వాటికి ఇంగ్లండులో ప్రభుత్వము మారవచ్చును. క్రొత్తప్రభుత్వమువారు అట్టిప్రతిపదము మార్చవచ్చును. లేక వాస్తవికత మూలనవని లేబోమంత్రివర్గము వారే తాము చేసిన ప్రకటనను మార్చుకొనవచ్చును. ఈ రెండు సంవత్సరములవరకున్న ఎన్ని ప్రకటనలు మారలేదు : క్యానినెట్ మిషనరీవారు ౧౯౪౬ మేనెరి ౧౬ తేదీ

చేసిన ప్రకటనకు విరుద్ధముగ ౧౯౪౭ ఏప్రిల్ 2౭ తేదీన అట్టి ప్రకటన చేసియుండలేదా : ఇవిగాక బ్రిటిష్ వారు వరస నకర్వాక అగ్రరాజ్యములుగ నుండు రషియా యునైటెడ్ స్టేట్సువారు వన దేశములో జోక్యము కలుగజేసుకొనజాలరని ఎవరు చెప్పగలరు :

మద్రాసు రాష్ట్రము

ఏప్రిల్ 2౭ మానమున మద్రాసు రాష్ట్రములోని రాజకీయములు అంత కృత్రిమములుగ లేవు. కానననభరణి అధికార వదలిపోవును కాంగ్రెసు పక్షమువారిలో వచేకులకును, పక్షమునకు నాయకుడును, రాష్ట్రమునకు ప్రధాన మంత్రియు నగు బంగుమూరి ప్రకాశంగారికిని అభిప్రాయ భేదములు కలిగి వారి నాయకత్వమందు కమకు విశ్వాసము లేదని. వారిస్థానే మరియొకరిని నాయకుడుగ నెన్నుకొనుటకు కాంగ్రెస్ పక్షము వారి ప్రత్యేకనత్ర వాకదానిని సమావేశ పరచవలసినదని కొందరు కోరగా, ఆ కోరిక వననరించి ౨౮ తేదీన ప్రకాశం పంతులుగారు ప్రత్యేకనత్ర సమావేశవిరచిరి. కాని నాయకునిలో విశ్వాసరాహిత్యమును ప్రబోధించుటకు కాంగ్రెస్ పక్షమువారి నిబంధనలో అవకాశము లేదన్న భారతమున అట్టి తీర్మానమును గురించి చర్చించుట అక్రమమని అధ్యక్షులగు ప్రకాశంపంతులుగారు అభిప్రాయపడి సమావేశమును వెంటనే రద్దుచేసిరి. అధ్యక్షులగు వారి అభిప్రాయమును మన్నించక, వారికి వ్యతిరేకులుగ నున్న ౧౩౪ పట్టులు ప్రత్యేకముగ వెంటనే సమావేశమై కమకు ప్రకాశంపంతులుగారి నాయకత్వమందు విశ్వాసము లేదని తీర్మానించి, వారి స్థానే శ్రీ ఒమందూరు రామస్వామి రెడ్డిగారిని నాయకునిగ నెన్నుకొని, ఈ ఎన్నికను అమోదించి వీరి నాయకత్వమున క్రొత్త మంత్రివర్గమును ఏర్పాటుచేయుటకు అనుజ్ఞ ఇయ్యవలసినదిగా కాంగ్రెస్ ప్రాకటించివారిని కోరుట జరిగినది. శ్రీ రామస్వామిరెడ్డిగారి ఎన్నిక సక్రమమైనదా, కాదా అను విషయమును ప్రాకటించువారు విర్ణయించి, మద్రాసులో క్రొత్త మంత్రివర్గమును ఏర్పరచవలసియున్నది. అహా : ఈ నెలాడులోగా మద్రాసులో మంత్రివర్గము ఏర్పరచవచ్చును.

ఇట్టి మార్పు ఈరాష్ట్రములో జరుగుట కొంతవరకు విచార్యనకర్గ విషయమే. ప్రకాశం పంతులుగారికి విరోధులుగ నున్న కాననపట్టులు కొందెము కొందరపరిచి చెప్పవలసియున్నది. వారు ప్రస్తుతము సాధించినదికాక ఏమియు లేదు. సంవత్సరమున కొక సర్వాయము నాయకుని ఎన్ను

కొను హక్కు వారికి ఉండనే ఉన్నది. ఈమార్పు ౨౦ లేదీ ఈ సాంవత్సరికవరకు సమావేశమగుటకు అర్హులు ప్రకాశంవంతులుగా రిడివరకే ఏర్పాటుచేసియున్నారు. ఈనెల రోజులు ఓవికపట్టి, ఆ సభలో వారి స్థానే మరియొకరిని ఎన్నుకొనినయెడల అట్టి ఎన్నిక క్రమమైనదా కాదా అన్న సంగత్యము లేకుండెడిది. ఏలాగైనా ప్రక్షాళనమంత్రివర్గము మార్పు ఆలయవరకైన ఉండకతప్పదు. హై: మాండువాట రామస్వామిరెడ్డిగారి ఎన్నికనుగురించి విచారించుటను, అటువైన వారు గవర్నరుతో సంప్రతించి కొత్తమంత్రివర్గమును ఏర్పరచుటను కొన్నిరోజులు పట్టును. గనుక ఏప్రిల్ ౨౦ తేదీన రెడ్డిగారిని ఎన్నుకొనుటమూలమున మంత్రివర్గము మారుట సంభవించలేదు.

ఇంతమా ప్రకాశంవంతులుగారియెడ ఏకారణముచేత కాననసభ్యులు విశ్వాసమును కోల్పోవలసివచ్చినదో విదిత

ముకాలేదు. విశ్వాసరాహిత్యరీత్యా శ్రమము ప్రకటించినవారు కారణములను వివరించియుండలేదు. కారణములను వివరించుట వారి ధర్మము. కాననసభ్యులు ప్రజలచే ఎన్నుకొనబడినవారు. వా రనునరించు కార్యక్రమమునుగురించి ప్రజలకు తెలియవరదుట వారివిధి. ఈ ధర్మమును వా రీ పందర్యముతో అనుసరించినవారు కారు.

రాజాజీములాకు రెండు మంత్రిపదవులుమాత్రమే ఇచ్చుటకు ప్రకాశంగారు అంగీకరించినట్లును, మూడు మంత్రి పదవులను వారు కోరినట్లును, ఆకీర్యను నిరాకరించుట చేతనే ఇట్టి విశ్వాసరాహిత్యరీత్యానము తీసుకొనిరాబడినదనియు రాజాజీములాకు నాయకుడగు రాజాగారు ప్రకటించిరి. ఇంతటి స్వల్పకారణముతో మంత్రివర్గమును అవిశ్వాసమును ప్రకటించుట బుద్ధిమతగ్గ విషయమే.

డి. డి. టి. ఓ

మంచి ఫలితములను పొందు విధము

1 త్రిది వానమునకు డి డి టి ఓ ప్రవేశ పెట్టుటకు ముందుగా

జి. ఆర్. గైగి తెచ్చిన విధముగా కాయచేయబడిన న్యూసిడ్ బొదరులో నూటికి 10 వంతులు డి డి టి గండు అనువక్త్రులలోను, పాక కాలంలోను ఉపయోగించుటకు అనుకూలముగా న్యూసిడ్ బొదరు అన్ని నుండి స్తోరుం యందును 2 బొన్నలు, 1 బొను లేక 1 బొను డబ్బాలు దొరకును. 28 బొనుల డబ్బాలు అన్నక్త్రులకు, పాకకాలకు యివర నంస్తలకును దొరకును.

2 వంట కాలంలోను, వురుగులు చేరుకదికర తావులలోను న్యూసిడ్ బొదరును విరివిగా చల్లవలయును. విప్పగిరముగా అనేకమాల్లు ఉపయోగించుట కంటే, ఒకే వర్షాయము మేడలో అన్ని గడులయందును పూర్తిగా చల్లుట మంచిది. ఇట్లు సరియగు పద్ధతిలో బొదరును చల్లి కొద్ది రోజులందునచో బొద్దంకులు, ఈగలు, చీమలు, దోమలు, నల్లలు మొదలగు కీటకములు చేరకయుండును. అపునక ముయినచో బొదరును తిరిగి ఉపయోగించ వచ్చును.

న్యూసిడ్

బొదరును వాడుదు మరయు దానిని సక్రమముగా ఉపయోగించుదు.

గైగి ఇన్వెస్ట్మెంట్స్
లిమిటెడ్

నెల్లూ బాక్, విజ్ కౌడు,
ఎల్లాడ్ ఎస్టేట్, కొంజాయి.
D.J.L. 5313

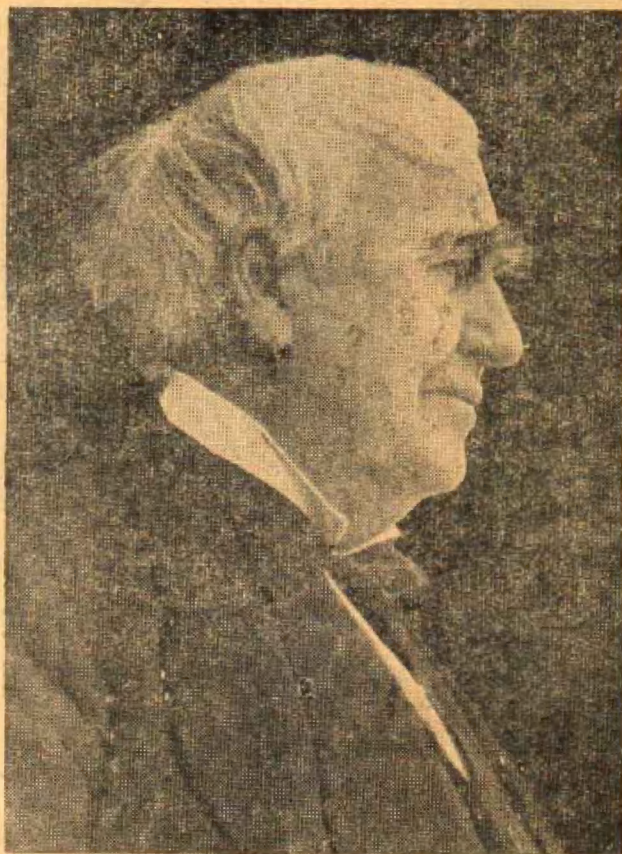
మొదటపేరు, కత్తమండలాంకు దిస్త్రీబ్యాంకు : పెనర్లు మహమ్మద్ రహి, ఎర్రరి.

99 ఏ, ఉస్మాకాథా రోడు, వెంగళూరు పేరి.

దక్షిణ యండియాలో దిస్త్రీబ్యాంకు : పెనర్లు అదినా అండ్ కో., రిమిటెడ్, మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

కలగూరంగంప

ఆధునిక యంత్రయుగనిర్మాత థామస్ ఆల్వా ఎడిసన్

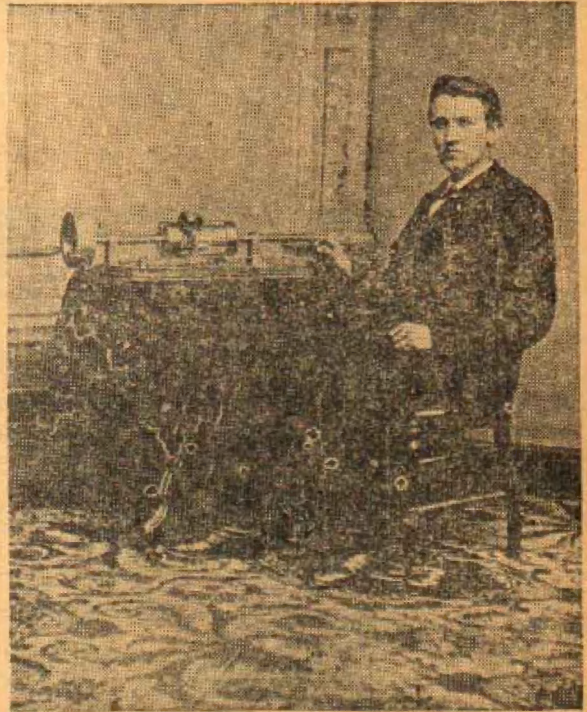

ఈయన జన్మదిన శతవార్షికము మొన్న ఫిబ్రవరి ౧౧ వ తేదీ నాడు జరుపబడింది. నాటికి ఈయన పుట్టి నూరేండ్లు నిండినవి. ఆధునిక యంత్రయుగానికి ఎడిసన్ విశ్వకర్మ. విశ్వప్రజకు నమీన సౌకర్యాలు చేకూర్చే ప్రతి యంత్రకల్పనలోనూ ఎడిసన్ గోచరిస్తాడు.

ఆధునిక యంత్రయుగ నిర్మాత థామస్ అల్వా ఎడిసన్ మొట్టమొదట తయారు చేసిన విద్యుద్దీపము. విద్యుచ్ఛక్తితో కాంతిప్రసారం చేసలేనని అనేక ప్రయత్నాలుచేసి, అనేక లోపాలతో పరిశోధనలు జరిపి, చివరకు ప్రయాసలకోర్కి, సుమారు 10 వేల డాలర్లు ఖర్చుపెట్టి, కార్బన్ బిడ్డ చేసిన దారపుబొగసు తూర్పుగోళలో ఉండి, ఆపొగులోనుంచి విద్యుచ్ఛక్తిని పంపించడంతో ఈ విద్యుద్దీపాన్ని

కల్పించినాడు. ఇది 1879 నాటి మాట. ఆ తొలియత్నం లోనే ఆయన ఈ దీపాన్ని 40 గంటలపైగా వెలిగించగలిగాడు.

ఆధునిక యంత్రయుగ నిర్మాత థామస్ అల్వా ఎడిసన్ కేవలము తన 31-వ యేట, 1879 ఆగష్టులో తయారుచేసి ప్రదర్శించిన తొట్టతొలి ఫోటోగ్రాఫ్.

భారతి కథల పోటీ

అదిలో అనుకొన్న రీతిగా అంత మంచి కథలు రాసేందుకు ఏ నెలకొనెల ఆకాశంగము చెందవలసి వచ్చుట చేతన, పలువురు రచయితలనుడ ఈ పోటీ పద్ధతి! అయివ్వత కవలరుచుట చేతన విధితే ఈ పోటీని నిరమించుకొనడ మయినదని తెలుపుటకు మిక్కిలి చింతిల్లుచున్నాము.

సంపాదకుడు, భారతి.

విమర్శనము

విప్లవ సందేశం

రచన: క్రాపాట్జ్కీన్ అనుసరణ జగన్మోహన్.
వల ౮ అ.

క్రాపాట్జ్కీన్ విప్లవవాది (Anarchist). విద్యాలయాలు, ఆరోగ్య సంస్థలు అవసరం లేవనీ, అధునికరవాదారీత్యాలు తీసినీ అధికార కేంద్రీకరణకు అవకాశం లేకుండా చేయాలనీ, నిదేశవ్యాపారాలు, విశ్వవృద్ధి, వ్యవసాయంలో యంత్రసాధనాలు - వీటిని నిర్మూలించాలనీ, అశవులలో జంతువులవలె మానవుల సంఘంపై స్వయం ప్రభావ్యాన్ని మే అవుతుందనీ ఆశయంతో ఈ విప్లవవాది యువకులకు, వ్యాయవాదులకు, బడిపంతుళ్లకు, ఇంజనీర్లకు, కళాపానులకు "విప్లవసందేశ" నిర్మిస్తున్నాడు. అనువాదరచనలో శైలి, విధానం బాగున్నా, అశయభరితమైనా ప్రచుదగరమైనది. అభ్యుదయకాంక్షతో కాక పరిశీలనాదృష్టితో మానవతత్వవిశ్లేషం చేయటానికైతే ఈ పుస్తకాన్ని అందరూ చదవవచ్చును.

* * *

లెనిన్ ఉపదేశాలు

రచన: పామిదత్తు. అనువాదం: రామమోహన్.
వల రూ. ౧

మాక్సిస్మీద్ధాంతాలకు సంపూర్ణ అధికారం (Authority) ఇవ్వకు పామిదత్తుకి. పామిదత్తు భారతీయుడు. ఈ గ్రంథం అతని రచన.

మాక్సిస్మీద్ధాంతాలే లెనిన్ ఆశయాలు. లెనిన్ అవధానాలు, ఆ అవధానాన్ని వివరించిన సందేశాలు ఈ పుస్తకంలో ఉన్నాయి.

అనువాదం బాగున్నది. సాంకేతికదాలను లెనినించక అనువాదకుడు వాటికి భాషలు వ్రాస్తే బాగుండేది.

సోవియట్ ప్రజాస్వామ్యం

రచన: లోమ్మొండగురు సోవియట్ రచయితలు. అనువాదం: జగన్మోహన్. వల ౧౨ అ.

లెనిన్ ఉపదేశాలు చూచిన అనంతరం, విప్లవానికి పూర్వపు రహస్యచరిత్రనుండి లెనిన్ వెచ్చిన మార్పులను గ్రహించడానికి ఈ పుస్తకం ఉపకరిస్తుంది.

అనువాదరచన ఎడమవ పంతుటవడింది.

* * *

బలిదాన్

'లియోనిన్ లియోనోవ్' అను రచయితరచయితయొక్క Invasion అనే నాటకానికి ప్రతినిధిరచ జగన్మోహన్ అనువాదం. వల రూ. ౧

ప్రాణ సుధ

క్షీణించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందించును. నరములకు పటుత్వమును కంఠపుష్టి నిచ్చును.

మెదడుతోపని చేయవారికి అత్యమిత్రము.

పక్షవాతమునకు లమోఘముయిన

ఔషధములు

క్రీరబల (101 సార్లు ఆవర్తితము)

ఆయువీరము

వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

కళాపత్రింగు ఫీచరు: -

ఆయుర్వేదాచార్య ఎన్. మాధవమీనన్
ఎ. ఎం. ఎ. సి.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు

నం. 107-108, బ్రాడ్వే, మదరాసు

‘మానవజీవితాన్ని యాంత్రికంగా చిత్రించడం’ ఈరచనలోని అనాత్మీయత. అసలు వస్తువులోనే విదేశియ అత్యధికాల తెలిసింపు కావటంవల్ల “మొదట జరుగుతుందా” అనే ఆశుర్రా చదువరుల్లో కలగదు. పాత్రల సంభాషణ ఒక నాటకమా అనిపిస్తుంది. సన్నివేశంలో పాత్రల కదలికలు ఆతివడియై ‘స్వావయ’ వాడులకు దెబ్బకొడుతోంది. మాటకీమాట అనువదించడం మూలాన రచనలో ‘రసప్రస్థులు’ చచ్చిపోయాయి. యాంత్రికంగా చదువుకోగలవారికి ఇది పనికివస్తుంది.

ఈనాలుగూ విశ్వసాహిత్యముల, రాజమండ్రి వారి ప్రచురణ. రాంపే.

గ్రంథ స్వీకారము

ఆంధ్రకవితరంగిణి

మొదటి సంపుటను. రచయిత: చాగంటి శేషయ్యగారు. ప్రకాశకులు: ఆంధ్రప్రచారిణి లిమిటెడ్, కాకినాడ. 3 రూ.

దేవీ కథ

జీవీభాగవత తీర్థరహస్యము. రచయిత: జమ్మలమడక మాధవరామశర్మగారు. ప్రకాశకులు: శంకర ఫౌండ్రీ, తెజవాడ.

ఆంధ్ర ప్రత్తి

పద్యకావ్యము. రచయితలు: శతావధానులు సత్యమర్థేశ్వరకవులు. ప్రాప్తిస్థానము: డివివేది సత్యకవిగారు, నీలంకేట, రాజమండ్రి.

ప్రకృతిపైద్యము

ప్రకాశకులు: శ్రీ యోగాశ్రమము, మునులతోట (హైద్రాబాద్), నంబూరుజిల్లా. ౮ అ.

స్వరాజ్యసోపానాలు

రచయిత: ముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యంగారు. ప్రకాశకులు: మాడరకపల్లిమర్పు, తెనాలి. ౮ అ.

వినువీధి

ఖండకావ్యము. రచయిత: అయ్యగారి విశ్వేశ్వరరావుగారు. ప్రకాశకులు: కాళహస్తి రమ్యరావు ఆంధ్రసస్య, రాజమండ్రి. ౧ రూ.

౧. భగవద్ప్రాప్తి-ఉపాయములు

అనువాదములు: కుందుర్తి వెంకటనరసయ్య; బులుసు మార్కటప్రకాశాస్త్రిగార్లు. వెల ౪ అ.

౨. నరనదాసు కీర్తనలు

ప్రథమభాగము. కర్త: కుందుర్తి వెంకటనరసయ్యగారు. ౧౦ అ.

పై రెంటికీని ప్రకాశకులు: నెకటామా ఆంధ్ర కో., తెనాలి.

గాలియార గ్రంథకర్తగారి

దివ్య చూరాలు

మొండి వ్యాధులను ఖండించును.

శ్రీ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, మాలానా ఆసుల్‌కలాంఆవాన్, ప్రభృతుల యెదుట రాంఘరు కాంగ్రెసులో నీటిలో యాది నట్టు గాలిలో కూడా యాదవచ్చునని రుజువు చేసినట్టియు, సర్. రాధాకృష్ణ మొదలగు వారిచే కొనియాడబడిన “గాలియార” గ్రంథమును రచించిన యోగిగారిచే యోగ శాస్త్ర రీత్యా తయారుచేయబడినది.

ప్రాచీన యోగీశ్వరులు వ్యాధి నివారణ మునకు, నిత్య యోగనమునకు, పూర్ణాయుర్రాయమునకు నాడుచూ వచ్చినట్టివియు, మానవ దేహమునకు ఆత్మవనర మైనట్టివియు, సులభముగా జీర్ణమునగుటచేయునైన, ఆత్మధిక పోషక పదార్థములతో నిండియున్న జైవధ రాజములు.

యోగి, యన్. వి. ఆచార్య,

శింకరాయకొండ (నెల్లూరు జిల్లా).

M. S. M. Ry.